

HØGSKOLEN I OSLO
OG AKERSHUS

Karianne Nguyen Johansen

Et hjem for små barn

**En kvalitativ analyse av hvordan foreldre i den norske
utdanningsmiddelklassen konstituerer
hjem og hjemlighet for små barn.**

**Masteroppgave i Familiebehandling
Høgskolen i Oslo og Akershus, Fakultet for samfunnsfag**

Sammendrag

Denne studien handler om småbarnsfamilier og deres hjem. Foreldrenes forestillinger og praksiser som konstituerer hjem og hjemlighet for små barn utforskes. Hva et hjem for små barn er og hvordan hjemmet til små barn er utformet, er knyttet til hva foreldrene tenker om barns behov. Bourdieus begreper om *symbolsk kapital*, *habitus* og *doxa* belyser det usynlige og selvfølgelige i småbarnshjemmet, det som i hverdagen tas for gitt. Empirien består av intervjumateriale der åtte småbarnsforeldre, seks kvinner og to menn ble dybdeintervjuet. Samtlige hadde 5-årig høyere utdanning og kan derfor sies å ha en forankring i utdanningsmiddelklassen.

Analysen av hjem og hjemlighet viser at et hjem for små barn består av kulturelle koder for hva et hjem er, hvordan hjemmet skal se ut og hvilken praksis som gjøres i hjemmet. Foreldrene endret hjemmet sitt til et utviklingspsykologisk hjem når de fikk barn. Foreldrenes mentale skjemaer legger føringer for deres familie- og foreldrepraksis. Heteronormativiteten i kjernefamilien ser ut til å legge føringer der kjønn fungerte som kulturell kode i hjemmet, en kode som leder til ulik praksis. Det kan dermed virke som diskursen om den heteronormative kjernefamilien har klare posisjoner som foreldrene går inn i, i kraft av sitt kjønn. Kombinert med den utviklingspsykologiske forståelsen av barns behov, ser det ut til å lede til en kjønnset foreldrepraksis som foreldrene anser som naturlig og som de tar for gitt. Ved barnets ankomst i hjemmet ble samtlige mødre hjemlighetsskaper. En posisjon som mødre tar og som fedrene overlater til mødre. Hun fungerer som det emosjonelle og administrative senter i hjemmet, den som holder familien samlet. Kvinnen som hjemlighetsskaper blir underkommunisert og dermed undervurdert i hjemmet, men også i terapirommet. En mor har en annen form for hjemlighet. Hun har en annen familieform og står utenfor den heteronormative diskursen om kjernefamilien. Hennes fortelling fremstår som en ny og kreativ måte å skape et trygt og godt hjem for små barn på.

Analysen viser at et hjem for små barn består av fem tatt-for-gitt-heter som det er enighet om blant foreldrene: den utviklingspsykologiske forståelsen av barns behov; kjønnsposisjonene i kjernefamilien der mor blir hjemlighetsskaper; mors emosjonelle arbeid i hjemmet; forståelsen av hva som er et vanlig hjem; og vaskedama som bidrar til lykke i hjemmet.

Abstract

This analysis is about families with young children and their homes. Parental perceptions and practices that constitute home and homeliness are being researched. A home for young children is created in answer to what parents perceive are the needs of children. Bourdieus concepts *symbolic capital*, *habitus* and *doxa* highlight the invisible and obvious in the home, as in everyday life are taken for granted and become a “truism”. The main data consist of interview material, where eight families with young children, six women and two men were interviewed. The parents had higher education.

The analysis presents that a home for families with young children consists of cultural codes describing what a home is, how a home should look like, and the practices which are being carried out in the home. The parents changed their home to a developmental psychological home when they had children. The parents mental schemes become their guidelines for their family practices and parenting. The heteronormativity in the nuclear family seems to take the lead where gender becomes a cultural code in the home, which then lead to a different practice. The discourse about the heteronormative nuclear family has clear positions that the parents enter, driven by gender. Combined with the developmental psychological perception of children’s needs appear to lead to gendered parenting in which the parents see as natural and then take for granted. When the child entered the home, the mothers became the creators of homeliness, a position the fathers left over to the mothers and the mothers took responsibility for. The mothers are functioning as the emotional and administrative centre of the home. The women as the creator of homeliness was undercommunicated and underestimated, also in the therapy room. One mother had another form for homeliness, with another family form than the nuclear family, and stood outside the heteronormative discourse about the nuclear family. Her story emerged as creative, and a new way to create a safe and good home for young children.

This analysis shows that a home for young children includes five “truisms”: the developmental psychological understanding of children’s needs; gender positions in the nuclear family; the mothers emotional labour; the understanding of what is a normal family; and the cleaning lady who contributes to happiness.

Forord

Det mange jeg vil takke når dette prosjektet nå avsluttes:

Takk til mammaer og pappaer som lot dere intervju. Deres åpenhet og interesse for dette prosjektet har gitt meg et unikt, engasjerende og utvidet innblikk i et nytt felt.

Takk til Nicole Hennum, min veileder som har hatt tro på meg og både inspirert og motivert meg. Det er alltid like morsomt og hyggelig å bruke tid sammen med deg. Du har lært meg mye.

Takk til mamma og pappa for at dere skapte et trygt og godt hjem for meg. Uten erfaringen med et litt annerledes hjem ville jeg trolig ikke blitt inspirert til dette temaet. En ekstra takk til mamma som interesserer seg for det jeg gjør og for at du leste over teksten med skarpe og nysgjerrige øyne.

Takk til mine kloke venninner Tina, Trine, Kristina og Silje. Vi har hatt engasjerende, inspirerende og morsomme samtaler som har bidratt til denne oppgaven. Takk for gjennomlesning før levering.

Takk til mine gode kollegaer på familievernkantoret i Drammen for spennende innspill og samtaler.

Takk til Espen som har alltid har tro på meg og tålmodig lar meg holde på med studier og prosjekter og som setter seg inn i alt jeg gjør. Det gikk opp for meg at du forstod hva jeg holdt på den dagen du sa ”du skriver om det vi i hverdagen ikke tenker over, sånn som hvorfor det er greit at det er rotete her, men ikke der?”. Takk for at du er så god til å gjøre det hjemlig.

Og til slutt, takk til Jonah som nå har blitt 2 år, som har gjort at jeg klarte å ta pauser fra dypdykkingen i andres hjem for å være til stede i mitt eget. Du har gitt meg noen briller som har gjort hele denne prosessen ekstra spennende.

Karianne Nguyen Johansen

Oslo, mai 2016

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	II
Abstract	III
Forord	IV
Innledning	1
Et småbarnshjem - tema og problemstilling	1
Resultatene relevans for familiebehandling.....	2
Oppgavens oppbygning.....	3
1. Historisk og feministisk perspektiv på kunnskapen om familie, foreldre og barn	5
Samtidens utviklingspsykologiske syn på barnet.....	7
2. Selvbiografisk situering og selvrefleksivitet – et blikk fra innsiden, utsiden og i mellom	9
Konstruktivistisk og feministisk posisjon.....	10
Å selv bli småbarnsforelder - et blikk i endring.....	11
I møte med småbarnsforeldre med høy utdanning	12
Refleksivitet – mine reaksjoner underveis og etter intervjuene	13
Metode for innsamling av data	14
Kvalitativ tilnærming - Kvalitativt intervju som metode.....	14
<i>Intervjuguide</i>	14
<i>Rekruttering av informanter via barnehager</i>	15
<i>Rekruttering av informanter via utvidet nettverk</i>	16
<i>Informantpresentasjon</i>	16
Fra intervju til fortelling.....	17
Resultatene troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet.....	20
3. Symbolsk kapital og kulturelle koder i hjemmet	21
Symbolsk kapital.....	21
Habitus – kroppsliggjorte disposisjoner for handling	23
<i>Samspill mellom diskurs og praksis</i>	23
Doxa – det selvfølgelige og usynlige i kulturen.....	24
Kritiske refleksjoner	25
4. Et hjem for små barn	27
Et trygt og godt hjem.....	27
<i>Det ideelle hjemmets koder: utviklingspsykologi, kjærlighet, moderne barndom og rom til å være seg selv</i>	30
<i>Den lykkelige barndommen</i>	33
<i>Enighet og kamp på feltet</i>	35
5. Konstitueringen av hjem og hjemlighet	36
”Et hjemmekoselig hjem, fortellingen om et helt vanlig og kaotisk småbarnshjem”	36
<i>Det moderne barnet – balansering mellom orden og kaos</i>	38
<i>Vaskedama, mor, far og barn – arbeidsfordelingen i småbarnshjemmet</i>	40
<i>Hovedansvar-mamma og hjelpe-til-pappa: I skjæringspunktet mellom det moderne og det tradisjonelle</i>	42
<i>Doxaens paradox i familielivet og foreldreskapet</i>	44
Kunsten å gjøre det hjemmekoselig – det skjulte arbeidet i hjemmet.....	45
<i>Hjemmekosens praksisform: Det emosjonelle arbeidet i hjemmet</i>	47
<i>Småbarnshjemmets underkommuniserte budskap</i>	49
”Et praktisk og personlig hjem med sjel og kunst på veggene”	51
<i>En annen form for hjemlighet</i>	52

<i>Et individualistisk og moderne moderskap</i>	53
6. Å skape et utviklingspsykologisk hjem når man får barn	56
Småbarnshjemmets tatt-for-gitt-heter	58
Litteraturliste	62
<i>Vedlegg 1: "Intervjuguide"</i>	68
<i>Vedlegg 2: "Informasjonsskriv og informert samtykke"</i>	70
<i>Vedlegg 3: "Kvittering på melding om behandling av personopplysninger, NSD"</i>	72

Innledning

Hva er et hjem for små barn? Karin Widerberg og Tone Kummen (2012) mener at å bruke begrepet hjem i stedet for familie har noen fordeler. Et fokus på materialiteten får oss til å se forhold som lett usynliggjøres. Man får tilgang til relasjoner som ofte kan være vanskelige å få øye på, ved at man kan inkludere atmosfæren som skapes av relasjonene i hjemmet. Ordet ”hjem” brukes ofte i stedet for hus i norsk kontekst og betegner sosialt samhold og intimitet (Gullestad 1989). Daniel Miller (1987; 2001) mener det materielle åpner opp for det sosiale, og at det kjente er en viktig del av hvordan sosiale relasjoner formes og vedlikeholdes. Man kan få tilgang til opplevelsen av hjemmet. ”Hjem” er noe som skapes via kommunikasjon og sosiale relasjoner (Massey 2005, gjengitt i Widerberg & Kummen 2012, 332). Hjem brukes for å vise til et sted og det brukes for å trekke grenser mellom det fremmede og det kjente. Gjennom å skape ”hjemlighet” skapes opplevelse av tilhørighet (Widerberg & Kummen 2012, 332; Aarseth 2008a; 2011). *”Hjemmets romlige organisering og kulturelle betydninger sier også noe om beboernes sosiale relasjoner”* (Widerberg & Kummen 2012, 332). ”Å gjøre” familie sier noe om samhörighet. Hva som ”gjøres” i et hjem er interessant da det henger sammen med hva foreldre legger av ideologiske verdier i hjemmet sitt (Widerberg & Kummen 2012, 332). Hillestad (2008) mener hjemmet påvirker den enkeltes opplevelse av hva som er hjemlig. Mennesker blir født inn i et hjem, vokser opp i et hjem og er med på å etablere et eget hjem. Barns identitet dannes i hjemmet gjennom sosialisering. Betydningen av hjemmet vil variere med kultur og livsfase (Hillestad 2008).

Et småbarnshjem - tema og problemstilling

Tema i denne studien er hjem for små barn. Jeg undersøker hvilke idéer og forestillinger småbarnsforeldre har om et hjem for små barn og hvordan de skaper hjemmet sitt med tanke på barnet. Småbarnsforeldre er i en periode i livet der store endringer skjer i en overgang fra selvstendig voksen til ansvarlig voksen med barn. Det å bli foreldre gjør at man møter nye forventninger og krav i hverdagen som gjør at deres hverdag blir utfordret på nye måter. Blant annet ved at foreldre møter normative forventninger fra samfunnet, hjelpeapparatet, familie, nettverk og fra andre i samme situasjon. I tillegg former medie verden og særlig ”bloggverden” stadig forventninger og idealer av hvordan man skaper et ”drømmehjem” for familien sin. Gjennom å undersøke hvordan småbarnsfamilier skaper hjem og hjemlighet, ønsker jeg å si noe om hjemmets symbolske meningsdimensjon og kulturelle betydninger.

Hovedproblemstillingen har to underspørsmål og lyder som følger:

Hva er et hjem for små barn?

- *Hvordan konstituerer småbarnsforeldrene hjem og hjemlighet for små barn?*
- *Hvordan har hjemmet endret seg etter at det kom barn inn i hjemmet?*

Denne studien handler om småbarnsfamilier og deres hjem. Hva et hjem for små barn er og hvordan hjemmet til små barn er utformet, er knyttet til hva foreldrene tenker er viktig for barna. Det er foreldrene som velger hva barna omgir seg med i hjemmet, hva som gjør hjemmet trygt for barna, hva barna har behov for og hva foreldrene trenger for å utøve sitt foreldreskap. I oppgaven vil jeg utforske foreldrenes forestillinger og praksiser som er med på å skape et hjem for små barn. For eksempel kan barnas leker forstås som uttrykk for de voksnes ønske om å være foreldre på en bestemt måte og kan knyttes til pedagogiske idealer for oppvekst, utvikling og lek. Det hjemlige henger ofte sammen med hva man tenker er en god barndom (Sutton-Smith 1986; Kildegaard 1987; Nelson & Nilsson 2002; Aagre 2006). Jeg ønsker å se på hvordan foreldre går frem for å skape et hjem for små barn og hvordan de skaper hjemlighet i boligen sin.

Foreldrenes fortellinger om hjem og hjemlighet består av kulturelle koder for hva et hjem er, hvordan hjemmet skal se ut og hvilken praksis som gjøres i hjemmet. Pierre Bourdieu (1977; 1995; 2000; 2005) sine begreper om *symbolsk kapital*, *habitus* og *doxa* passer god til å si noe om hvordan kulturelle forestillinger skapes og reproduseres. Formålet med studien er å belyse fenomenene hjem og hjemlighet for få frem det usynlige og selvfølgelige i småbarnshjemmet, det som i hverdagen tas for gitt.

Resultatenes relevans for familiebehandling

Funnene i dette prosjektet kan være viktige bidrag til familiebehandlingsfeltet og er relevant for de som arbeider med barn, foreldre, familier og deres hjem. Prosjektets fokus på hjem og særlig hjemlighet har fått frem skjulte arbeidsformer i hjemmet som er knyttet til kvinnen. Det emosjonelle arbeidet i hjemmet ble oversett i terapirommet hos alle informantene som hadde gått i terapi. Funnet kan bidra til at terapeuter tematiserer, anerkjenner og kommuniserer om det emosjonelle arbeidet kvinnene gjør i hjemmene sine som hos mine informanter fremstår som underkommunisert og undervurdert. Dette arbeidet virker derfor mindre delt enn praktiske arbeidsoppgaver i hjemmet knyttet til husarbeid og barneomsorg. Cato Wadel (1984, 25) mente dette arbeidet også måtte likestilles for at familiene skulle kunne

oppretholdes i det moderne samfunnet. Funnet kan derfor ha en betydning for forebygging av samlivsbrudd i småbarnsfasen, som er en hektisk livsfase med ekstra mange arbeidsoppgaver knyttet til hjemmet (Lima & Jensen 2012, 88). Bruk av familietjenester sier noe om småbarnsfamilien i vår moderne tid, der småbarnshjemmet er et felt som preges av tradisjonelle og moderne diskurser som vanskelig lar seg forene. I det moderne utdanningssamfunnet brukes terapi til å finne selvidentitet (Giddens 1996, 210). Det vil si at terapeutene vil få en større rolle i å hjelpe familier, mødre og fedre, til å finne sin identitet. Feltet domineres i dag mer av eksperter enn av oppdragelse som overføres via generasjoner (Fauske 1998, 6-7). På denne måten får terapeutene en mer aktiv rolle i å kunne påvirke familier, og dermed begrense eller muliggjøre måter å gjøre familie og å være familie på. Funnene kan ha betydning for terapeutens bevisstgjøring av hvordan den historiske maktbalansen mellom kjønn, hvor kvinnen har vært underordnet mannen, fortsatt i dag reproduseres og vedlikeholdes på tross av samfunnets diskurs om likestilling. En påminnelse om at praksis henger etter idealene (Prieur 2006, 42).

Dette prosjektet kan også bidra til at terapeuter forholder seg til utviklingspsykologien som en teoretisk tilnærming med historie og kulturforankring, og ikke som en universell og nøytral sannhet om barn, forholdet mellom mor og barn, far og barn og mellom foreldre.

Universalismen tilslører utviklingspsykologiens historie og det faktum at den er et teoretisk perspektiv, en sosial konstruksjon om barnet som fenomen. Nøytraliteten er med på å tilsløre kjønn som kulturell kode i samfunnet og historien som gjør at den tolkes ut fra kulturelt tilgjengelige scripter for moderskap og faderskap. Et metablick på utviklingspsykologien som teoretisk perspektiv og virkelighetsforståelse vil kunne hindre symbolsk vold ved at utviklingspsykologien løftes ut av sin sanne og selvfølgelige karakter i samfunnet. Symbolsk vold oppstår når en virkelighetsforståelse fremstår som objektiv og sann, uten at det er snakk om at virkelighetsforståelsen er vilkårlig og at andre virkelighetsforståelser utelates (Bourdieu 1995; 2000).

Oppgavens oppbygning

I kapittel 1 presenteres den historiske konteksten som et historisk og feministisk perspektiv på kunnskapen om familie, foreldre og barn. I kapittel 2 skriver jeg om selvbiografisk situering og selvrefleksivitet, om feministisk og konstruktivistisk posisjon, min erfaring med å bli småbarnsforelder og mitt møte med andre småbarnsforeldre. Andre del av dette kapittelet handler om metode for innsamling av data, tilnærming til analyse og fortolkning av

intervjumaterialet. I kapittel 3 gjør jeg rede for de teoretiske innfallsvinklene. Bourdieu sine begreper *symbolsk kapital*, *habitus* og *doxa* presenteres. Kapittel 4, 5 og 6 består av analysen og besvarer problemstillingene i denne oppgaven. I kapittel 4 belyses hovedproblemstillingen om hva et hjem for små barn er. Her utforskes foreldrenes mentale skjemaer, deres ideer, verdier, forestillinger og idealer (Bourdieu 1995). Her blir vi kjent med foreldrenes forestillinger om ”et trygt og godt hjem” og ”den lykkelige barndommen”. Disse idealene skal vi se bygger på utviklingspsykologiske ideer. I kapittel 5 ser jeg på hvordan idealene i de mentale skjemaene legger noen føringer for hvordan hjem og hjemlighet konstitueres og belyser praksisformer som familieliv og foreldreskap. I denne delen blir vi kjent med to fortellinger om småbarnshjemmet. Den første fortellingen ”Et hjemmekoselig hjem, fortellingen om et helt vanlig og kaotisk småbarnshjem” representerer likhetstrekkene i materialet når det kommer til hvordan foreldrene skaper hjem og hjemlighet. ”Et praktisk og personlig hjem med sjel og kunst på veggene” representerer et hjem som skilte seg ut i materialet mitt, spesielt med tanke på hvordan hjemlighet konstitueres. Det viser seg at foreldrene har samme idealer, men ulik praksis. Denne delen av analysen besvarer delspørsmålet i problemstillingen om hvordan småbarnsforeldre konstituerer hjem og hjemlighet for små barn. I kapittel 6 oppsummeres hvordan foreldrene endret hjemmet sitt til et utviklingspsykologisk hjem når de fikk barn. Det andre delspørsmålet i problemstillingen besvares. Jeg avslutter oppgaven med noen refleksjoner rundt småbarnshjemmets tatt-for-gitt-heter.

1. Historisk og feministisk perspektiv på kunnskapen om familie, foreldre og barn

I denne delen presenterer jeg den historiske konteksten og utviklingen som familien og synet på barnet har gjennomgått i den norske velferdsstaten siden 70-tallet. Her trekker jeg inn relevant kjønnsforskning, og sier noe om kunnskapssituasjonen på feltet. Dette vil fungere som et bakgrunnstappe for analysen.

Det skjedde mange store endringer i samfunnet på 70-tallet, særlig kvinnens posisjon endret seg ved at det skjedde endringer i forholdet mellom arbeid og familieliv (Ellingsæter & Leira 2004, 15; Ellingsæter 2012, 14). Dette førte til endringer i familieformer og familiepraksiser (Morgan 1996). Det har vært utstrakt feministisk forskning på dette feltet siden 70-tallet, noe som bidro til at forskningsfokuset innen familieforskning ble flyttet fra 50-tallets funksjonalistiske tilnærminger der kjønnsdifferensiering hadde en positiv funksjon i familien. Noen stemmer innen samfunnsforskningen stilte seg kritiske til de funksjonalistiske ideene allerede da. Harriet Holter (1922-1997) ble ansett som pionér innen norsk kvinneforskning. Harriet Holter sammen med Erik Grønseth blir ansett som grunnleggere av norsk familiesosiologi. Hun skrev om kvinners liv og arbeid og utforsket kjønnsroller og sosial struktur (Ellingsæter & Leira 2004; Holter 1974; Holter mfl. 1976). Hun skrev hvordan samfunnet har fordelt arbeidsoppgaver ved hjelp av kjennetegnene ”mann” og ”kvinne” (Holter 1974). Familieinstitusjonen endret seg og familien med to utarbeidende foreldre vokste frem (Ellingsæter & Leira 2004, 15-16). På 80-tallet var det disse endringene det ble forsket mye på innen feministisk velferdsforskning, og søkelys ble satt mot sosial reproduksjon og hvordan velferdsstaten støttet opp om ulike familiemodeller. Med tiden kom et større fokus på ”familiepraksiser”, at familier er hva de gjør (Morgan 1996; 2013). Et fokus på familiepraksiser gjorde det lettere å fange opp endring med en ide om at familieinstitusjonen endres over tid og at det skjer ved at det praktiseres familieliv på nye måter (Ellingsæter & Leira 2004). Pierre Bourdieu (1996) var opptatt av at den legitime definisjonen av familie er en privilegert familieform som ofte blir opphøyet til en norm og oppleves som naturlig og tas for gitt i samfunnet. Han var opptatt av familie som klassifiserende begrep og at begrepet tillegges mening og endres over tid av både statlige føringer og familiepraksis i hverdagslivet. Han mente staten gjør konstituerende handlinger som konstituerer familieidentitet som en av de mest mektige prinsipper for oppfatning av den sosiale verden og som anses som en ekte sosiale enhet. Den offentlige beskrivelsen av familie

blir til en universell norm i samfunnet (Bourdieu 1996, 25, sitert fra Ellingsæter & Leira 2004, 17).

I etterkrigstiden har "kjernefamilien" med mor, far og barn blitt holdt frem som normen og ble sett på som standardfamilien, men siden 70-tallet har en modernisert utgave av den norske småbarnsfamilien tredd frem. Kjønnforskjellene knyttet til omsorg og økonomisk forsørgelse har blitt mer utydelige. Det har kommet frem gjennom forskning at småbarnsfamiliens nye praksiser og holdninger ikke stemmer overens med tradisjonelle familieverdier i befolkningen (Ellingsæter & Guldbrandsen 2003, 31). En økt forståelse av familien som en ideologisk konstruksjon har rokket ved den tradisjonelle oppfatningen av kjernefamilien som den naturgitte familien (Ellingsæter & Leira 2004, 18). Definisjonen av småbarnsfamilie er ikke lengre entydig. I den norske familie- og velferdslovgivningen har ofte relasjoner mellom individer i parforhold og relasjoner mellom foreldre og barn blitt brukt i stedet for begrepet familie. Allikevel står ideen om den tradisjonelle kjernefamilien sterkt, der for eksempel samlivsbrudd og oppløsning av familien blir oppfattet som familieinstitusjoner i krise og omtales med bekymring, i stedet for å se det som nye og moderne familieformer som muliggjør likestilte familierelasjoner med mer demokrati og valgfrihet (Ellingsæter & Leira 2004, 18-19).

Anthony Giddens (1996) skrev om modernitet og selvidentitet i det post-tradisjonelle samfunnet. Han mente den økte individualiteten sammen med en tid i rask endring fører til økt ustabilitet og usikkerhet. Han skriver om selvet som et refleksivt prosjekt der individet reflekterer over egen identitet og eksistensielle spørsmål (Giddens 1996, 18, 71). Disse spørsmålene handler om refleksjoner rundt hvem vi er, hvem vi skal være og hvordan vi skal handle (Fauske 1998, 6). Han mente selvet skapes og gjenskapes gjennom fortellinger. Moderniteten gir flere fortellinger og valgmuligheter, men øker samtidig usikkerheten hos individene. I tradisjonelle samfunn var overgangene i livsløpet standardiserte overgangsriter der individet gikk fra en identitet til en annen, for eksempel ved at folk giftet seg. Det var faste roller, normer og funksjoner som endret seg sakte (Fauske 1998, 6; Giddens 1996, 173-175). I det senmoderne samfunn skjer endringene raskere og individet må selv konstruere sin identitet. Individet må i det senmoderne samfunn velge mellom et mangfold av fortellinger om ulike måter å leve på, det må velge mellom livsstiler, og det er vanskeligere å opprettholde stabile identiteter over generasjoner. For eksempel domineres barneoppdragelse av faglitteratur og eksperter og er ikke lengre en relasjon mellom yngre og eldre generasjoner der

barneoppdragelse overføres (Fauske 1998, 6-7). Terapi og selvhjelpsbøker har blitt måten mange har fått hjelp til å konstruere sin identitet og velge livsstil. ”*Vitenskapelige disipliner som psykologi og sosiologi er direkte knyttet til selvets selvrefleksivitet, og terapi kan ses som praktisk bistand i bestrebelsene på å skape seg en selvidentitet*” (Giddens 1991, 32-34, gjengitt i Fauske 1998, 7).

Selv om det kan se ut som foreldre gjør individuelle valg for sine liv, skjer valgene innenfor en ramme av sosiale relasjoner og sosioøkonomisk posisjon (Bourdieu 1996). Forskning har vist at mye forandrer seg når det kommer barn inn i hjemmet. Siden 80-tallet har fokuset vært rettet mot språkets betydning, det normative ”metaspråket” analyseres. Det har blitt gjort flere diskursive analyser innen samfunns-, velferds-, familie- og kjønnsforskning, som ofte refereres til som den ”den språklige vendingen”. Denne forskningen retter søkelys mot hvordan statens maktspråk påvirker meningene våre. I dag blir ofte diskursen om ”valgfrihet” løftet frem som et velferds mål, noe som kan tilsløre strukturell og kulturell tvang der mennesker har ulike forutsetninger med seg som gjør valgmulighetene mer eller mindre reelle. Familiepolitikk kan henge etter faktiske endringer og dermed er det ofte ikke samsvar mellom forestillinger om hvordan familier bør være og familiepraksis (Ellingsæter & Leira 2004, 22-23).

Det er få norske studier på foreldreskap som klasseforankret praksis. Kari Stefansen (2011) har forsket på foreldreskap i småbarnsfamilien. Hun gir en kort oversikt over forskningen på feltet (Stefansen 2011, 14). Harriet Holter mfl. (1976) sin studie *Familien i klassesamfunnet* og Marianne Gullestad (1984/2001) sin studie *Kitchen table society* kan regnes som studier av klasse. Stefansen (2011) nevner også to nyere studier av klasseforankret praksis. Skilbrei (2003, 2004, 2005) har gjort studier av arbeiderklasse mødre og Helene Aarseth (2008a; 2008b; 2010; 2011) har forsket på middelklasse fedre og foreldre. Min studie kan ses som en studie av foreldre i utdanningsmiddelklassen, et begrep som Helene Aarseth (2010, 33) bruker om middelklassepar der begge har høy utdanning.

Samtidens utviklingspsykologiske syn på barnet

Den utviklingspsykologiske forståelsen ble utviklet i 20-årene (Madsen 2016, 91). På midten av 50-tallet var kvinner, i enda større grad enn i dag, underordnet menn. Kvinnen var knyttet til hjem og barneomsorg, og mannen til arbeidsmarkedet (Frønes 2011, 59).

Tilknytningsteorien har forsket på tilknytningen mellom mor og barn på 50-tallet der mor har

blitt ansett som hovedtilknytningsperson i barnets første leveår. På denne tiden stod kjernefamilien med mor, far og barn sterkt med mor som hjemmeværende husmor og far som utearbeidende forsørger. Selv om tilknytningsteoretikere i senere tid har presisert begrepet morsfigur som en rolle som omsorgsperson som også far eller andre kan fylle, så har tilknytningsteorien fått kritikk for å fremheve mors betydning i kraft av at det oftest er mor og hennes tilknytning til barnet som er blitt forsket på og hun som har blitt brukt som eksempel og som oftest nevnes før far (Klette 2007, 40-41). Hypotesen om at barn kun kan knytte seg til en omsorgsperson har også fått kritikk. Barnets første leveår har blitt løftet frem som den sentrale betydning for barnets utvikling, men det viser seg også at tilknytningsstrategier endrer seg i løpet av livet gjennom betydningsfulle erfaringer (Klette 2007, 39). Fars rolle har vært og er et tema for likestillingsdebatten mellom kjønnene. Tilknytningsrelasjonen til fedre har blitt lite undersøkt. Samtidens psykologiske oppfattelser av barneoppdragelse bygger på utviklingspsykologiske tilnærminger (Hart & Schwartz 2009, 9-10; Frønes 2011, 89; Madsen 2016, 76), noe som også kom fram hos mine informanter.

Barndom- og familiefeltet er et politiske felt som domineres av ekspertise og forskning (Hennum 2016). Det er høy kunnskapsproduksjon om familieliv, foreldreskap og oppdragelse. Familiefeltet ligger under både det vitenskapelige felt og det politiske felt som skaper diskurser om familieliv, foreldreskap, barndom og kjønn. Hennum (2016) viser til Vik (2010) som mener det er et tett samspill mellom barnepsykologi og politikk, noe som gjør at barnepsykologien får en ideologisk dimensjon innen vitenskapen og som fører til at psykologiens syn på barn blir en del av samfunnets tatt-for-gitt-heter (Hennum 2016, 137).

2. Selvbiografisk situering og selvrefleksivitet – et blikk fra innsiden, utsiden og i mellom

Selvbiografisk situering handler om å si noe om før-forståelsen min. Jeg reflekterer over hvilken betydning før-forståelser og selvbiografien min har for hvordan jeg analyserer og kategoriserer mine opplevelser (Neumann & Neumann 2012). Jeg har vokst opp med en mamma fra Norge og en pappa fra Vietnam. Jeg ble vant til å spise med pinner. Og med kniv og gaffel. På gulv og ved bord. Mine motstridende disposisjoner for handling kommer av at jeg har vært vant til opplevelsen av å være litt annerledes. Jeg lærte hjemme at familier spiser på ulike måter og gjør ting forskjellig hjemme og at det ene ikke var bedre enn det andre. Bare at det var forskjellig. Men etter hvert som jeg ble eldre la jeg mer merke til at mange av mine venners hjem var mer like enn mitt. Da jeg var liten satt vi på gulvet og spiste. Vi hadde en bordplate uten ben på kjøkkenet og når det kom gjester rullet vi ut en kjempestor ”julepapirrull” og dekket på. Vi hadde ofte besøk og alltid nok mat i tilfelle vi skulle få gjester. Vennene mine syntes det var litt rart at vi spiste på gulvet, men satte seg ved siden av meg.

Forskjellen mellom mammas og pappas hjem ble tydeligere da de flyttet fra hverandre. Hjemme hos pappa var det pyntet med kunstige blomster i alle verdens farger, og midt i stua over de to tv-ene var et slags alter med bilde av mine avdøde besteforeldre. Masse trefigurer, litt røkelse, Jesus- og Maria figurer og perlegardin i kjøkkenåpningen. Mye farger og lys. Hjemme hos mamma var det litt mer ”norskt” og det som nordmenn vil kalle hjemmekoselig. ”Helt” norske hjem var mer ”strippet”, mindre pynt, og folk spiste ikke sittende på gulvet, men ved spisebord (noe jeg syntes var mye mindre koselig og intimt. Hvertfall mindre morsomt). Jeg forteller dette fordi det har gitt meg inspirasjonen til denne studien. Men det er også kontekst for denne studien. Trinh T. Minh-ha (1989, 52) mener at man ikke kan tale for andre uten å tale om seg selv og involvere sin historie. Min erfaring med litt annerledes hjem og litt andre måter å gjøre det hjemmekoselig på har fått meg til å undre meg over og legge merke til hvordan det ser ut hjemme hos folk, og hva de gjør for at det skal være hyggelig hjemme. Hjemmet er noe av det mest selvfølgelige stedet man oppholder seg i hverdagen, samtidig som jeg tror mye er nøye planlagt og arrangert ut fra hvilke idéer man har om et hjem. Det er mye følelser knyttet til hjemmet, det har en historie som sier noe om menneskene som lever i hjemmet. Min kulturelle bakgrunn gir meg noen briller som gjør at jeg kan utforske meningsdimensjonen ved hjem og hjemlighet med nye øyne, kanskje få øye på det

selvfølgelige og usynlige i hjemmene våre. Jeg kan se noe innenfra og utenfra det norske siden jeg både er en del av det norske, og ikke en del av det, på samme tid. Samtidig gir disse brillene også meg noen blinde flekker, det jeg ser er farget av min livshistorie og mine erfaringer. Mine blinde flekker vil andre se tydeligere enn jeg selv da de er mine selvfølgeligheter som jeg selv ikke kan se. Det jeg kan gjøre er å tydeliggjøre mitt ståsted (Gullestad 2002, 50-51). Jeg er enig med Trinh T. Minh-ha (1989) i at selvrefleksivitet er viktig når man skriver en tekst. Denne studien er et arbeid som reflekterer tilbake på meg selv, studien er et produkt av mine interesser, min bakgrunn, mitt ståsted og blikk. Det er min fortelling som fortelles gjennom måten jeg tolker informantenes fortellinger og konstruerer en fremstilling av virkeligheten.

Konstruktivistisk og feministisk posisjon

En konstruktivistisk posisjon handler om å se forholdet mellom individ og samfunn som gjensidig sosialt konstruert. Det betyr ikke at det ikke finnes en virkelighet, men at begreper vi bruker om den forstås som noe som finnes i tankene og språket og er ikke gitt en gang for alle (Thomassen 2006, 181; Thurèn 2009, 157). Familie, barndom, kjønn, klasse, samfunnsklasse er sosiale og språklige konstruksjoner som vi bruker for å kategorisere verden på for å gi den mening. *”Siktemålet med konstruktivismen er vanligvis å vise at det som kan se ut til å være absolutte, uforanderlige kjensgjerninger, ikke er det”* (Thurèn 2009, 157). Kategoriene er ikke gitt en gang for alle og virkeligheten oppfattes forskjellig. Tidligere var det å gi ”ris” til barn sett på som en måte å oppdra på. I dag forstås de samme handlingene som vold i nære relasjoner. Dette viser at verdier er i forandring og at det er ulike tanker og ulikt språk knyttet til den samme handlingen (Thurèn 2009,159).

På samme måte handler den feministiske posisjonen om å se kjønn og kjønnsforskjeller som sosialt konstruert og knyttet opp mot et maktperspektiv. Noen mener psykiske forskjeller mellom kjønn er knyttet til biologien, andre mener de er knyttet til sosiale konstruksjoner i samfunnet der sosialisering inn i kjønnsroller lærer gutter til å være aktive, handlekraftige og mer løsningsorienterte, og jenter til å være rolige, snille og søte. Ut fra dette perspektivet forstås ”gender” som et sosialt kjønn, mens ”kjønn” forstås som de biologiske kjønnsforskjeller (Thurèn 2009, 160).

Den konstruktivistiske posisjonen jeg har inntatt kommer først til syne gjennom et narrativt grep på analysen (Thorsen 1998). Jeg ser ikke informantenes erfaringer og fortellinger som

sannheter eller rene beskrivelser av virkeligheten. Fortellingene som jeg konstruerer ut fra intervjuene er ikke en representasjon eller imitasjon av virkeligheten eller som et fotografi av verden (Thurèn 2009). Jeg har ingen tro på en objektiv virkelighetsframstilling, men forstår min rolle som tilrettelegger, konstruktør og fortolker av informantenes virkelighetsframstilling (Trinh T. Minh-ha 1989). Som en medforteller og medforfatter av en fortelling i en skapende tekst er det jeg som fortolker deres fremstilling av virkeligheten. Målet er ikke at jeg skal komme med en objektiv gjengivelse av verden (Trinh T. Minh-ha 1989). Det vil si at jeg både tar et perspektiv på innsiden og utsiden på en og samme tid, som en prosess jeg går inn og ut av. Jeg er en del av virkelighetsframstillingen siden det er jeg som fortolker ut fra min posisjon som masterstudent, kvinne, småbarnsmor og tokulturell, samtidig som jeg ser materialet utenifra gjennom begrepene jeg analyserer materialet med (Trinh T. Minh-ha 1989, 52). Dette er et forsøk på å overskride motsetninger slik Bourdieu forsøkte, å vise at innsiden/utsiden og subjekt/objekt er to sider av samme sak. Han mente slike begrepspar er sosialt og historisk konstituerende oppdelinger som konstrueres og reproduseres av institusjoner i samfunnet (Sesoft 2006, 20). Mitt valg av teoretiske begreper har sammenheng med min egen posisjon og livserfaring som norsk-vietnamesisk, en erfaring med å være både-og, verken-eller og på innsiden og utsiden på en og samme tid. Jeg er vant til å stå i mellom kategorier og motsetninger og har vært nødt til å forhandle frem måter å forholde meg til både-og som en og det samme. Erfaringen med å være i mellom har gjort at jeg har blitt bevisst kategoriene og motsetningene jeg står mellom. Når opplever omgivelsene meg som norsk og når oppleves jeg som vietnamesisk? Når oppleves jeg som begge deler? Når føler jeg meg norsk eller vietnamesisk, når føler jeg meg begge deler?

Å selv bli småbarnsforelder - et blikk i endring

I det jeg leverte skissen til denne studien fant jeg ut at jeg var gravid. Jeg var da altså på vei inn i denne overgangsfasen til småbarnslivet, på vei til å bli mamma, til å få et barn og et hjem med ”barnedryss”, med barneting spredt utover hele huset. Hva slags hjem ville jeg at barnet mitt skulle vokse opp i? På samme tid begynte jeg og samboeren min og bygge hus, vi skulle nå skape et hjem og barn var da med i både tanker og planleggingsfase. Jeg ble plutselig en av de jeg skulle studere. Det som til da hadde vært fremmed for meg ble med ett veldig nært. Hvordan skulle hjemmet formes med tanke på barn og hvorfor gjøre det nettopp på denne måten? Er det slik at et barns hjem skal inneholde visse ting og at de voksne skal opptre på visse måter ovenfor barna? Overgangen til å bli en småbarnsfamilie gjør at man får ny status og nye forventinger fra samfunnet. Det stilles andre forventinger til en

karrierekvinne enn en mor. Man tenker at den ene kvinnen har karriere som fokus, mens den andre kvinnen har barnet i fokus (Aarseth 2011). Da jeg skrev tema og problemstillingen til studien, som kvinne uten barn, stod jeg utenfor feltet jeg skulle studere. Nå måtte jeg ta høyde for at jeg skulle inn på det samme feltet jeg selv skulle studere. Hva ville dette gjøre med blikket mitt? Ville jeg klare å beholde en distanse til de jeg skulle studere eller ville jeg bli fanget av feltets selvfølgeligheter?

Da jeg foretok intervjuene var sønnen min blitt ett år. Det vil si at jeg befant meg midt i den målgruppen jeg ville ha kontakt med. Jeg hadde mange i nettverket mitt som også hadde små barn, hadde fått nytt nettverk av foreldre med små barn fordi jeg selv hadde fått barn, og befant meg midt i et dette nye landskapet med nye meninger, nye tanker, nye roller og nye ting, leker og tilpasninger i hjemmet som fulgte med det å få barn. Denne endringen i mitt liv gjorde også at jeg la merke til mye jeg ikke hadde tenkt så mye over før. Jeg ble opptatt av å klare å bevare en slags distanse eller ”naiv undring” til feltet (Gullestad 1984/2001, 59), selv om jeg ble en del av det. Jeg opplevde at det ble et slags feltarbeid å få lov å gjennomgå endringsprosessen det er å få et barn inn i livet. Møtet med informantene blir annerledes når man møtes i en kontekst som forsker og informant, men samtidig i samme situasjon med små barn. Fordelen var at det ble lettere å få samtalen i gang, de visste at jeg hadde et lite barn og jeg tror informantene snakket til meg som om jeg forstod hva det innebar. Ulempen med dette er at jeg noen ganger opplevde at svarene de gav meg bar preg av at det var en selvfølge at jeg forstod hva de mente siden jeg selv hadde barn. Dette gjorde at jeg måtte stille noen oppfølgingsspørsmål for å få tykkere beskrivelser eller mer utfyllende svar på hva de la av mening i ulike begreper. Ulempen var også at jeg noen ganger kunne glemme det, jeg la merke til at jeg også tok noen temaer eller svar som en selvfølge og nikket og sa jeg forstod hva de mente uten å egentlig sjekke det ut. Dette prøvde jeg å si noe om når jeg oppdaget det underveis i intervjuet.

I møte med småbarnsforeldre med høy utdanning

Jeg tror det at jeg skulle skrive masteroppgave også påvirket hvem jeg fikk som informanter og hvordan informantene forholdt seg til meg underveis i intervjuet. Samtlige informanter hadde høyere utdanning, de hadde videreutdanninger eller mastergrader. Mitt møte med informantene ble samtidig et møte mellom to parter fra samme bakgrunn og klasse (Gullestad 1984/2001, 59). Jeg tror flere av svarene jeg har fått bærer preg av dette. Foreldrene viste høyt refleksjonsnivå og bevissthet rundt egne valg og bruker faglige uttrykk eller akademiske ord

når de gir svarene sine. Et eksempel på dette er da en informant brukte ord som ”småbymentalitet”. Eller stadig referer til ”omsorgssvikt” eller hva som er en ”trygg base”, ord som ofte er brukt innen barnevernsfaget og førstnevnte innen samfunnsvitenskapene. Dette gjorde at jeg prøvde å sjekke ut hva foreldrene la i de ulike begrepene de brukte. Men igjen, jeg kjente jeg også hadde en tendens til å ta det for gitt at ”alle vet hva dette betyr”. Jeg var litt bekymret for om informantene trodde jeg testet ut kunnskapen deres når jeg ba informantene utdype hva de la i ulike begreper. Jeg kunne da få responser som ”du skjønner vel det?” eller ”det sier seg jo selv”. Dette gjorde at jeg måtte tydeliggjøre hvorfor jeg ønsket ytterligere utdypelse. Noen informanter var opptatt av om det svaret de ga var riktig eller feil og lurte på om de kunne få min vurdering av dem som foreldre. Jeg var derfor opptatt av å tydeliggjøre underveis i intervjuet at jeg ønsket å reflektere høyt rundt disse temaene sammen med dem og at det ikke var noe rett og galt svar jeg var ute etter.

Refleksivitet – mine reaksjoner underveis og etter intervjuene

Da jeg hadde gjennomført intervjuene satt jeg med mange inntrykk, følelser og tanker. Jeg stilte meg mange spørsmål om hva som gjør at informantene tenkte så annerledes rundt hjem og hjemlighet enn jeg selv gjør. Eller gjorde de det? Noen likheter med dem hadde jeg, men jeg kjente også på at jeg snakket med en gruppe mennesker med helt andre referanserammer enn meg selv. Jeg fikk faktisk en motreaksjon etter intervjuene der jeg dro ut og kjøpte de mest plastikkaktige billig-lekene jeg kunne finne på Coop obs. Det ble et keyboard med masse lyd og blink og en grønn plastikk-badekrokodille som lagde en grusom lyd. De var begge på tilbud. Jeg kjente jeg hadde fått nok av bilder av pedagogisk riktige treleker. Jeg tror det som trigget meg var både at jeg kjente meg igjen i idealet med treleker, som jeg selv også hadde skaffet til min sønn med en ide om naturlige leker. Samtidig tenkte jeg på at billige plastikleker har vi for lite av. Her tror jeg både-og dimensjonen i min livserfaring kom tydelig frem. Både treleker og plastikleker. Mamma var utdannet bioingeniør, vokste opp med å spille piano og hadde bokhyller som dekket veggen fra ”gulv til tak”. Pappa var båtflyktning og kjøttkjærer uten formell utdanning. Mamma var norsk kvinne i middelklassen og pappa flyktning i arbeiderklassen. Jeg tror billige plastikleker i blinkende farger minner meg om pappa. Og familier som kanskje ikke har råd til å kjøpe fancy treleker. Og informantene sa enstemmig at det ville de ikke ha. Og jeg tror dette provoserte meg og førte til en frustrasjon og en motreaksjon. Jeg løftet ikke dette frem underveis i intervjuene da jeg var redd det skulle farge informantenes videre svar. Intervjuene fikk meg til å reflektere om jeg har valgt en fornorsket middelklasseforestilling om et hjem for mitt barn.

Metode for innsamling av data

Gjennom å bruke kvalitativ forskningsmetode for innsamling av data, får vi tak på egenskapene og karakteristikaene ved et sosialt fenomen. Vi får ikke tak på forekomsten av fenomenet slik som i kvantitativ metode (Thagaard 2002, 11). Målet i denne oppgaven er å få en dypere forståelse av fenomenene hjem og hjemlighet i et hjem for små barn. En viktig målsetting er å oppnå en forståelse av sosiale fenomener, derfor er tydeliggjøring og presisering av måten forskeren analyserer og fortolker på av stor betydning innen kvalitativ metode. Forskningsprosessen på veien mot resultatene vektlegges, noe som handler om å redegjøre for fremgangsmåter for innsamling av data, hvordan man analyserer og hvordan funnene tolkes (Thagaard 2002, 11). Kvalitative metoder egner seg godt til å studere personlige og sensitive emner i menneskers private liv. *"Kvalitative metoder gir innsikt og forståelse for andre menneskers liv"* (Thagaard 2002, 11). Jeg har valgt å bruke intervju som metode. Gjennom det kvalitative intervjuet får forskeren tak i informantenes forståelse og fortelling om det som studeres (Thagaard 2002).

Kvalitativ tilnærming - Kvalitativt intervju som metode

Det empiriske kunnskapsgrunnlaget i denne studien bygget på intervjuer med småbarnsforeldre. Dataene har jeg samlet inn via halvstrukturerte dybdeintervjuer. Jeg intervjuet foreldre med små barn om hjemmet deres, hva som er og gjør et hjem til et hjem, hva de tenker er et hjem for barn og hvordan hjemmet deres har endret seg etter at de fikk barn. Kvalitative metoder som intervju passer godt til å få frem betydningen av informantens erfaringer og hvordan informanten opplever og forstår seg selv og sine omgivelser. Intervjuet gir mulighet til innblikk i menneskers opplevelses- og meningsverden (Kvale & Brinkmann 2009; Thagaard 2002).

Intervjuguide

Jeg valgte å bruke en halvstrukturert intervjuguide (Kvale & Brinkmann 2009, 49). Intervjuguiden var delt inn i fire tematiske spørsmål med hjelpespørsmål under hvert tema (se vedlegg 1). Intervjuguiden er delt inn i følgende temaområder: hvordan hjem og hjemlighet oppfattes, hvordan hjem og hjemlighet konstrueres, hvordan hjemmet har endret seg etter at det kom barn inn i hjemmet og et avsluttende tema om familie, familieliv, oppvekst og barndom. Jeg ønsket at spørsmålene skulle være så åpne som mulig. Spørsmålene i intervjuet skulle ikke oppleves som ledende eller gi ja/ nei svar. Intervjuguiden var tenkt som en rettesnor og et hjelpemiddel som ikke skulle følges slavisk (Kvale & Brinkmann 2009, 50).

Den skulle belyse temaene slik at problemstillingen kunne besvares. Temaene og spørsmålene skulle ikke sette begrensinger for samtalsinnhold, men føre til at foreldrene selv skulle kunne komme med sine tanker, opplevelser og erfaringer rundt temaene med egne ord. Jeg stilte flere utdypende spørsmål underveis i samtalen, kom med oppfølgingsspørsmål og kom inn på andre temaområder som jeg så som relevante for problemstillingen (Kvale & Brinkmann 2009, 49).

Under utarbeiding av intervjuguiden testet jeg spørsmålene på småbarnsforeldre i mitt eget nettverk, for å se hvilken effekt spørsmålene hadde og for å se hvor lang tid intervjuet tok. Disse testintervjuene førte til at jeg reviderte intervjuguiden en del ganger før jeg endte med den endelige utgaven (Kvale & Brinkmann 2009). Jeg erfarte at intervjuene gav informasjon om materielle og praktiske forhold ved hjemmet. Jeg ønsket også å få innblikk i ideer og refleksjoner rundt hva et hjem er og hvilke vurderinger foreldre gjorde i hverdagen. Jeg erfarte at tiden gikk fort under intervjuene og at det holdt med 4 tematiske områder. Jeg tilpasset intervjuguiden til å gjennomføre intervjuer av 1 – 1,5 times varighet. De fire temaene ble valgt ut fra problemstillingen min og spørsmålene ble vinklet slik at de på best mulig måte skulle kunne gi fylldige svar.

Rekruttering av informanter via barnehager

Utvalgskriteriene var at informantene skulle ha barn i alderen ett til tre år og bo i nærheten av en større by på Østlandet. Jeg overlot til informantene å velge om de skulle ha med seg eventuell partner eller stille opp alene. Jeg startet med å kontakte fire kommunale barnehager i en større by på Østlandet, en stor barnehage (ca. 100 plasser) i hvert barnehageområde. Jeg laget et ”Informasjonsskriv til informanten” (se vedlegg 2) med kort beskrivelse av prosjektet og med min kontaktinformasjon som barnehagene kunne gi til foreldrene på småbarnsavdelingene. Vedlagt lå også informert samtykke. Etter et par uker ble jeg kontaktet av et foreldrepar som kunne tenke seg å la seg intervju. Uten ytterligere respons de neste to ukene kontaktet jeg flere barnehager og leverte ut informasjonsskrivet. En barnehage i en bydel ringte meg og sa de ikke trodde noen foreldre ville svare da de ikke hadde noen norskspråklige foreldre i barnehagen. Etter samråd med min veileder ble vi enige om å ikke utforme informasjonsskriv på flere språk da dette ville bli for tidkrevende for en slik tidsavgrenset oppgave. I stedet kontaktet jeg andre barnehager i håp om bedre respons. Fire nye uker gikk og ingen flere informanter kontaktet meg.

Rekruttering av informanter via utvidet nettverk

Etter drøfting med min veileder ble vi enige om at jeg skulle gå via bekjente for å skaffe flere informanter. Jeg brukte ”snøballmetoden” (Thagaard 2002, 54) og dette viste seg å være en langt mer effektiv metode. Jeg fikk ni informanter på under en uke. Jeg hadde ringt bekjente, omtrent like mange kvinner som menn, og sendte sms der jeg beskrev prosjektet mitt kort og spurt om de kunne forhøre seg i sitt nettverk om noen kunne tenke seg å delta i prosjektet. Premissene var at jeg ikke skulle kjenne informantene fra før, informantene skulle ikke inngå i det samme nettverket og at de hadde barn under tre år. Dette var de tre kriteriene jeg stilte. Jeg ble kontaktet av ni kvinner som kunne tenke seg å la seg intervju. Ingen menn tok kontakt.

Problemet med snøballmetoden er at man ofte får informanter som befinner seg innenfor samme nettverk. Jeg mener jeg har unngått dette da jeg har rekruttert i flere nettverk, gjennom bekjente som ikke inngår i hverandres nettverk. Et annet problem man ofte får er et utvalg som er lett tilgjengelig for forskeren. Man får ofte tak på personer som er fortrolig med forskning og ikke gjør noe av at deres livssituasjon blir studert. I mitt tilfelle bekreftes det Tove Thagaard (2002, 54) skriver om at man ofte får tak i personer med høyere utdanning som er vant til å reflektere over sin livssituasjon. Jeg fikk dermed ikke tilgang på informanter med lav utdanning. Jeg fikk dermed et skjevt og homogent utvalg (Thagaard 2002).

Det viste seg at det ikke alltid var lett å finne møtetidspunkter da både informantene og jeg jobbet og av og til hadde syke barn. Det ble derfor gjennomført seks intervjuer av de ni som sa seg interesserte. Samtlige informanter kontaktet meg via sms der de skrev at de var interessert i å delta. Deretter avtalte vi et sted å foreta intervjuet. Tre intervjuer ble gjort i kantina på en høgskole, et intervju fant sted i kantina på IKEA. Et intervju ble gjort hjemme hos et informantpar og det siste intervjuet ble gjort over telefon da vi ikke klarte å finne et felles møtetidspunkt.

Informantpresentasjon

Utvalget mitt består av åtte informanter, seks kvinner og to menn. Av disse var det to par bestående av kvinne og mann som lot seg intervju sammen. Tre kvinner i parforhold ble intervjuet og en enslig kvinne ble intervjuet alene. Jeg intervjuet foreldrene til ni barn, der tre av barna var over tre år og seks barn var under tre år. De fleste barna var mellom to og tre år. Det yngste barnet var et og et halvt år. Jeg har regnet alle barna med i materialet da jeg spurte

foreldrene om deres erfaring med det førstefødte barnet når de skulle snakke om hvordan de opplevde overgangen til det få barn for første gang. Fire av barna var jenter, mens fem var gutter. Jeg fant ikke forskjeller i foreldrenes beskrivelse av barndom og oppdragelse, knyttet til temaet hjem og hjemlighet, som viste kjønnsforskjeller.

Det ene paret jeg intervjuet var gift, det andre paret var samboere. To av mødrene jeg intervjuet var gift med barnets far. En mor jeg intervjuet levde i samboerskap med barnets far, og en mor levde alene med sine barn. Den yngste informanten var 29 år og den eldste var 43 år. Halvparten av informantene var 35 år, noe som vil si at de fleste informantene var i 30-årene. Samtlige informanter var i jobb eller skulle tilbake i fast jobb etter endt permisjon. De hadde også høyere utdanning utover bachelornivå, enten i form av mastergrad eller videreutdanning. To mødre var sykepleiere med videreutdanning og jobbet med barn. To mødre jobbet i barneverntjenesten, begge hadde master og grunnutdanning som sosionom og barnevernspedagog. To mødre jobbet som lærere med master i sosialantropologi og spesialpedagogikk. En far var sosionom med videreutdanning og jobbet med flyktninger og en far hadde master og jobbet i staten. Partnerne til mødrene jeg intervjuet jobbet som selvstendig næringsdrivende eller i staten. Foreldrene jeg intervjuet, med unntak av en far, hadde utdanning innen helse- og sosialfag og arbeider innen stat og kommune. Et flertall jobbet med barn og familier i hverdagen sin. Informantene bodde i Norge og var vokst opp her med unntak av en far jeg intervjuet. Han hadde vokst opp i Tyskland. Paret der far hadde en annen kulturell oppvekst skilte seg ikke spesielt ut fra fortellingene til informantene med oppvekst i Norge. Det kan kanskje forklares ved det var mor som var mest aktiv i intervjuet og hun var vokst opp i Norge.

Foreldrene bodde alle i sentrale byer på Østlandet. De fleste bodde litt i utkanten av byen, men med kort reisevei til sentrum. Fire av husholdningene hadde vaskehjelp faste dager i måneden. De bodde i enebolig, tomannsbolig og rekkehus, alle hadde hage.

Fra intervju til fortelling

Under intervjuene ble informantenes personopplysninger anonymisert med nummereringen ”intervju 1-6” (se vedlegg 3). For å få en oversikt over materialet mitt, startet jeg analyseprosessen med en tematisk analyse der jeg kartla og identifiserte kulturelle temaer, kategorier og dilemmaer. På denne måten kan man si noe om kulturelle mønstre i hvordan de oppfatter og konstituerer hjem og hjemlighet for små barn (Gullestad 1984/2001, 41). Jeg vil

forsøke å koble foreldrenes opplevelser, ideer, verdier og forestillinger knyttet til hjem og hjemlighet med deres praksis i hjemmet. Her gjør jeg en analyse der jeg leter etter de indre sammenhengene og motsetningene i intervjuet (Gullestad 1984/2001). Jeg prøver å få frem deres mer generelle mening og se på hva som er de empiriske referansene for ideene og verdiene for hva et hjem for små barn er. Jeg ser på intervjuene som fortellinger om hjem og hjemlighet, gjennom foreldrenes fortellinger om foreldreskap og foreldrepraksiser. Dette passer godt når jeg i analysekapitlet analyserer nettopp foreldrenes fortellinger.

Som analytiske hjelpemidler brukte jeg kondensering, fortetting og metning. *Kondensering* benyttet jeg når jeg sammenfattet hvert intervju til kortversjoner på 1 sides sammendrag i stikkordsform. Her noterte jeg de viktigste faktaene om foreldrene og temaene i intervjuet knyttet til det teoretiske rammeverket for analysen. Hvert sammendrag bestod av de fire temaoverskiftene i intervjuguiden. På denne måten oppdaget jeg sammenhenger, sitater og mønstre i materialet mitt. ”*Fortetting er komprimering av livshistorien om de sentrale meningsbærende temaer slik forskeren ser det i den transskriberte tekst*”. (Thorsen 1998, 56).

Jeg er opptatt av det foreldrene forteller om hjemmet, altså innholdet og meningen i fortellingen, enn foreldrenes fortellermåte. Fortellingen som jeg presenterer er både arrangert og redigert, det er en fortelling som jeg har forfattet og konstruert ut fra min fortolkning av materialet og hva jeg ser som relevant i lys av problemstillingen i denne studien. Jeg har bevart de fleste utsagn og sitater i sin originale form fordi flere av informantene gav ”tykke beskrivelser” i intervjuet. Dette er omfattende, fyldige og detaljrike beskrivelser som setter fenomenet inn i sin kontekst (Geertz 1973; Thorsen 1998). *Metning* inntreffer når en ny livshistorie eller beretning ikke lenger kaster lys over fenomenet, det virker uttømmende beskrevet og åpner ikke flere temaer, sammenhenger eller videre mangfold. Variasjonen innsnevres (Thorsen 1998). Jeg oppdaget at tolkninger som ble gjort i de første intervjuene ble understøttet og bekreftet av de nye beskrivelsene som kom i de andre intervjuene. De nye beretningene føyer seg i stedet inn under de temaene som allerede er beskrevet. Når metning inntreffer skjer det ofte grunnet bestemte sosiokulturelle forhold, slik som i utvalget i denne studien der alle informantene viste seg å ha liknende bakgrunn med tanke på livssituasjon, økonomi, utdanning, alder, kjønn og boforhold. Hver enkelt fortelling er ikke representative for andre enn seg selv og kan ikke generaliseres å gjelde andres liv (Thorsen 1998).

Tendensene og mønstrene man ser når man ser intervjuene samlet gjennom analysen, har større gyldighet, da de kan bekreftes av andres funn, og vi kan dermed anta at det er utbredte

forestillinger om hvordan småbarnsforeldre oppfatter og konstituerer et hjem for små barn, og hvilke erfaringer de har med overgangen til foreldreskapet (Kvale & Brinkmann 2009; Thorsen 1998, 55-60).

Jeg har som nevnt valgt et narrativt grep for å presentere informantene. Jeg har valgt å konstruere en hovedfortelling på grunnlag av intervjumaterialet som jeg har kalt ”Et hjemmekoselig hjem, fortellingen om et helt vanlig og kaotisk småbarnshjem”. Dette narrative representerer likhetene ved flere av informantenes fortellinger. Jeg har valgt å konstruere hovedfortellingen ut fra de temaene, kategoriene og dilemmaene jeg har sett gå igjen i materialet. Jeg rekonstruerer derfor et ”typisk” narrativ på grunnlag av flere av informantenes fortellinger. Denne fremgangsmåten anonymiserer også informantene, da det er min tolkning av materialet som helhet, og dermed min konstruerte fortelling som blir den synlige (Fossakåret 1997, 35). Jeg reproduserer ikke hvert enkelt intervju i analysen, men presenterer materialet mitt ”på tvers”, ved å sammenligne mellom intervjuene og lete etter likheter og forskjeller. Jeg gjorde en komparativ tilnærming i analysen. Hovedfortellingen representerer likhetstrekkene ved flere av informantenes foreldreskap og foreldrepraksis i hjemmet. Når jeg bruker sitater fra de åtte informantene i materialet har jeg skrevet mor/far og informant 1-8 i parentes. En informant (informant 4) presenteres under fortellingen ”Et praktisk og personlig hjem med sjel og kunst på veggene”. Denne informanten skilte seg ut fra resten av intervjuene. For å anonymisere denne informanten har jeg gitt henne et annet yrke og gitt barna hennes annet kjønn og alder. Hennes kjønn har blitt beholdt da det er av betydning for den videre analysen.

Først analyserte jeg frem symbolverdien ved hjemmet ved å se på foreldrenes opplevelser, ideer, verdier og forestillinger om hva et hjem for små barn er. Jeg lette etter symboler i småbarnshjemmet, hva småbarnshjemmet er et symbol for og hva hjemmet uttrykker. Hvilke budskap kommuniserer småbarnshjemmet? Jeg analyserte frem systemer av opposisjoner eller mentale skiller som fremkommer i materialet. Det vil si at jeg lette etter dikotomier, de binære motsetningene som kommer frem gjennom informantenes fortellinger (Gullestad 1989; Bourdieu 1995). Dette gjorde jeg for å kunne finne noen fellestrekk ved småbarnshjemmene. Jeg utforsket om foreldre ”gjør kjønn” på ulik måte når det kommer til familieliv-og foreldrepraksis (Haavind 2000). Jeg så også på om de praktiserte ulik oppdragelse knyttet til barnets kjønn. Videre analyserte jeg hvordan foreldrene skapte hjemlighet for barna sine. Hvilke valgmuligheter hadde foreldrene når de konstituerte hjem og hjemlighet? Jeg søkte til

slutt å finne likheter og forskjeller i informantenes fortellinger, både i de enkelte informantenes fortellinger og i materialet som helhet. For å få en bredere forståelse av foreldrenes fortellinger om hjem og hjemlighet, bruker jeg Pierre Bourdieu (1977; 1995; 2000; 2005) sine begreper om *symbolsk kapital*, *habitus* og *doxa*. Disse begrepene utdypes i teorikapitlet som følger.

Resultatenes troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet

Troverdighet handler om å redegjøre for hvordan materialet har blitt utviklet i løpet av forskningsprosessen (Thagaard 2002, 178). Jeg har redegjort for hvordan jeg har skrevet frem en fortelling som baserer seg på likhetstrekkene i materialet mitt. Jeg har reflektert over kontekst for innsamlingen av data og for relasjonen mellom informanten og meg i intervjusituasjonen. I teksten har jeg tydelig skilt på hva som er primærdata og hva som er mine egne vurderinger (Thagaard 2002, 179).

Bekreftbarhet er knyttet til tolkningen av resultatene og handler om at resultatene kan bekreftes av annen forskning (Thagaard 2002, 180). Det er mye forskning som underbygger funnene mine. Det er også viktig at jeg forholder meg kritisk til min egen tolkning, noe som kom frem når jeg skrev om min konstruktivistiske posisjon og at fremstillingen av materialet må forstås som min fortolkning av det og ikke som en sannhetsfortelling om informantene. Jeg har også gjort rede for hvordan tolkningen min henger sammen med egne erfaringer og min tilknytning til feltet jeg studerer (Thagaard 2002).

Generaliserbarhet sier noe om resultatene gir grunnlag for overførbarhet (Kvale & Brinkmann 2009, 265; Thagaard 2002, 184). Jeg har et utvalg på åtte informanter der seks var kvinner og to var menn. Deres opplevelser, erfaringer og historier er subjektive. Kvinnenes beskrivelser er tykkere enn mennenes, noe som kan ha sammenheng med at menn er underrepresentert i min studie. Jeg belyste foreldrenes erfaringer med forskning som viser at deres opplevelser ikke er unike. På denne måten mener jeg resultatene mine kan gi grunnlag for overførbarhet og at andre vil kunne kjenne seg igjen i foreldrenes opplevelser og beskrivelser (Thagaard 2002).

3. Symbolsk kapital og kulturelle koder i hjemmet

I denne delen presenterer jeg teoretiske tilnærminger og de analytiske begrepene jeg bruker i tolkningen av mitt materiale. For å belyse hvordan småbarnsforeldrene konstituerer hjem og hjemlighet for små barn, og hvordan hjemmet har endret seg etter at det kom barn inn i hjemmet, har jeg valgt å bruke Bourdieu (1977; 1995; 2000; 2005) sine begreper om *symbolsk kapital*, *habitus* og *doxa*.

I denne studien bruker jeg begrepene til å belyse hvordan foreldrenes ideer og forestillinger kommer til uttrykk og konstitueres gjennom foreldrenes praksiser når de skaper et hjem for barna sine. Utforskningen av hvordan småbarnsforeldre konstituerer hjem og hjemlighet, sier noe om hjemmets usynlige sider. Formålet er ikke å presentere alle sider av teorien til Bourdieu eller diskutere hvilke begrensinger og muligheter teorien gir. Fokuset vil ligge på å presentere teoretiske momenter og analytiske begreper som kan bidra til å forstå problemstillingen og gi økt forståelse av funnene i materialet.

Symbolsk kapital

Symbolsk kapital er ofte en sammenblanding av kapitalformene økonomisk, kulturell og sosial. Symbolsk kapital kan være hva som helst som tillegges en verdi, ofte er det en egenskap, gode, form, tilstand eller handling som medlemmene på feltet anser som positiv eller negativ, som ofte gir anerkjennelse og prestige. Den symbolske kapitalen har en symbolsk effekt i sosiale sammenhenger og kan beskrives som flyktige begreper som minner om en slags oppskrift ingen har funnet, men som alle prøver å utvikle. For at den skal ha en symbolsk effekt må den tilskrives en verdi som gir sosial anerkjennelse, og det må være etterspørsel etter den blant de som har en habitus som kan gjenkjenne typen kapital og anerkjenne dens symbolske verdi og som overser de objektive sosiale maktforholdene og betingelsene som ligger til grunn for verdien (Esmark 2006, 94). For eksempel er det bestemte måter å snakke med barn på som anerkjennes innen felter som arbeider med barn, der foreldrenes evne til å mentalisere og ta barnets perspektiv anerkjennes (Hart & Schwartz 2009).

Kulturell kapital er kulturelle ressurser som for eksempel kunnskaper, språk, verdier, ”gode” holdninger, ”god” barndom, ”gode” vaner og ”godt” familieliv. Kulturell kapital handler om å både ha tilegnet seg og å mestre den dominerende kulturens kulturelle koder, gjennom oppvekst, familie og utdanning. Denne kapitalformen forstås ofte som noe man har arvet

ettersom den sitter i kroppen som noe naturlig og tilsynelatende medfødt. Den viser seg i måten man oppfører seg på, snakker på og i hvilken smak man har (Aagre 2003, 30; Aagre 2014, 38). Den kulturelle kapital kan deles i tre former, den objektiverte som består av bøker og metoder, den kroppsliggjorte som består av habitus og livsstil og den institusjonaliserte som består av titler, diplomer og legitimasjon. Under den kulturelle kapitalen finner vi utdanningskapitalen som fremstår som prestisjefyllt teoretisk spesialkunnskap fra en lang utdanning og som en del ”danningskulturen” som kulturtradisjon. *Økonomisk kapital* er alle former for økonomiske ressurser som penger, eiendommer, aksjer, råvarer og alt som kan investeres i og gi avkastning. *Sosial kapital* er tilgang til sosiale kretser og består av alle nettverk man tilhører som familie, venner, skole, jobb og organisasjoner (Esmark 2006, 89).

Sosialt rom er et rom av forskjeller. Rommet er fylt av verdier, normer og ideologier i samfunn og kultur blant medlemmene, som ofte er felles. Pierre Bourdieu (1995) mener at verden erfares fra en bestemt posisjon i et sosialt rom. Det sosiale rommet er oppdelt i samfunnsområder. Samfunnsområde kaller Bourdieu (1995) for *felt*. Bourdieu undersøkte ofte feltets historie når han utforsket de rådende maktforhold på et samfunnsområde (Aagre 2003, 28). Samfunnsområdet jeg studerer er familiefeltet. Feltet jeg studerer er hjemmet og et underfelt av hjemmet er småbarnshjemmet. Innledningsvis gav jeg en kort innføring i familiefeltets historiske kontekst i synet på familie, foreldre og barn. *Sosiale felt* er verdiområder innenfor det sosiale rommet som har utviklet en egen kapitaltype. Feltet har en egen logikk som deltakerne på feltet har integrert (Bourdieu & Wacquant 1993, 91). Det sosiale feltet har egne måter for hvordan man skaffer seg kapital og autoritet innen det gjeldende feltet, og det vil pågå en kamp om å skaffe seg mer kapital. Kapitalen kan skaffes enten ved å akseptere og følge etablert praksis innen det sosiale feltet, eller ved å reformulere hva kapitalen innen det gjeldende feltet skal være, noe som vil si å endre spillereglene på feltet (Aagre 2003, 28). De dominerende på feltet har ofte en ekspertise, de bidrar til å avgjøre hvordan noe skal defineres og forstås på feltet. Vi kan forstå småbarnsforeldrene som nyankomne inn i et sosialt felt ”småbarnshjemmet”. Det var andre spilleregler for ”hjemmet uten barn”. Å kunne kodene og symbolene på et felt viser høy kulturell kapital (Aagre 2003, 28). Å kunne de kulturelle kodene gjør at man er tilpasningsdyktig og kan forholde seg til de kravene som samfunnet stiller (Prieur 2006, 28-29; Aagre 2003, 28).

Habitus – kroppsliggjorte disposisjoner for handling

Habitus er kroppsliggjorte sosiale strukturer som disponerer for handling (Bourdieu 1995, 219). *Habitus er kroppsliggjort, iboende kompetanse for å handle i bestemte sosiale felt*” (Frønes 2001, 30). Habitus er kroppsliggjorte disposisjoner. Kroppsliggjøringen av kulturelle skjemaer får frem det i familieliv og foreldreskap som er naturalisert, automatisk og ubevisst (Stefansen 2011, 39). Sosiale strukturer nedfeller seg som mentale handlingsskjema som består av tidligere livserfaringer og disposisjoner for handling (Bourdieu 1995; Prieur 2006, 39). Foreldrenes praksiser henger sammen med en bestemt virkelighetsforståelse som reflekterer samfunnets strukturer. Disposisjonene kan brukes, men tas ikke alltid i bruk. De kan ses som ”*en form for ressurser eller et repertoire af handlemåder, der kan aktiveres og sættes på spil på en kreativ måte i nye situasjoner*” (Prieur 2006, 39). Det er erfaringene man har med seg, generell kunnskap man har utviklet og holdning, selvtillit og væremåte som man har sosialisert inn via miljøet man har vokst opp i. Habitus er virkelighetsoppfatning, vurdering og handlingsmotivasjon. Disse er automatiserte og kroppsliggjorte, de kan være både bevisste og ubevisste. Habitus ”sitter i kroppen” som praktisk kunnskap og kollektive teknikker og er tett koblet til livsstil, sosial klasse og utdanningsnivå (Prieur 2006, 41; Aagre 2014). Den ytre verden sosialiseres inn i habitus via erfaringer, og habitus materialiserer seg i handlingsmønstre og væremåte. Begrepet habitus forklarer at verden erfares, forstås og gis mening ut fra en bestemt posisjon og at livserfaringer preger hvordan verden erfares og oppleves (Prieur 2006, 42). Habitus endres tregt fordi den er preget av regelmessighet og vaner som har festet seg i kroppen via erfaringer gjennom livet. Habitus er en forståelse av spillet mellom individ og samfunn (Prieur 2006, 42). Det å utforske småbarnsforeldrenes habitus handler om å si noe om hvordan familiepraksis og foreldrepraksis i hjemmet henger sammen med kulturelle diskurser, ideer, verdier og forestillinger i samfunnet.

Samspill mellom diskurs og praksis

Bourdieu (1995) mener at mennesket inntar *posisjoner* som enten er tildelte eller som mennesket skaffer seg. Ubevisste disposisjoner legger *føringer* for hvilke posisjoner mennesket kan oppnå og avgjør om mennesket klarer å beholde sin posisjon i feltet. Føringene er knyttet begrepet *kapital* som er ulike former for ressurser. For å forstå den sosiale meningen i menneskers deltakelse i en praksis, bruker Bourdieu begrepet *praksisformer* som er måten praksisen foregår på, dens form. Ved å utforske praksisformer, får vi vite noe om menneskets egenskaper og ressursers betydninger for deres fortellinger om og tolkninger av hendelser (Bourdieu & Wacquant 1993). Bourdieu sin teori handler om at

menneskene skaper strukturen og strukturen skaper menneskene. Han mener det er en gjensidig avhengighet mellom mentale strukturer hos mennesket og sosiale strukturer i samfunnet. I innledningen til boken *Distinksjonen* (Bourdieu 1995) beskriver Dag Østerberg habitus som et sted der sosiale strukturer og menneskers tenke- og handlemåter møtes. Habitus forstås på denne måten som et samspill mellom diskurs og praksis. ”*Diskurs produserer meningene i verden og er en bestemt måte å tale om og forstå verden på*” (Jørgensen & Phillips 1999, 9).

Doxa – det selvfølgelige og usynlige i kulturen

Doxa er et begrep Bourdieu brukte om det selvfølgelige og usynlige i kulturen, de sidene ved kultur og samfunn som tas for gitt og som det ikke stilles spørsmål ved. Doxa er en slags tro, eller enighet innenfor et felt, der en kapitalform ofte får stor verdi. Doxa handler om at verden oppfattes med en så dyptgående tro at mennesket ikke oppfatter det som en tro (Bourdieu 1977, 166-170; 1995, 225). *Doxa* belyser maktrelasjoner i samfunnet gjennom å vise hvordan meninger etableres og opprettholder dominerende relasjoner i samfunnet. Doxa er den underforståtte delen av kultur som anses som naturlig og så selvfølgelig at den ikke diskuteres. Doxa anses som ”sannhet” og er summen av persepsjons- og verdimønstre, motivasjon og interesser til dominerende grupper. Doxa kommer til syne ved enighet på et felt (Bourdieu 1977). For å analysere kjønn må man starte med å analysere forståelsen av kjønn fordi vi fort forstår kjønn ut fra kategorier som allerede er kjønnet. Fenomenet kjønn har blitt institusjonalisert gjennom tusenvis av år (Prieur 2006, 57). Maskulinitet og feminitet tenkes på denne måten inn i et kulturelt skjema for motsetninger, slik som høy/lav, sterk/svak, ute/inne, mørk/lys, hard/myk (Bourdieu 2000). Slik blir maktforhold doxisk, det blir naturalisert og fremstår som selvfølgelig. Kjønnforskjeller som maskulinitet og feminitet skrives inn i kroppen, gjennom gange, talemåte, væremåte, blick og gester som læres via kopiering av foreldre. Forskjeller som er skapt gjennom historien virker biologiske og essensialistiske, som en gitt egenskap ved et kjønn. De skrives inn i mentale strukturer og kroppslig atferd. Erfaringene festes i kroppen og gjør at kvinner og menn får innskrevet disposisjoner som gjør at de ikke opplever samme interesser (Prieur 2006, 58). I boken *Den maskuline dominans* (2000) var Bourdieu opptatt av å vise hvordan naturaliseringen foregår der sosiale forhold oppfattes som naturgitte gjennom prosesser som omgjør kultur til natur. Det handler om hvordan kulturelle forestillinger som tillegges naturlig mannlighet og naturlig kvinnelighet opprettholdes når biologiske forskjeller forstås ut fra samme virkelighetsoppfatning (Prieur 2006, 59). ”*Naturen gøres til årsag til det kultulige, mens det*

er kulturen, som er årsag til oppfattelsen af det naturlige” (Prieur 2006, 59).

Opprettholdelsen skjer gjennom heteronormativitet og kjønnsarbeidsinndeling og reproduksjon av symbolsk kapital. Bourdieu undret seg over hvordan dominansforhold består og mener reproduksjon og vedlikehold av kulturelle mønstre er mer fremtredende enn brudd og endring av dem. Han mente kjønn henger sammen med klasse. Og at dominansforhold understøttes gjennom ”dobbel naturalisering”. Det betyr at dominansforhold er innskrevet både i fysiske rom og i kroppen, som kroppslige følelsesreaksjoner som angst, usikkerhet og ubehag (Prieur 2006, 56). Dette viser hvordan *symbolsk vold* fungerer – de dominerte har sosialisert inn de dominerendes kategorier og måte å se verden på slik at det oppleves av både de dominerte og dominerende som naturlig og selvfølgelig ved at historisk kontekst ikke tas hensyn til. Den symbolske volden virker slik at den forvandler dominans og underordningsrelasjoner til følelsesmessige relasjoner. Ved at den fester seg i følelsesmessige relasjoner, får den en ”magisk kraft”. Den symbolske volden presser frem en underordning som ikke oppleves som noen underordning, fordi den symbolske volden støtter seg på kollektive forventinger i samfunnet og sosialt innsosialisert tro. Den symbolske volden er knyttet til dominerende gruppers identitet og måte å klassifisere verden på. En klassifiseringmåte som systematisk undervurderer det underordnede grupper står for. Grupperes identitet, verdighet og selvbilde står på spill og i fare for å undergraves og ikke anerkjennes (Bourdieu 2000, 46-47)

Kritiske refleksjoner

Bourdieu har blitt kritisert for å være strukturtung og deterministisk, at sosiale strukturer determinerer og bestemmer menneskelig handling, at habitus kan oppfattes som lite endringsbar og at disposisjonene gir noen føringer og begrensinger hos mennesket som er tregt foranderlig (Mills 2008). Bourdieu mente teorien om habitus var en teori om sosial handling som kunne gripe en helhet. Han mente samtidig at det ikke betydde at habitus kunne forklare alt. På denne måten kan teorien hans forstås å ikke være deterministisk da han fremhevet at reproduksjonen ikke skjer passivt, at det er prinsipper som viser vei og gjør en disponert for å kunne handle på bestemte måter. Det betyr ikke at de disponerte handlingsmåtene må tas i bruk. Han var opptatt av at det som tillæres ikke forstås statisk som et bestemt sett av regler som mekanisk følges (Prieur 2006). Bourdieu ser mennesket som subjekt der det gjennom det levde livet er aktivt og skapende, noe som gir rom for kreativitet og variasjon. Mennesket med sin habitus er preget av sine omgivelser, men fungerer også konstituerende på omgivelsene sine (Prieur 2006).

Det er også noe positivt i Bourdieu sin beskrivelse av treghet når det kommer til sosialiseringen, den førbevisste, dype og kroppslige pregingen som foregår i familien. Hvis man kun har fokus på sosial forandring, kan man overse og tilsløre dypere maktforhold som reproduseres i nye former. Et blikk mot reproduksjon som fenomen kan avdekke seiglivede strukturer som opprettholdes til tross for ideologier om for eksempel likestilling i samfunnet. Dette viste han i ”*Den maskuline dominans*” (Bourdieu 2000). Jeg mener at Bourdieu sin handlingsteori også klarer å fange opp de mer subjektive prosessene som skjer i individet i hans empirinære materiale der han mener det er viktig å ta utgangspunkt i det hverdagslige, banale, i mennesker opplevelser og erfaringer av verden.

Annick Prieur (2006, 44) skriver:

Mig bekendt har Bourdieu ikke skrevet noget om det, men jeg tror nok, han ville været enig i, at i moderne samfund er habitusformerne blevet mer komplekse, som følge av at individet indgår i mange forskjellige sociale sammenhænge samtidig med at dets viden om andre livsstile og væremåder er blevet større”. (Prieur 2006, 44).

Dette gir mening for meg i analysen av materialet mitt, særlig i vårt moderne samfunn med mangfoldige impulser og iscenesettelser av livsstiler gjennom blogger og media. Inntreden i feltet vil gi foreldrene mange alternative veier å velge. Men i tråd med Bourdieu er det ikke alle veiene og teoretiske mulighetene på feltet som er det sentrale, men deres praksis – veien de faktisk velger å gå, som er det avgjørende for om det skjer en reproduksjon av habitus eller om det skapes nye habitusformer og veier. Habitus er i utvikling gjennom hele livet i rytme med skiftende livsbetingelser og gjennom nye erfaringer i møte med det nye. Men Bourdieu er tydelig på at det nye hele tiden møter det gamle som utgangspunkt fordi det nye forstås ut fra allerede etablerte skjemaer for oppfattelser og verdsettelse. Han sier at habitus viser til det trege, men ikke uforanderlige i mennesket (Prieur 2006, 42). Moderne subjektiveringsprosesser som skjer hos informantene mine når de forteller om endringen til et hjem med små barn, viser at individene har flere muligheter utover den sosiale reproduksjonen som skjer gjennom habitus (Aarseth 2009). I habitusbegrepet har individene handlingsrom, kreativitet og forestillingsevne der ny mening og alternative handlingsrom skapes. Dette kommer særlig til syne i analysen av den alternative fortellingen om ”et praktisk og personlig hjem med sjel og kunst på veggene”, men også i hovedfortellingen om ”et hjemmekoselig hjem, fortellingen om et helt vanlig og kaotisk småbarnshjem”.

4. Et hjem for små barn

I dette analysekapitlet skal vi se at foreldrenes fortellinger om hjem og hjemlighet består av kulturelle koder for hva et hjem er, hvordan hjemmet skal se ut og hvilken praksis som gjøres i hjemmet. I kapittel 4, 5 og 6 besvares oppgavens problemstillinger. Først skal vi se nærmere på foreldrenes forestillinger om hva et hjem for små barn er.

Et trygt og godt hjem

Småbarnsforeldrene hadde mange tanker om hva et hjem for små barn er.

”Et hjem for små barn er et trygt og godt hjem med gode foreldre der barna har det bra. Et slikt hjem betyr trygghet, trygg base, forutsigbarhet, kjærlighet, omsorg og det å kjenne tilhørighet”. (mor, informant 1). Hennes partner sa ” ...og varme. Hjem er familien, de man bor sammen med, et trygt sted” (far, informant 7).

”Et hjem for små barn er et trygt hjem med foreldre og trygge voksne de kan forholde seg til. Et hjem med klare rammer, forutsigbarhet og rutiner” (mor, informant 2)

”Et hjem for små barn består av kjærlighet, omsorg, nærhet, rutiner, godt samspill og god forståelse for barnet, et sted der det må være god kommunikasjon og kjærlighet mellom mor og far” (mor, informant 3).

”Det er et trygt og godt hjem med trygghet, forutsigbarhet, kjærlighet og omsorg der de voksne i hjemmet må være tilgjengelige og forutsigbare” (mor, informant 4).

”Et trygt hjem har foreldre og trygge voksne som de kan forholde seg til. Hjemmet er basen for barna og styrt på deres premisser, det er rom for lek og utfoldelse” (mor, informant 5).

”Et hjem er et trygt sted, der familien er. Hjem for små barn er familien” (far, informant 8).

Foreldrene jeg intervjuet beskrev et hjem for små barn som et trygt og godt hjem. De snakket alle om trygghet, varme, kjærlighet og tilhørighet til familien som viktig i småbarnshjemmet. I det trygge hjemmet er det foreldre i flertall og ikke en forelder. Dette kan vise til et mer tradisjonelt ideal om kjernefamilien med mor, far og barn (Ellingsæter & Leira 2004). De voksne som barna skal forholdes seg til må være trygge. Her bekreftes også idealet om flere voksne i hjemmet og sier noe om hvordan den voksne skal være i en tilknytningsrelasjon til barnet: trygg og varm. Tre mødre og en far brukte begrepet ”trygg base”. Samtlige foreldre snakket om ” tilknytning” og ”barnets utvikling”. Når foreldrene snakket om hva et hjem for barn betyr brukte de begreper som vi kan kjenne igjen fra tilknytningsteorien innen utviklingspsykologien (Smith 2006; Hart & Schwartz 2009) som omhandler barns evne til tilknytning og tilknytningens utvikling i de første leveår. Denne utviklingen legger grunnlag

for hvordan barn mestrer samspillet med sine omgivelser og er avgjørende for hvordan barnet håndterer rollen som mor og far i voksen alder. Ut fra denne tilnærmingen skal omsorgspersonen vise barnet emosjonell støtte, trøste og roe barnet. Hvis omsorgspersonen ikke opptre som en trygg base, kan barnets utvikling bli forstyrret (Hart & Schwartz 2009, 71-72). Tilknytningsteorien har de siste årene fått økt interesse innen barne- og voksenpsykologi og er en teori om tilknytningen mellom barnet og omsorgspersonen (Hart & Schwartz 2009, 9-10). Ut fra dette perspektivet forstås omsorgspersonen og omverden som en avgjørende betydning for barnets utvikling og psykiske modning (Hart & Schwartz 2009, 11).

Utdanningskapital kan ligge til grunn for begrepsbruken som ”trygg base”. Samtlige mødre og en far som ble intervjuet hadde utdanning innen helse- og sosialfag. Dette kan spille en rolle for hvordan de tenker om hva et hjem for små barn skal være. Det kan se ut som foreldrenes mentale skjemaer for oppfattelser av hva et barn trenger kan henge sammen med utdanningen. Men en far som ble intervjuet, som ikke hadde sosialfaglig utdanning, hadde samme oppfatning om hvordan hjemmet skulle være. Han var også opptatt av barnets utvikling og tilknytning: *”Et hjem må være preget av varme, trygghet og at det koselig. Et hjem er et sted de opplever utvikling, mestring og selvstendighet, noe som følger dem hele livet og gir dem følelsen av at de alltid kan komme tilbake”* (far, informant 7). Hans syn kan kanskje forklares med at det har skjedd endringer i familieideologien i samfunnet der moderne psykologi har blitt allemannseie. Foreldrenes innsats i barnets liv spiller en rolle for om barnet lykkes og forelderrollen har fått økt oppmerksomhet (Frønes 2011, 76). *”I dag inngår den alminnelige interessen for barn i seg selv og den psykologiske forståelsen av barns utvikling som en del av den sunne fornuft”* (Madsen 2016, 89). Syv av åtte foreldre hadde arbeidserfaring som er med på å forme barn i deres viktigste leveår. I den norske kulturen forstås barndommen som en utviklings- og dannelsesprosess, de forstås som de viktige årene der vi formes og sosialiseres inn i kultur og samfunn. Hvordan vi blir som voksne har sammenheng med barndommen vår (Frønes 2011, 14).

Foreldrene var opptatt av at hjemmet skal være forutsigbart når de definerte trygghet:

”Trygghet er klare rammer, forutsigbarhet og klare rutiner. Det er ikke masse leker og duppeditter som er det viktige. Hjemmet skal være brukervennlig, praktisk, funksjonelt, ha solide ting, uålele, ikke ha pynt som kan bli ødelagt” (mor, informant 2).

”Et hjem uten regler og rutiner er omsorgssvikt. Det må være forutsigbart for å være trygt” (mor, informant 4).

Foreldrene beskrev hvordan de synes et hjem for små barn skal være og se ut. De beskrev de materielle sidene ved hjemmet. Masse leker og duppeditter ble ikke forstått som viktig, men de vektla at hjemmet skal være funksjonelt, praktisk og solid: *”Tilretteleggingen av hjemmet for små barn bør være på en stressfri måte. Det er mye jobb med barn, så det er viktig at hjemmet er praktisk organisert”* (mor, informant 6). Funksjonen denne praktiske innredningen og organiseringen har er at det skal bli mindre stress fordi det er mye jobb med barn. Det vil si at det er godt gjennomtenkt og tilpasset ut fra barnets behov og mulighet for utvikling. Hun verdsetter det praktiske og funksjonelle i hjemmet som sikrer at barnet ikke opplever foreldrene som stresset. Pynt og duppeditter som ikke har en praktisk funksjon ønskes ikke. Det kan tolkes som at foreldrene må være oppmerksomme og følge barnets utvikling og alder samtidig som sikkerheten ivaretas og barnet stimuleres med leker og aktiviteter ut fra modenhet og for å fremme utvikling slik at det blir selvstendig:

”Hjemmet må ha leker og sikkerhetsanordninger som er alderstilpasset” (mor, informant 2).

”Hjemmet skifter leker etter barns alder, hjemmet er tilrettelagt aldersmessig for at barnet skal klare å gjøre ting selv. Hvilken type leker og sikkerheten sier ofte noe om hva et hjem for små barn er. Vi har treleker og ønsker ikke å ha så mange plastleker” (mor, informant 1).

Gjennom lekene og sikkerheten vises foreldrenes utviklingspsykologiske forståelse i praksis, de vet hvilke leker som er utviklingsfremmende, hvilken sikkerhet som er aldersadekvat og innreder deretter. Deres psykologiske forståelse av barnet har blitt kroppsliggjort og viser seg i form av en smak og kompetanse som tas i bruk i hjemmet. Treleker blir i dette tilfellet et symbol på et utviklingsfremmende hjem for barn. Sikkerhetsanordninger blir symbol på et trygt og brukervennlig hjem. Samtlige foreldre som ble intervjuet hadde bolig med hage og de fleste bodde i utkanten av byen. Hage løftes frem som en viktig verdi for hjemmet:

”Vi er et standard småbarnshjem med hage” (mor, informant 3).

”I hagen kan barnet løpe rundt i frisk luft og utfolde seg” (mor, informant 1).

”Det ideelle småbarnshjemmet har hage og marka rett utenfor døra” (mor, informant 4)

”Hage og naturområder nær hjemmet er trygt, godt og utviklende for barnas motorikk” (mor, informant 6).

Foreldrene jeg intervjuet hadde en økonomisk kapital som gjør at de kan tilby den boligen de tenker er ideelt for barn, et hjem med hage. Hagen fremstår som symbol på trygghet, utfoldelse og utvikling, i tråd med utviklingspsykologien.

Flere foreldre hadde ideer om forholdet mellom barn og voksen i hjemmet: *”Vi har leker i stuen der alle er. Barnefrie soner kan man kanskje ha om man har god plass og stort hus. Det er annerledes i en leilighet”* (mor, informant 1). Hun forklarer at de voksnes verden og barnas verden slås sammen fordi de bor i et rekkehus og ikke i en enebolig. Hun har en ide om at noen med større hus og god plass kan ha barnefrie soner. Her kommer det til syne at hun skiller mellom kategoriene barn og voksen og har en ide om at de har hver sin verden og mulighet for hver sin del i hjemmet. Hun tenker at barn er noe annet enn voksne, til forskjell fra synet på barn på 50- og 60- tallet der barn ble forstått som små voksne. På den tiden ble barnet mer overlatt til seg selv, var mer selvstendig og barndommen ble sett på som noe som ”gikk av seg selv” (Haldar 1998; Frønes 2011). En annen mor fortalte om verdien av fellesskapet i hjemmet: *”Hjemmet vårt er alle sammen sin del, vi har ikke delt hjemmet vårt opp i vår og deres (barnas) del”* (mor, informant 6). Hun var opptatt av at hjemmet tilhører fellesskapet og derfor har barnet sine leker i stuen, rommet de er sammen i. Leker plassert i stuen symboliserer fellesskapet og barnevennligheten i hjemmet.

Foreldrene skilte mellom kategoriene materiell og relasjonell. De var av en oppfatning om at relasjonene i hjemmet var det viktige og ikke det materielle. Det er *relasjonene og følelsene* mellom familiemedlemmene som løftes frem som det viktigste i hjemmet:

”Jeg tenker at hjemmet består av to deler. Det fysiske aspektet og det mentale/psykiske aspektet ved hjemmet. Det er blanda, begge deler er en del av hjemmet. Det fysiske aspektet er veggene og tingene, det er ikke så viktig. Det er det andre aspektet - innholdet, det mellommenneskelige som er det viktige” (far, informant 7).

”Veggene er ikke så viktige, det fysiske driter jeg i. Det er innholdet som er det viktige, det menneskelige” (mor, informant 4).

Det ideelle hjemmets koder: utviklingspsykologi, kjærlighet, moderne barndom og rom til å være seg selv

I foreldrenes beskrivelse av det ideelle hjemmet kom deres utviklingspsykologiske forestillinger til syne gjennom deres oppfatninger om barnet:

”Det ideelle hjemmet er et trygt og godt hjem. Et hjem uten farlige ting. Sikkerhet og trygghet. Litt ala en barnehage der alt er tilpasset og trygt og kjøkkendørene er sikret.

Det er tenkt på møbelplassering så barnet ikke skal falle ned, komfyren og skuffene er sikret” (mor, informant 2).

Hun var opptatt av at barnet opplever sikre omgivelser, helst som en barnehage der alt er tilpasset og tilrettelagt på barnets premisser. Barns liv har i økende grad blitt institusjonalisert og det er tett forbindelse mellom familier og barnehage som institusjon i samfunnet (Andenæs 1996, 11; Hennem 2002; Stefansen 2011, 24). På denne måten blir foreldres koordinerende rolle og oppfølging av barnas utvikling og liv i barnehagen viktigere når barnet skal bevege seg mellom privat og offentlig arena for omsorg og læring (Stefansen 2011, 24). Hjemmet er arenaen der foreldreskapet i familien foregår (Stefansen 2011, 24).

En mor sa det ideelle hjemmet var: *”Et hjem med mulighet for lek og utfoldelse, et sted man ikke skal være redd for de tingene man har, men samtidig ikke ødelegge tingene i hjemmet”* (mor, informant 5). Hun var opptatt av at barnet skal ha mulighet for utvikling i hjemmet for å fremme at barnet blir robust slik at det skal klare seg i samfunnet. Flere mødre var opptatt av dette og beskrev det ideelle hjemmet som:

”Et sted man lærer følelser og praktiske ting som skal til for at barna skal klare seg i samfunnet, i det virkelige livet og bli robuste personer” (mor, informant 6).

”Foreldrene overbeskytter ikke, barnet må bli utfordret. Det må få prøve seg og teste ut grenser” (mor, informant 3).

”Det ideelle hjemmet er et sted der barna alltid kan gå og føle seg hjemme, et sted uten store konflikter. Hjemmet blir styrt på barnas premisser”(mor, informant 5).

Vi ser hvordan utviklingspsykologien kommer til syne der hjemmet tilrettelegges på barnets premisser. Foreldrenes ønske om å gjøre barnet robust slik at det klarer seg i samfunnet og bli vellykkede som voksne, kan knyttes til et helsefremmende perspektiv som handler om å bygge opp en motstandsdyktighet mot psykiske problemer. Det handler om å bli rustet til å håndtere stress, påkjenninger og kriser på en positiv måte. Ut fra dette perspektivet oppstår motstandsdyktighet. For å gjøre barnet motstandsdyktig er det viktig å redusere risikofaktorer rundt barnet og fremme beskyttelsesfaktorer (Kvelling 2015). Det handler om å myndiggjøre barnet via mestringsressurser, slik at det står rustet til å ta helsefremmende valg i fremtiden (Antonovsky 2012). I denne sammenheng ønskes *beskyttelsesfaktorer* tilstede rundt barnet: foreldre som viser godhet i form av kjærlighet, omsorg og forståelse for barnet, og som kan sikre trygghet i form av klare rammer og sikkerhet. Barnet skal både beskyttes og utfordres og det er foreldrenes ansvar å sikre dette.

Fokuset på at barnet utvikles i sikre og trygge omgivelser, der de voksne i rollen som omsorgspersoner har en bestemt posisjon i forhold til barnet, kjenner vi igjen fra tilknytningsteorien: *”I det ideelle hjemmet er det tilgjengelige voksne som prioriterer barna og viser omsorg, er tilstede for barna, ser barna og bekrefter dem. Barna føler trygghet og har rom til å være seg selv”* (mor, informant 2). Det å få rom til å være seg selv kommer fra en vestlig, moderne og individualistisk ide om at barnet skal få mulighet til å utvikle selvet sitt, sin individualitet og selvforståelse. Det førmoderne samfunnet manglet ikke individualitet og selvforståelse, men det har blitt utviklet spesielle former for selvskaping og selvrefleksjon i det moderne samfunnet (Gullestad 1996, 19). Grunnleggende verdier er i forandring. Tidligere selvfølgeligheter som ”å være til nytte” har blitt erstattet av nye selvfølgeligheter som ”å være seg selv” (Gullestad 1996).

Omsorgspersonene sikrer at barnet opplever kjærlighet og trygghet, føler seg forstått og får de rammene det trenger for å utvikle seg på sine premisser slik at det får rom til å være seg selv:

”Et hjem for små barn består av kjærlighet, omsorg, nærhet, rutiner, godt samspill og god forståelse for barnet” (mor, informant 4).

”Barnet må oppleve nærhet og kjærlighet og mestring. Det må utfordres for at det skal kunne utvikle seg, bli handlekraftig og bli robust”(mor, informant 3).

Kjærlighet, omsorg og nærhet kobles til utvikling av feminine verdier som empati og sosioemosjonalitet. Det handlekraftige barnet som skal bli utfordret, får teste ut grenser og bli robust, kobles til maskuline verdier (Slagsvold & Hansen 2012, 103). Det ideelle hjemmet legger til rette for en moderne barndom med mål om å utvikle barn som både har feminine og maskuline verdier – det moderne barnet er både empatisk og sosioemosjonelt, handlekraftig og robust.

Flere foreldre beskrev det ideelle forholdet mellom foreldrene. En mor sa: *”Trygghet betyr at det er solidaritet og kjærlighet mellom partene, god kommunikasjon der man koser seg”* (mor, informant 2). Vi ser at konflikter bør unngås da dette kan være en risikofaktor for barnet (Kvelling 2015). Forholdet mellom de voksne bør være harmonisk. Det trygge, selvstendige, robuste og lykkelige barnet forstås av foreldrene som et resultat av trygg tilknytning (Hart & Schwartz 2009).

Den lykkelige barndommen

Foreldrene håper at barna deres skal huske en positiv og lykkelig barndom:

”Jeg håper de husker sol, varme og brune knær, altså barndom som noe positivt. Jeg håper de husker et trygt og koselig hjem. At de alltid kan komme tilbake enten de er 18 år eller 40 år. Håper de opplever mestring og selvstendighet, noe positivt som følger dem livet ut” (far, informant 7).

”Jeg håper hun husker gode opplevelser og en god relasjon med mamma og pappa, at begge var tilstede” (far, informant 8).

”Jeg håper at han får hyggelige minner og opplevelser. Men spesielt samholdet mellom oss. Alle vi familiemedlemmene er trygghetspunkter for hverandre, vi vil ha et nært forhold til hverandre hele livet. At han husker varme og raushet og ikke stress. At han følte han var lykkelig” (mor, informant 5).

”Det som er viktig for oss som familie er å være sammen, ha det hyggelig, å kose oss” (mor, informant 6).

Jeg håper han husker alt det morsomme vi gjorde sammen, at vi hadde det gøy sammen, fant på ting sammen og at de følte seg trygge og ivaretatt” (mor, informant 2).

”Jeg håper hun husker en lykkelig og bra barndom med god omsorg og kjærlighet (mor, informant 3).

”Jeg håper de kan kjenne på kroppen at det var godt å være barn, at de var lykkelige og tenker lyst om det å være barn” (mor, informant 4).

Foreldrene beskrev den lykkelige barndommen, en barndom med beskyttelsesfaktorer: trygg tilknytning, god omsorg og kjærlighet, harmoniske, nære relasjoner og samhold mellom familiemedlemmene som skaper gode muligheter og et grunnlag for et trygt og godt liv i voksen alder. Her kommer foreldrenes *handlingsmotivasjon* fram. De har et mål med sin familie- og foreldrepraksis, nemlig å gi barnet et godt utgangspunkt gjennom den lykkelige barndommen. Motivasjon kan forstås som meningsdannelse som peker mot diskurser i samfunnet (Frønes 2001, 55). Meninger baserer seg på verdier og normer, den moralske orden i samfunnet (Jørgensen & Phillips 1999). Foreldrene har en mening om hvordan et hjem for barn bør være og hva som er en lykkelig barndom. Barndom skal oppleves og gjøres på en bestemt måte for at den skal kunne kvalifisere for den kulturelle fortellingen om ”den lykkelige barndommen”. For å kvalifisere for fortellingen om den lykkelige barndommen må betingelsene i ”et trygt og godt hjem” fylles. Det relasjonelle, der det er viktig å være sammen viser at familiefellesskapet, det å være sammen med barnet prioriteres slik at det opplever omsorg og kjærlighet. På denne måten blir ikke bare barnet det viktige, men det lykkelige

barnet blir hjemmets viktigste symbolske kapital. Foreldrene er opptatt av å inkludere barna sine i deres kultur, og ved at barnet får være med lærer det kulturens koder og tegn.

Oppvekstkår har en betydning for barns livssjanser med en tanke om at kapital videreføres fra en generasjon til neste (Prieur 2006). Barnets sjanser og muligheter kommer tydelig til uttrykk når foreldrene forteller hva de håper barnet vil huske fra barndommen sin. Flere foreldre fortalte at de var opptatt av bøker og om hvordan de ønsket at den intellektuelle og kulturelle kapitalen skulle gå i arv:

”Vi er ei bokklubbslekt med mange bøker. Det jeg håper hun husker fra barndommen sin er at vi leste mye bøker – at hun husker det å lese og bli lest for” (mor, informant 1).

”Jeg håper de husker at vi hadde det mye gøy og leste mye sammen” (mor, informant 3).

Samtlige foreldre snakket om bøker og ønsket at bøker skulle bli et verdifullt minne for barnet sammen med at barnet skulle få leselyst. Bøker viser at familien har intellektuell kapital (Bourdieu 1995) og det å lese bøker er en statusverdi for familien. Barnet kan tilegne seg kunnskap gjennom bøker samtidig som det kan reprodusere denne kapitalen ved å gi den intellektuelle og kulturelle verdien av bøker videre til neste generasjon ved å lese for egne barn. På denne måten blir barna godt rustet til å møte utdanningssamfunnets krav. Bøker er tegn på utvikling og læring. Utdanningsmiddelklassens barn får ofte et fortrinn i skolen (Bourdieu 1995; Esmark 2006).

Ideen om det lykkelige barnet viser til en normativ fortelling som viser hvordan foreldrene innfrir kravene som stilles av kulturen til hvordan barn skal ha det (Hennum 2004, 150). Vi kan se hvordan det glade, trygge og boklesende barnet som med sin tilstedeværelse gjennom latter, bøker, leker og kaos, er symbolet på den lykkelige barndommen. Vi kan si at kodene, premissene og betingelsene for et trygt og godt hjem må fylles for at barnet skal kunne oppleve den lykkelige barndommen. Samtlige foreldre posisjonerte seg innenfor diskursen om et trygt og godt hjem. Den lykkelige barndommen er kodet med utviklingspsykologiske forståelsesmodeller. Barndommen må erfares og gjøres av barnet på visse måter for at barnet skal bli lykkelig. Det lykkelige og vellykkede barnet løftes opp som det mest verdifulle i hjemmet. Dermed fremstår barnet som den viktigste symbolske kapitalen i hjemmet. Alt som er tegn på barnet, være seg leker, bøker, tilpasningen av hjemmet, innredning, foreldrenes væremåte eller tilnærming til barnet, vil bli oppfattet som tegn som klassifiserer hjemmet innenfor rammen av et trygt og godt hjem. Den symbolske kapitalen har en symbolsk effekt i

sosiale sammenhenger og kan beskrives som flyktige begreper som minner om en slags oppskrift ingen har funnet, men som alle prøver å utvikle (Esmark 2006). En mor sa illustrerende: *”Jeg føler det er en slags konkurranse mellom foreldre, særlig mødre, om hvem som er nærmest et ideal man ikke helt vet hva er”* (mor, informant 6).

Enighet og kamp på feltet

Foreldrene jeg intervjuet kom med like beskrivelser av et hjem for små barn. Det virket som det var en enighet på feltet om hva et hjem for små barn er. Småbarnshjemmet ble definert ut fra *fortellingen om et trygt og godt hjem*. I denne fortellingen kom det frem to tydelige diskurser om et hjem for små barn. I det trygge og gode hjemmet var en diskurs om synet på barnet: *den utviklingspsykologiske diskursen*. Den andre diskursen i det trygge og gode hjemmet var *diskursen om den lykkelige barndommen*. Den lykkelige barndommen ble forstått som resultat av utviklingspsykologisk oppdragelse. Disse to diskursene fungerer som koder i det trygge og gode hjemmet. Disse diskursene virket til å ha en doxisk karakter (Bourdieu 1977; Prieur 2006). Ingen av informantene stilte spørsmål ved, eller betvilte den utviklingspsykologiske forståelsen som både det trygge og gode hjemmet, og den lykkelige barndommen sirkler rundt. Som en mor (informant 4) mente at det var omsorgssvikt hvis det ikke var rutiner og regler i hjemmet. Enigheten i hva foreldrene tenker om barns behov fremstår som noe naturlig og selvfølgelig. Det løftes ikke frem noen alternativer til barnets behov eller andre måter å forstå barns utvikling enn den utviklingspsykologiske modellen. Denne forståelsen ser ut til å dominere feltet og tas for gitt. På denne måten fremstår det selvfølgelig at et hjem for små barn er et utviklingspsykologisk hjem. Flere mødre snakket om at det var en kamp på feltet: *”Det er en kamp mellom foreldre om hvordan man løser oppgavene rundt barnet”* (mor, informant 5). For å oppnå den kulturelle kapitalen på feltet kreves utdanning og kunnskaper om barns utvikling, noe som kan virke i retning av en akademisering av barneoppdragelsen. Det vil si at man kan skaffe seg mer kapital og autoritet på feltet ved å ta utdanning innen omsorg som gir utviklingspsykologisk kompetanse. Ut fra denne forståelsen kan vi tenke oss at jo høyere utdanning innen barne- og omsorgsfag, jo større autoritet og sosial anerkjennelse vil man få innen feltet, når foreldrene tenker at utviklingspsykologisk oppdragelse skaper lykkelige og vellykkede barn.

5. Konstitueringen av hjem og hjemlighet

Vi skal nå se nærmere på forholdet mellom diskurs og praksis, hvordan diskursene fungerer som ”sosiale i strukturer i hodet” på foreldrene (Stefansen 2011). Deres forstillinger om det trygge og gode hjemmet legger noen føringer for hvordan de skaper hjem og hjemlighet for barna sine. Tilknytningsteorien har påvirket samtidens omsorgsidealer og den har hatt en innflytelse på forestillinger om foreldrestil (Madsen 2016, 106). I denne delen av analysen blir vi kjent med forelderens foreldrestil som familie- og foreldrepraksiser gjennom fortellinger om to hjem. Vi blir først kjent med fortellingen om ”et hjemmekoselig hjem, fortellingen om et helt vanlig og kaotisk småbarnshjem”. Denne fortellingen representerer likhetsrekkene i materialet mitt når det kommer til hvordan foreldrene konstituerte hjem og hjemlighet for barna sine. Den andre fortellingen er en kortere fortelling. Fortellingen ”Et praktisk og personlig hjem med sjel og kunst på veggene” representerer en mor, som skilte seg ut i mitt materiale når det kom til hvordan hun utformet sitt hjem. Disse to fortellingene belyser kjønn som kulturell kode i hjemmet og viser ulike måter å skape et hjem for små barn innenfor fortellingen om et trygt og godt hjem som et utviklingspsykologisk hjem.

”Et hjemmekoselig hjem, fortellingen om et helt vanlig og kaotisk småbarnshjem”

Foreldrene forteller om hva slags hjem de er og vil være. Hun løfter frem viktigheten av å kunne slappe av, finne roen, være seg selv og hygge seg hjemme. Det å kunne være seg selv handlet om å kunne slappe av og gjøre som ellers selv når de hadde besøk, og det handlet om at de besøkende kunne føle at de var hjemme hos seg selv. Flere mødre delte denne ideen av hvordan de ønsket hjemmet skulle være:

”I hjemmet kan jeg slappe av og være meg selv. Her finner jeg roen og menneskene rundt meg som jeg er glad i, her bor vi tre som familie” (mor, informant 3).

”Vi har et typisk hjem for små barn, pent møblert, mye besøk og rom for folk. Det er hyggelig sted å komme til, avslappet og rotete” (mor, informant 5).

”Det skal være hyggelig å komme til hjemmet vårt, man skal føle at man kan være seg selv” (mor, informant 1).

”Det er hjemlig når de som kommer kan slenge beina sine på sofaen, slappe, hygge seg og være seg selv omtrent som de selv var hjemme” (mor, informant 2).

De synes det er viktig at de som kommer på besøk skal føle at de kan være seg selv og at de skal oppleve at det er hyggelig å komme til hjemmet deres. De er mer opptatt av at familien hygger seg enn av å rydde. Samtlige informanter uttrykte dette:

”Vi skal ikke ha noen penstue, vi kan godt pusse tenna i sofaen” (mor, informant 1).

”Man kan se at det bor barn her. Det er spor av barn overalt i hjemmet. Vi hygger oss sammen, det er ikke så nøye om det er helt ryddig” (mor, informant 2).

”Det at vi er et helt vanlig kaoshjem, sier noe om oss som familie, at vi har det fint, at vi ikke er så opptatt av å rydde, men heller vil hygge oss” (mor, informant 3).

”Rommet jeg bruker minst er vaskerommet. Jeg er mer opptatt av å bruke tid på å finne på noe spennende med barna” (mor, informant 4).

”Det blir rot og kaos med små barn, det er noe av sjarmen med å ha barn” (mor, informant 5).

”Vi er opptatt av å kose oss sammen, om det er strøket hjemme er ikke så viktig” (mor, informant 6).

”Rot er ikke så farlig, det er bedre å leke i stedet” (far, informant 7).

Samtidig rydder foreldrene før besøk slik at det ikke skal framstå som altfor kaotisk og rotete, men passe kaotisk og rotete til at det det skal oppleves avslappende og hyggelig for gjestene:

”Vi styrtrykker før besøk, noen ganger er det helt krise” (mor, informant 3).

”Vi har litt rotete hjem, vi rydder før besøk slik at gjestene kan være seg selv og føle at det er hyggelig hos oss” (mor, informant 2).

Det ser ut til at rot og kaos er en viktig verdi i småbarnshjemmet da det viser at det bor barn i hjemmet. Rot og kaos er positive tegn på barnet. Andre tegn på at det er barn i hjemmet er man kan se og høre glede, latter og liv. Foreldrene fortalte at småbarnshjemmet kjennetegnes av masse leker som er overalt:

”Hos oss er det leker overalt” (mor, informant 1).

”Det er kaos med leker, jeg tråkket over ting hele tiden” (mor, informant 2).

”Et hjem med barn består av rot og kaos, masse leker, liv og røre, glede og latter. Det er trygt og godt, det er leker overalt og minsten tar mest plass” (mor, informant 3).

”Jeg har alle playmoleker registrert i hjernen, det opptar nesten all plass” (mor, informant 3).

Her ser vi en forskjell fra beskrivelsen av det ideelle hjemmet der masse leker ikke ble løftet frem som viktig verdi. Kanskje foreldrene rydder før besøk for at det skal fremstå som et

ideelt hjem for små barn? Kan det være slik at for mange leker og kaos kan skape en ubalanse mellom det materielle og relasjonelle i hjemmet og at overflødige leker og rot skaper et kaos som kan tilsløre relasjonenes verdi? De fremhever både de materielle tegnene på barnet med rot, kaos og leker, latter og liv som tegn på det lykkelige barnet, og relasjonenes verdi i hjemmet. I hjemmet finnes de menneskene man er glad i, ”*vi tre som familie*”, som en mor (informant 2) sa det. Foreldrene vektlegger relasjonene og tydeliggjøringen av hvem som tilhører familien. Ryddingen kan også være et uttrykk for en balanse mellom barneverden og voksenverden, at de flyter i hverandre ved at de er i samme rom, men at ryddingen viser ansvarsfulle voksne som setter grenser og rammer for barnet. Lekene forbindes også med noe trygt og godt, det viser at barnet tar mest plass i hjemmet. Lekene og kaoset virker som tegn på den kulturelle kapitalen og fremstår som statussymboler i småbarnshjemmet. Det viser at foreldrene har fokus på barnets premisser ved at de gir barnet plass til å utfolde seg og bruker tiden sin sammen med barnet, noe som er en viktigere verdi enn å ha ”et pent og pyntelig hjem”. Det må være et balansert forhold mellom orden og kaos, som en mor sa: ”*Det må ikke være for pent og perfekt som i et interiørblad, men det må heller ikke være for mye kaos slik at det kan misforstås som forsømmelse*” (mor, informant 5). Disse forestillingene kjenner vi igjen fra idealet om det trygge og gode hjemmet påvirket av utviklingspsykologien, der omgivelsene skal tilrettelegges rundt barnet på dets premisser og samspillet med barnet anses som sentralt for dets trygghet og utvikling (Smith, 2006; Hart og Schwartz 2009). Ved å være god mot barnet og å følge utviklingspsykologiske modeller og prinsipper, høster foreldrene anerkjennelse fra omgivelsene (Prieur 2006, 33). Når foreldrene rydder før besøk, skjer det samme, de besøkende kan se at foreldrene lever opp til idealene om hygiene og orden, og dermed høster anerkjennelse. Handlingene som skjer i det skjulte, det å rydde *før* besøket ser ikke de besøkende, men de ser resultatet som bekrefter idealet.

Det moderne barnet – balansering mellom orden og kaos

Foreldrene forteller at de ble mer opptatt av rydding og rengjøring etter at de fikk barn. De begynte å tenke annerledes. De opplevde at rot var mer akseptert i livet uten barn. Det holdt ikke lenger at hjemmet bare var pent, men det måtte bli mer brukervennlig og koselig der både deres eget og andres barn kunne føle seg hjemme. Hjemmet måtte legges til rette for å kunne være sammen som familie og kunne motta besøk fra familie og venner med barn:

”Jeg fikk mer fokus på rydding og rengjøring etter at vi fikk barn. Da det bare var oss var det liksom mer akseptert at det var litt mer bomba” (mor, informant 1).

”Jeg trodde jeg skulle bli superryddig da jeg fikk barn, men det er fortsatt rotete og ligner på før. Men jeg har blitt mer strukturert” (mor, informant 2).

”Vi har det mer rotete og kaotisk, men hyggeligere enn før” (mor, informant 3).

”Vi tenker helt annerledes nå enn før, det er en ny dimensjon med barn. Det er ikke lengre bare et pent fysisk hjem man skal like, men det skal også være mer brukervennlig og koselig nå. Det har blitt et hjem der både mitt og andres barn føler seg hjemme. Det har blitt viktig å skape hygge og treffpunkter for oss som familie, men også med andre” (mor, informant 5).

I hjemmet uten barn kunne de voksne lage rot og kaos, men i hjemmet med barn er det barnet som skal lage rot og kaos mens de voksne skal holde orden og rydde. De voksnes rot ønskes ikke i hjemmet. Ut fra den utviklingspsykologiske forståelsen er voksne forbilder for barna og skal lage forutsigbarhet og klare rammer. De må fremstå som ansvarsfulle voksne som har kontroll (Hart & Schwartz 2009).

Foreldrene er opptatt av regler og har forventninger til oppførsel i hjemmet. De vil at barna skal følge faste regler som i barnehagen, at de skal oppføre seg ordentlig og ha normal folkeskikk:

”Vi har noen regler hjemme som at alle skal sitte ved bordet til alle er ferdige, legge seg til fast tid, følge barnehagereglene hjemme” (mor, informant 2).

”Vi er helt avhengige av gode rutiner og regler for å komme oss gjennom dagen, barnehagereglene kjenner ungene til og fungerer derfor godt her hjemme” (mor, informant 6).

”Vi er opptatt av at barna skal oppføre seg ordentlig og ha normal folkeskikk, snakke fint til hverandre” (mor, informant 1).

”Vi vil ikke ha belønningssystemer i hjemmet vårt. Det er viktigere i lære å spise selv enn å ikke søle. Hos oss er det greit å grise. Vi har litt andre regler for våre barn enn vi har hatt selv. Før hadde vi mange regler, men klarer ikke følge dem opp” (far, informant 3).

”Vi hadde mange regler og prinsipper i starten som vi ville følge, men måtte tilpasse oss hverdagen” (mor, informant 6).

Den kulturelle kapitalen kommer til uttrykk når foreldrene forteller om at de er opptatt av hvordan man skal oppføre seg hjemme. De er opptatt av at man skal oppføre seg ordentlig og ha normal folkeskikk (Bourdieu 1995). De ønsker ikke å belønne atferd, det forventes at alle oppfører seg. Barns læring og utvikling veier mer enn å ha det rent og pent, det er greit å grise så lenge barna får trene på å spise selv. Her vises et mentalt skille mellom orden og kaos (Douglas, 1966/1997). Orden kommer til uttrykk gjennom den kulturelle kapitalen der barna skal oppføre seg ordentlig og ha normal folkeskikk. Kaos kommer til uttrykk gjennom å grise.

Balansen mellom orden og kaos vises når grising tillates når argumentet er at barnet skal lære og utvikle seg. Her bekreftes bruddet med foreldregenerasjonen når de forteller at de har andre regler for sine barn enn de selv hadde hatt. Det virker som de har prøvd å følge foreldregenerasjonens kultur med andre og flere regler, men gav avkall på dem da de ikke fikk til å følge dem opp, de passet kanskje ikke inn i nåtidens syn på det aktive barnet i utvikling og barnets rett til å bli sett og hørt. På 60-tallet ble barnet sett på som ”tomme krukker” som var hjelpesløse, og lett på virkelige. Dette gjenspeilte seg blant annet gjennom barne-programmet ”lekestue” som hadde klare pedagogiske mål rettet mot barna. I dag er barna mer aktive og barna skal kunne være barn og dyrke barndommen (Haldar 1998). Det har vært ulike forestillinger av barnet til ulike tider i historien. Forelderens ervervede skjemaer fra deres oppvekst passet ikke helt med dagens måte å gjøre oppdragelse og foreldreskap på. En far beskrev at de hadde ulik oppvekst: *”Hun vokste opp i et pent og ryddig ”jente-hjem” og jeg opp i et mer rotete og småkaotisk ”gutte-hjem”* (far, informant 7). Han tror de fikk forskjellig oppdragelse fordi de hadde forskjellig kjønn. I deres hjem har de funnet en mellomting, en balanse mellom det feminine ryddige og det maskuline rotete. Det kan tyde på at de gir en mer kjønnsnøytral og likestilt oppdragelse enn sine foreldre, der det moderne barnet utstyres med maskuline og feminine ressurser som gir handlekraftige og empatiske barn. Dette viser en moderne ide om barndommen som dyrkes. Som en mor sa: *”Barn skal være barn”* (mor, informant 1).

Vaskedama, mor, far og barn – arbeidsfordelingen i småbarnshjemmet

Foreldrene levde i to-karriere familier. I familier der begge foreldrene jobber fulltid utenfor hjemmet, og kvinnen har like høy eller høyere utdanning enn mannen, har de større sannsynlighet for å dele på arbeidet i hjemmet (Bernhard, Noack & Lyngstad 2008). Høy utdanning hos far har betydning for større deltagelse i husarbeid og barneomsorg (Lima & Jensen 2012, 89). Disse familiene har ofte råd til å kjøpe hjelp til husholdet slik at kravene hjemme blir lettere (Gregson & Lowe 1993; Kitterød 2009). De lever et mer likestilt og moderne familieliv enn kjernefamilien på 50- og 60 tallet (Holter 1974; Aarseth 2011) og småbarnsforeldrene som Marianne Gullestad (1984/2001) studerte. Til forskjell fra de norske småbarnsmødrene som Marianne Gullestad (1984/2001, 102) intervjuet i overgangen til 1980-tallet, som holdt stuene ryddet og stengt for barn på dagtid, synes disse foreldrene at litt rot og kaos er greit. Dette så vi at ble sett på som positive tegn på at det var barn i hjemmet. De er samtidig opptatt av hygiene og renslighet. Dette er arbeidsoppgaver som blir ansett som

viktige og tidkrevende. De er satt bort til en vaskehjelp faste dager i måneden slik at familien får mer tid sammen. Fire av de seks hjemmene i undersøkelsen hadde vaskehjelp:

”Hjemme hos oss er det følgende arbeidsinndeling: på førsteplass er vaskedama som tar den grundige vasken hjemme. Hun kommer hver mandag. Uten vaskehjelp hadde vi ikke hatt særlig mye tid sammen. På andre plass finner du meg – jeg gjør mange oppgaver, har oversikt og tar oftest initiativ. Så gjør pappaen mange oppgaver. Jeg gjør nok mest, men han er med på alt! Vi begge lager mat og rydder. Og minsten roter (mor, informant 2).

”Oppgavene i hjemmet vårt fordeler seg tradisjonelt. Jeg tar meg av klær, matlaging og legging av ungene. Han tar seg av bilen og kjøper inn det som mangler. Begge rydder. Også har vi profesjonell vaskehjelp. Vi hadde ikke overlevd uten henne” (mor, informant 1).

”Jeg vasker klær og holder generell orden. Mannen min dårlig på det. Han gjør mer praktiske oppgaver som ansvar for bil og regninger. Vi har forresten vaskedame hver 14. dag” (mor, informant 5).

”Få jeg kjenner prioriterer husarbeid, de er heller sammen med ungene sine. Vi har vaskehjelp to ganger i måneden. Det er ren skjær investering i lykke! Noe av det beste vi kunne gjort!” (mor, informant 6).

I den tradisjonelle kjernefamilien var vasking, matlaging og omsorg for barn knyttet til kvinnen i husmorrollen (Frønes 2011, 75). I dag er barneomsorgen på dagtid er satt ut til barnehagen. Det har vært et politisk likestillingsprosjekt å få full barnehagedekning slik at kvinner og menn skal få like muligheter til å delta på arbeidsmarkedet (Ellingsæter og Gulbrandsen 2003). Det å sette bort vaskejobben til andre kan være en måte å likestille familielivet etter at kvinnen gikk ut i arbeidslivet. Foreldrene har løst rengjøringen ved at en profesjonell vaskehjelp, i de fleste tilfellene kvinne, har kommet inn i hjemmet deres. Dette ser de som investering i lykke. Ved at vaskedama tar seg av tidkrevende jobb som å vaske huset, får foreldrene mer tid til å være sammen med barnet til å skape opplevelser og minner som muliggjør den lykkelige barndommen. Dette sier også noe om deres økonomiske kapital, de har økonomi til å leie inn andre for å gjøre deler av husarbeidet, de kan kjøpe fri tid til å være sammen med barnet (Aarseth 2010). Men det virker ikke som det å sette bort husvasken har gjort familien likestilt. I samtlige familier jeg intervjuet, gjorde kvinnen mer enn mannen.

Foreldrene gjør arbeidsoppgaver i hjemmet og deltar begge i rydding og matlaging. Selv om arbeidsfordelingen viser at de er mer moderne og likestilte enn tidligere generasjoner, har hun oversikten og tar mer initiativ enn han, slik vi så en mor (informant 2) fortalte. Hun gjorde mest, mens han var med på alt. Det virker som kvinnen tar mer *ansvar* enn mannen hjemme

og at han deltar i alle oppgavene. De virker ikke å være likestilte i opplevelsen av ansvaret. Når foreldrene forteller om hvordan de løser omsorgsarbeidet for barnet kommer det frem tradisjonelle kjønnsrollemønstre. Samtlige informanter bekreftet denne morens utsagn:

”Som foreldre har vi kanskje litt tradisjonelt kjønnsrollemønster og jeg synes det er greit, men han kunne gjort mer hjemme. Jeg er den som er mest hjemme, og er oftest hjemme ved sykt barn. Vi er mye hjemme begge to. Omsorgen for barnet vår er likt delt. Jeg tar over når det blir vanskelig” (mor, informant 5).

Hun er den som er mest hjemme, ofte når barnet er sykt og trenger mye omsorg og trøst. Barnets psykologiske behov ses derfor som en viktigere verdi enn likestillingen mellom mor og far (Hart & Schwartz 2009, 65). Foreldreskap består av de sosiale og kulturelle forventningene som stilles til foreldre, det vil si de kulturelle ideene om foreldrerollen. Mens foreldrepraksis handler om foreldrenes sosiale praksiser. Dette dreier seg om foreldreskapet som uttrykk for kulturelle forståelser av barns behov og hvilket oppdrag foreldre har som går ut på *”hva som driver foreldrene til å gjøre det de gjør, og hvordan de gjør det”* (Hennum 2002, 13; Stefansen 2011, 28). Det virker som foreldrene oppfatter at de tradisjonelle kjønnsrollene hører til rollen som foreldre. Det vil si at de har en *”kjønnet sosial praksis”* der de deler oppdraget om å dekke barnets behov inn etter oppgaver og praksiser knyttet til kjønn, i rollen som mor og far. De følger kanskje en tradisjonell forventning om at kvinnen er mer hjemme og tar mer ansvar for barnet.

Mødrene understreker at begge foreldrene er mye hjemme og at omsorgen er likt delt. Kanskje dette henger sammen med en ivaretagelse av at barnet skal oppleve en slags likestilling mellom foreldrene, det moderne barnet skal oppleve et moderne familieliv og foreldreskap der både mamma og pappa er tilstede, slik en far (informant 8) sa da han snakket om den lykkelige barndommen. Slik som foreldreskap og foreldrepraksis, kan vi forstå at familiepraksis handler om at familien uttrykker kulturelle forståelser av familie og familieliv. Det moderne, likestilte familielivet stemmer overens med deres familiepraksis der begge foreldrene gjør husarbeid og omsorgsarbeid, og mor, far og barn gjør aktiviteter sammen.

Hovedansvar-mamma og hjelpe-til-pappa: I skjæringspunktet mellom det moderne og det tradisjonelle

Utsagnet om at omsorgen er likt delt passer inn i en moderne diskurs om et likestilt familieliv og foreldreskap. I hovedregel skal de delta like mye. Likevel sier hun at hun gjør mest, men at han deltar i alt. Han hjelper til i hjemmet. Det viser seg at mor tar over når det blir for vanskelig eller når barnet er sykt. Det moderne familielivet der mann og kvinne er likestilte

fremstår som et ideal som ikke følges konsekvent. Når barnet er sykt eller når det oppstår unntakstilstander, så tar mor over. Tradisjonelt sett har mor blitt forstått som primær tilknytningsperson, en omsorgsperson som tar vare på barnas emosjonelle behov, mens far har blitt sett på som omsorgsperson med tilknytningsrelasjon gjennom sosiale aktiviteter som lek, som læremester, veileder eller grensesetter (Oftung 2012, 318; Smith 2006, 168). Det kan virke som mor raskt får en funksjon som trygg havn, en som tar imot barnet, trøster, støtter og organiserer barnets følelser, mens far har funksjon som trygg base som passer på, hjelper, motiverer, heier frem barnet og leker med det slik at barnet trygt kan utforske verden. Circle of Security (COS) eller trygghetssirkelen er en modell for å fremme god tilknytning mellom foreldre og barn og dermed forebygge vansker for barna (Brandtzæg, Smith & Torsteinsson 2011). Det kan virke som foreldrene i kraft av kjønn fyller ulike funksjoner i denne tilknytningsmodellen i den heteronormative kjernefamilien. Det likestilte foreldreskapet og familielivet forsvinner når barnet krever ekstra trøst og omsorg. En mer tradisjonell diskurs om mor som primær omsorgsperson tar over. Det virker som fedrene følger de kulturelle skjemaene til ”hjelpetil-faren” i hjemmet, som sier noe om *”kulturelle forventninger til hva en mann kan gjøre som forelder”* (Oftung 2012, 310). Hjelpetil-faren er i en mellomposisjon mellom den tradisjonelle forsørger-faren som hovedforsørget familien og aktiviserte barna i helgene, og den moderne likestilte faren som tar helhetlig ansvar for barna og hjemmet på lik linje med mor (Oftung 2012, 312-316). Hjelpetil-faren hjelper til i hjemmet med både barneomsorg og husarbeid, men det er mor som har hovedansvaret for barneomsorg, husarbeid og som har organiseringsansvaret i hjemmet. Hjelpetil-faren er den mest utbredte formen for farskap i Norge i dag. Det er færre menn som utøver den likestilte farens foreldreskap, og ”den omvendt likestilte familien” der far er hjemmearbeidende og mor utarbeidende, finnes det svært få av (Oftung 2012, 315, 318).

Foreldrene skaper et hjem i tråd med utviklingspsykologiske forståelsesmodeller. Videre praktiserer de et mer moderne og likestilt familieliv og foreldreskap enn tidligere, men de har fortsatt en mer tradisjonell praksis enn dagens diskurs om et likestilt familieliv og foreldreskap. Mor og far befinner seg i skjæringspunktet mellom moderne og likestilte diskurser, og tradisjonelle kjønnsdelte diskurser om familieliv og foreldreskap. Familiepraksisen gjøres i tråd med den heteronormative kjernefamilien bestående av mor, far og barn. Foreldrepraksisen viser seg å være inndelt i kjønns kategorier der ulike oppgaver knyttet til barneomsorg er delt mellom mann og kvinne, der kvinnen har større ansvar og flere oppgaver enn mannen.

Doxaens paradox i familielivet og foreldreskapet

Foreldrene beskrev hjemmet sitt som et helt typisk og vanlig hjem. Dette viser at foreldrene tenker at de har et vanlig hjem. Det vanlige hjemmet er et småkaotisk hjem som bygger på utviklingspsykologisk forståelse av barns behov. Det vanlige hjemmet består av kjernefamilien der mor og far har ulik praksis. Dette hjemmet har også høy kulturell kapital med høyt utdannede foreldre og god økonomi. Det virker som foreldrene tar dette for gitt når de snakker om hjemmet sitt som et vanlig hjem. En annen tatt-for-gitt-het som dukker opp i foreldrenes fortellinger om hjemmet er vaskedama som er med på å gjøre det hjemlig når hennes arbeid i småbarnshjemmet frigjør mer tid til at familien kan være sammen.

Flere mødre synes det er greit at de har tradisjonelt kjønnsrollemønster. Det som er interessant er at de samtidig sier de at han kunne gjort mer hjemme og at omsorgen er lik selv om hun gjør mest. Bourdieu (2000) undret seg over at den etablerte orden i samfunnet med sine dominansforhold blir respektert, akseptert og sett på som naturlig og så lett består uten at det blir gjort overskridelser eller omveltninger (Bourdieu 2000: 9). Svaret fant han i doxaens paradoks. Doxa handler, som vi har sett, om det usynlige i kulturen og samfunnet, det vi tar for gitt og ser på som naturlig, og som det ikke stilles spørsmål ved. Det er en slags tro og enighet på et felt der en kapitalform får stor verdi. Det som anses som naturlig anerkjennes som sant og riktig selv om det er skapt av dominansforhold. Synet på barns behov og barnets omsorgspersoner som utviklingspsykologien formidler blir en del av det selvfølgelige og sanne i samfunnet (Hennum 2016, 137). Symbolsk vold oppstår når en virkelighetsforståelse fremstår som objektiv og sann, uten at det er snakk om at virkelighetsforståelsen er vilkårlig og at andre virkelighetsforståelser utelates. De som utøver makten og de som blir dominert vil mene at det ikke skjer en maktutøvelse. På denne måten blir både maktutøver og den som blir dominert delaktige i den symbolske volden ved at den opprettholdes (Bourdieu 1995; 2000; Prieur 2006, 53). Når foreldrene har lik virkelighetsforståelse der barns behov forstås ut fra utviklingspsykologien, kan det være det har ledet til en kjønnert foreldrepraksis som anses som naturlig. De har lik oppfattelse, men ulik praksis. Mor skaper en hjemmekoselig atmosfære i tråd med tilknytningsteorien, hun gir beskyttelse, trygghet, ro, omsorg og kjærighet som skal sikre trygg tilknytning og gode følelsesmessige bånd gjennom aktiviteter i samspill med barnet. Gjennom kulturell kapital og kulturelle ressurser sikrer hun premissene i idealene om ”den lykkelige barndommen” og ”et trygt og godt hjem”. Kulturell kapital handler om å både ha tilegnet seg den dominerende kulturens koder, gjennom oppvekst, familie og utdanning og å mestre den (Aagre 2014, 38). Vi skal nå bli bedre kjent med mødrenes familie- og

foreldrepraksis i måten de skaper hjemlighet på. Det viser seg at hun, i forhold til han, har en større, mer aktiv og avgjørende posisjon i småbarnshjemmet, enn hva det ved første øyekast kan se ut til.

Kunsten å gjøre det hjemmekoselig – det skjulte arbeidet i hjemmet

”Hjemlighet er noe som lages, å bygge rede med pynt som HOME- og LOVE - bokstaver. Det er hun best på og mest interessert i. Hun pynter, gjør det koselig og har oversikten. Hjemlig betyr hjemmekoselig og trygghet” (far, informant 7).

For denne faren betyr hjemlighet ”hjemmekoselig og trygghet”. Han mener det er noe som lages med pynt som signaliserer ”hjem” og ”kjærlighet”. Dette passer inn i fortellingen om det trygge og gode hjemmet, der ”det trygge” handlet om at barnet skulle oppleve omsorgsfulle voksne de kunne knytte seg til samtidig som hjemmet var utstyrt med sikkerhetsanordninger i forhold til alder. ”Det gode” kan vi ut fra foreldrenes beskrivelser forstå som hjemmekos og kjærlighet. Å gjøre det hjemmekoselig er det de oppfatter skal gjøres for å skape hjemlighet. Hjemligheten overlater far til mor. Det er hun som er best på å pynte og ha oversikten, hun er den som gjør det hjemmekoselig. Et viktig symbol i hjemmet er kjøkkenbordet, det flere mødre først tenker på når de hører ordet hjemlighet. De snakket om kjøkkenbordet som familiens samlingssted:

”Kjøkkenbord er hjemmekoselig, et stort kjøkkenbord er trygt, et samlingssted, det brukes til aktiviteter og måltider. Kjøkkenbordet er kjernen i hjemmet. Vi synes det er hyggelig å samles og gjøre noe sammen, som for eksempel å lese en bok. Ja, hjemmekoselig er det å gjøre ting sammen, lage mat sammen, spille spill og ha det hyggelig sammen” (mor, informant 1).

”Ved kjøkkenbordet samles vi som familie, vi gjør aktiviteter sammen, maler, spiller spill og spiser gode måltider sammen” (mor, informant 3).

Kjøkkenbordet fremstår her som symbolet på hjemmekos og trygghet, et symbol for familien som en felles enhet som samles, gjør aktiviteter og har det hyggelig. Kjøkkenbordet har ikke kun den materielle funksjonen som kjøkkenbord, men viser også til den relasjonelle siden av hjemmet. Kjøkkenbordet er kjernen i hjemmet der familien gjør noe sammen. Det ”å gjøre sammen” som familie knyttes opp mot ideen om et trygt og godt hjem. Den relasjonelle siden av hjemmet består i å gjøre det hjemmekoselig, og hjemmekos skaper trygghet. Fellesskapets verdi vises også når mødrene forteller at rommene de bruker mest er stua og kjøkkenet, rommene der familien gjør aktiviteter sammen. Rommet som brukes minst er barnets soverom. Maten har ikke kun en funksjon som næring, men verdien legges hovedsakelig på at den tilberedes sammen og spises sammen. Det er fellesskapet rundt maten som er i fokus. Det

å gjøre det hjemmekoselige hører til det relasjonelle, som en far (informant 7) kalte det mentale og psykiske aspektet ved hjemmet, som handlet om det mellommenneskelige.

Mødrene forteller om sin rolle i det å gjøre det hjemlig:

”Hjemme hos oss er det stort sett jeg som er opptatt av å gjøre det hjemmekoselig. Det skal ikke være konflikter i hjemmet, men det bør være ro og harmoni, en hyggelig stemning. Man bør unngå krangler og konflikter. Jeg jobber mye med å skape god stemning og hyggelig tone mellom oss voksne slik at det skal være ro rundt barnet” (mor, informant 1).

”Jeg liker å gjøre det hjemmekoselig. Jeg skaper en hyggelig og koselig atmosfære hjemme ved å tenne lys, fyre i peisen og lage god mat. En god atmosfære er viktig, og det skapes ved å unngå dårlig stemning, særlig mellom oss voksne. Det handler om å skape flyt i hverdagen og ha god oversikt” (mor, informant 6).

”Jeg er vel den som gjør det hjemmekoselig hos oss. Et trygt og godt hjem er et koselig hjem. Det sier noe om hvordan belysningen skal være, tenne stearinlys, fyre i peisen, spise god mat og at barn får være med å lage mat – det er hjemlig. Det er spennende for barna å bli involvert i oppgaver så de får gjøre voksenting sammen med voksne, og ikke bare ”barneting”. Det er viktig at det ikke er krangel og dårlig kommunikasjon mellom oss voksne, det må være kjærlighet. Kjærligheten vises i et hjemmekoselig hjem” (mor, informant 3).

”Det er vel jeg som er opptatt av å skape hyggelige stunder, ha aktiviteter hjemme og pynte rundt oss. Det viktigste er at barnet blir sett, hørt og elsket, at det trives, opplever tilhørighet, trygghet, forutsigbarhet, kjærlighet, omsorg, har det bra, ordner seg litt selv og føler seg trygt” (mor informant 2).

”Jeg synes det er viktig med god stemning og hyggelig tone mellom oss hjemme. Det at vi snakker til hverandre på en kjærlig og hyggelig måte med humor og har det gøy” (mor, informant 5).

Det er mødrene som er mest opptatt av å gjøre det hjemmekoselig. Fem av de seks mødrene jeg snakket med bekreftet denne rollen i å gjøre det hjemmekoselig. Både mor og far setter likhetstegn mellom et koselig hjem og et trygt og godt hjem. Men det er hun som gjør det hjemmekoselig og dermed skaper et trygt og godt hjem: hun er opptatt av belysningen, det skal være stearinlys og fyr på peisen, god mat som er laget sammen med barnet. Det å gjøre det hjemmekoselig består også i at hun skaper hyggelige stunder, legger til rette for aktiviteter hjemme og pynter i hjemmet. Hun gjør det koselig for familien sin og besøkende. Det skal oppleves trygt og godt for familien og for de som kommer på besøk. Her kommer hennes familiepraksis til syne. Hun fungerer som hjemmets og hjemmekosens tilrettelegger, hun legger til rette den relasjonelle siden av hjemmet for at familiemedlemmene skal kunne ”gjøre sammen” og dermed oppleve trygghet, forutsigbarhet, tilhørighet, kjærlighet, omsorg og at de har det godt. Den sosiale kapitalen, relasjonene mellom ”vi tre som familie” ivaretas. Dette

kan også forstås som en foreldrepraksis. Det at familien skal ”gjøre sammen” forstås som en viktig del av det barn skal oppleve ut fra foreldrenes forestillinger av den lykkelige barndommen og et trygt og godt hjem. Gjennom mødrenes praksisformer opprettholdes en tradisjonell ide om at kvinner er følelssespecialister i intime relasjoner, der de skal håndtere både egne følelser og partner og barns følelser (Langford 1999). Marianne Gullestad (1989, 127-128) fant at norsk kultur verdsetter ”fred og ro” og at det handlet om å ha fokus på fravær av konflikter i hjemmet, om det å kunne slappe av og holde seg i hjemmet. Hun fant også at det å ”finne roen” handlet om selvbeherskelse som kontroll av egne følelser og handlinger. Fred og ro var en forutsetning for at positive følelser som harmoni kunne oppstå. Mødrene jeg intervjuet var opptatt av god stemning og kjærlighet i hjemmet der mye av fokuset lå på fravær av konflikter, positiv atmosfære, god kommunikasjon, harmoni og kjærlighet mellom foreldrene. Mødrene så ut til å ta ansvar for dette i relasjonen til far. Motivasjonen var å forebygge konflikter rundt barnet slik at det opplevde ro, kjærlighet og utvikling i et trygt og harmonisk hjem. Dette ser vi er i tråd med utviklingspsykologisk tenkning der konflikter ble sett på som risikofaktor i hjemmet. Å gjøre det hjemmekoselig ser ut til å bestå av *emosjonelt arbeid*, en praksisform som sier noe om både hennes familie- og foreldrepraksis. I feltet småbarnshjemmet inntar og tildeles hun en posisjon der hun tar et emosjonelt ansvar for å sikre at foreldrekonflikter ikke står i veien for den lykkelige barndommen. Mødrene har et mer tradisjonelt ”moderskap” når hun utsetter egne behov og ”ofrer” seg for fellesskapet. Tilknytningsteorien kommer med en forestilling om at en god og ansvarlig forelder omorganiserer livet sitt og underkaster seg barnet (Madsen 2016, 108).

Hjemmekosens praksisform: Det emosjonelle arbeidet i hjemmet

”Emotional labour” eller emosjonelt arbeid er en praksisform som ble beskrevet av Hochschild (1997, 89). Det er en ferdighet som går ut på å skape, opprettholde og reparere familierelasjoner. Dette handler om å legge merke til, anerkjenne, gi støtte og oppmerksomhet og vise empati med de andre familiemedlemmene. Det går også ut på å følellesregulere og reparere sårede og negative følelser hos de andre i familien, og motivere og bygge selvtillit hos andre. Noe som handler om å ta hensyn til andre og utsette egne behov gjennom regulering av egne følelser (Wadel 1977; 1984; Hochschild 1990; Morgan 2004). Mødrene opplevde endring i egne behov, hun ble mer opptatt av familien og fellesskapet etter at hun fikk barn. Emosjonelt arbeid minner om sosialt arbeid som profesjonell tilnærming i arbeidslivet. Mødrene jeg snakket med har jobbet som hjelpere, pedagoger, veiledere, pleiere, terapeuter og omsorgsarbeidere med barn, foreldre og familier. Jobbene de gjør hjemme

innebærer mange av de samme ferdighetene og kunnskapene som hun gjør profesjonelt. Som profesjonelt sosialt arbeid anerkjennes denne praksisen, det har en verdi ved at man hjelper andre og man får lønn for jobben. Når dette emosjonelle arbeidet bytter kontekst til hjemmet, tas det ofte mer for gitt og ses som en selvfølge og som noe essensielt, som noe naturlig ved kvinnen (Wadel 1984, 70, 150).

Cato Wadel (1977; 1984) satte i sine artikler ”*Hva er arbeid? Noen refleksjoner om aktivitet som begrep*” fra 1977 og ”*Det skjulte arbeid. En argumentasjon for et utvidet arbeidsbegrep*” fra 1984, ord på kvinners usynlige arbeid i hverdagslivet. Det emosjonelle arbeidet er ofte oversett som arbeid, et usynlig arbeid som ofte tas for gitt og som det settes lite ord på. Emosjonelt arbeid handler om å leve seg inn i og ta hensyn til hvordan alle i familien har det, det å trøste, eller beskytte barnet ved å la være å protestere for å unngå konflikt og krangel i hjemmet. Det handler om å skape flyt, om å få alt til å fungere problemfritt. I dette arbeidet hadde kvinnene en ledende rolle. Å skape flyt innebærer en organiserende og administrerende rolle. Det innebærer mye ”mentalt arbeid” eller ”tankearbeid” som handler om å passe på at alle har det bra, ha oversikt over alles timeplan og tilrettelegge for at alles gjøremål utføres i tide. Det handler om koordinering i hverdagen, om å huske bursdager og andre livsløpsmarkeringer og pleie relasjoner utover kjernefamilien, relasjonene til hennes egen og hans familie og det sosiale nettverket (Wadel 1984, 73). Det er hun som føler hovedansvaret for at ”Familien AS” fungerer problemfritt. Dette arbeidet krever mye tid og energi (Wadel 1977; 1984). Slik en far (informant 7) sa det: ”(...). *Det er hun best på. Hun pynter, gjør det koselig og har oversikten.(...)*”. Hun fungerer som det emosjonelle og administrative senter i hjemmet, den som holder familien samlet.

Mødrene bruker sine kunnskaper og ferdigheter om materielle virkemidler for å gjøre det hjemmekoselig for å bidra til å få frem relasjonene og følelsene, den relasjonelle dimensjonen i hjemmet. Familiearbeid kan forstås som de praktiske aktivitetene som utføres for å opprettholde relasjonene i familien, det ”å gjøre noe felles”. Det kan oppstå et ”farlig tomrom” i familien hvis ingen holder det hele sammen (Borchgrevink 1995 i Aarseth 2010, 37). Tordis Borchgrevink (1995) skrev om kjærlighetsarbeid. Mødrene er opptatt av at barnet føler seg elsket og opplever kjærlighet fra foreldrene og mellom foreldrene. Ordet ”kos” spiller en sentral rolle for kjærligheten i familien, kjærligheten mellom foreldre og barn og mellom foreldrene. Kos kobles til positive følelser hos hvert enkelt familiemedlem i opplevelse av behag, trivsel, ro, å kunne være seg selv, å ha det godt og å føle seg elsket. Kos

handler om å ha det godt sammen og fremmer samhold i familien (Hennum 2002, 140). Ordet koselig kobles til et relasjonelt aspekt med kjærlig og harmonisk stemning mellom familiemedlemmene, noe som skapes ved hjelp av materielle virkemidler, pynt som bekrefter dem som familie: kjøkkenbordet, HOME- og LOVE- bokstaver, telys og ulltepper. Det emosjonelle arbeidet kan altså deles inn i familiearbeid, tankearbeid og kjærlighets- og intimitetsarbeid. Materielle virkemidler sammen med emosjonelt arbeid som stemningsstabilisering, skaper sammen den koselige stemningen og viser hennes kodekunnskaper i det å gjøre det hjemmekoselig som en konstituerende praksis av et trygt og godt hjem.

Småbarnshjemmets underkommuniserte budskap

Hjemmet er stedet der familien lever sitt hverdagsliv og har tilhørighet, hvor familien samles og der barndommen skjer og det moderne og lykkelige barnet formes. Slik som hjemmet er et symbol på familien, fremstår kvinnen som symbol på småbarnshjemmet. I fortellingen ”Et hjemmekoselig hjem, fortellingen om et helt vanlig og kaotisk småbarnshjem” fungerer kvinnen som hjemlighetsskaperen. Hun er mest hjemme, tar mest ansvar for hus og barn, er mest opptatt av å gjøre det hjemmekoselig og tar seg av det emosjonelle arbeidet i hjemmet. I hovedfortellingen er det mødrene som konstituerer hjem og hjemlighet for små barn. Fedrene hjelper til. Kjønn fungerer som en kulturell kode og har dermed en kulturell betydning i konstitueringen av hjem og hjemlighet (Haavind 2000).

Når kvinnen tradisjonelt sett er den som har holdt familien samlet og vært hjemskaperen (Aarseth 2011, 14), kan det være hun viderefører denne tradisjonen i det moderne samfunnet. Det blir en arv fra forsørger-faren og husmor-moren som i møte med likestillingsdiskursen skaper usikkerhet og bevegelse rundt tradisjonelle maskuline og feminine identiteter i de sosiale posisjonene som far og mor i kjernefamilien. I dag er mann og kvinne ikke lengre gjensidig avhengige av hverandre, og emosjonelle bånd og intimitet mellom familiemedlemmene er det familien baseres på (Aarseth 2011, 14). Men det ser ut til at den tradisjonelle posisjonen kvinner har hatt, som holder familien samlet og skaper hjemmet, reproduseres og vedlikeholdes ved at den ikke utfordres og ved at ingen andre i familien tar over eller deler på det emosjonelle arbeidet som ligger i denne posisjonen. Kvinnen som hjemlighetsskaper underkommuniseres og dermed undervurderes. Ofte underkommuniseres og undervurderes kvinnen selv sin arbeidsinnsats da det kan være vanskelig å skille mellom hva hun gjør og familien gjør. Når hun opplever seg selv som en del av et fellesskap blir ofte

skille mellom ”jeg” og ”vi” mer utydelig (Wadel 1984, 75). Gjennom terapi fikk fem av informantene hjelp til bedre kommunikasjon og til å fordele arbeidsoppgaver i hjemmet: *”Vi gikk til familievernkontor for få hjelp til hvordan vi skulle fungere som familie, for å få litt hjelp med kommunikasjonen og til å fordele praktiske arbeidsoppgaver hjemme. Det ble litt bedre”* (mor, informant 1). En annen mor fortalte: *”Vi gikk i parterapi fordi vi ikke fant hva slags familie vi ville være, vi fant ikke familieidentitet og var ikke enige om hvordan vi skulle løse oppgavene i hjemmet. Vi sliter enda med dette”* (mor, informant 6). På den måten ble de praktiske arbeidsoppgavene i hjemmet mer likt fordelt. Det emosjonelle arbeidet i hjemmet virker til å stå som et urørt tema også i terapirommet.

Den kulturelle kapitalen forstås ofte som noe man har arvet da den sitter i kroppen som noe naturlig og tilsynelatende medfødt, den viser seg i måten man oppfører seg på, snakker på og i hvilken smak man har (Aagre 2014, 38). Maktforhold fungerer doxisk, det blir naturalisert og fremstår som selvfølgelig. Forskjeller som er skapt gjennom historien virker biologiske og essensialistiske, som en gitt egenskap ved et kjønn. De skrives inn i mentale strukturer og kroppslig atferd. Erfaringene festes i kroppen og gjør at kvinner og menn får innskrevet disposisjoner som gjør at de ikke opplever samme interesser (Prieur 2006: 58). Slik en far sa: *”Det er hun best på og mest interessert i. Hun pynter, gjør det koselig og har oversikten”* (far, informant 7). Og som en mor sa: *”Jeg liker å gjøre det hjemmekoselig”* (mor, informant 6). Symbolsk vold fungerer slik at de underordnede har sosialisert inn de dominerendes kategorier og måte å se verden på slik at det oppleves av både de dominerte og dominerende som naturlig og selvfølgelig ved at historisk kontekst ikke tas hensyn til (Bourdieu 2000; Prieur 2006). På denne måten føles det naturlig for både mor og far at mor blir hjemlighetsskaper ved barnets ankomst i hjemmet. Hadde emosjonelt arbeid blitt forstått som arbeid, ville trolig ansvarsfølelsen for hjemmet og muligheten for et mer likeverdig forhold mellom foreldrene blitt utvidet. Alternative fortellinger om konstituering av hjemlighet sammen med anerkjennelse av emosjonelt arbeid i hjemmet vil trolig kunne gjøre småbarnsfamiliene mer moderne og likestilte i tråd med ideologien om et likeverdig familieliv og foreldreskap. I et samfunn med en velferdspolitik som er opptatt av likestilling, utdanning og arbeid, trenger også emosjonelt arbeid å løftes frem og anerkjennes og ikke tas for gitt, eller som noe kvinner er bedre til eller mer interessert i enn menn. Den hjemmekoselige praksisformen viser ulikeverdighet mellom kategoriene mann og kvinne. Når det å gjøre det hjemlig knyttes til emosjonelt arbeid som interesse, ansvar og kompetanse hos kvinnen, skjules dette som praksisform i hjemmet. Noen former for arbeid blir dermed ikke synliggjort

og anerkjent som arbeid og derfor ikke delt. Mann og kvinne blir ikke likeverdige fordi det er hun som kan kunsten å gjøre det hjemmekoselig, hun både liker det og kan det, og det dukker raskt opp en essensialistisk oppfatning av det er noe kvinner er gode til fordi de er kvinner (Bourdieu 2000).

Utviklingspsykologihistoriens underkommuniserte budskap om mor som primæromsorgsperson (Hart & Schwartz 2009) kolliderer med ideologien om et likestilt familieliv og foreldreskap. Det moderne samfunnet bygger på en ide om likestilte mødre. *”Likestilling mellom hus-og omsorgsarbeid og lønnet arbeid vil kanskje ikke komme før begge typer arbeid er noenlunde likemessig fordelt på begge kjønn”* (Wadel 1984, 14-15). Synet på arbeid har endret seg gjennom tidene, nye aktiviteter har blitt definert som arbeid, slik som omsorg og husarbeid, mens andre har blitt utelukket. Hvilke aktiviteter som defineres som arbeid, henger sammen med sosiale, økonomiske og kulturelle kontekster (Wadel 1984, 15). I det kapitalistiske og sosialistiske samfunn har arbeid blitt forstått som verdiskapende aktivitet som mennesker deltar i (Wadel 1984, 25). I det moderne norske samfunnet der barnet og familien har en sentral plass, er det interessant at det emosjonelle arbeidet som skal til for å skape det ressurssterke og lykkelige barnet tas for gitt og forblir skjult i hjemmet. Wadel (1984, 25) mente en skjev arbeidsinnsats i samfunnet kunne føre til at institusjoner slik som familien, vanskelig ville la seg vedlikeholde.

”Et praktisk og personlig hjem med sjel og kunst på veggene”

En mor (informant 4) skilte seg ut i materialet mitt. Da hun snakket om hva et hjem for små barn var, brukte hun samme begreper og idealer som de andre foreldrene jeg intervjuet. Hun var opptatt av den utviklingspsykologiske forståelsen i ”et trygt og godt hjem” og ”den lykkelige barndommen”. Men hun hadde en annen stil og praksis enn de andre foreldrene, hun hadde en annen måte å skape et trygt og godt hjem på.

Hun hadde 5-årig utdanningskapital innen helse og sosialfag slik de andre foreldrene, og hadde en-inntektshusholdning, med tilsvarende økonomisk kapital i form av rekkehus med hage. Men hun hadde en annen sammensatt sosial kapital. Hun bodde alene med sine to barn (1,5 og 8 år). Hennes mor var nært knyttet til hjemmet og ble ansett som en del av familien. Hun fortalte ikke fortellingen om hjemmet sitt som ”et helt vanlig kaoshjem”, eller om hjemligheten som ”å gjøre det hjemmekoselig” slik de andre foreldrene var opptatt av. Men hun plasserte seg innenfor fortellingen om et trygt og godt hjem med diskursene om

utviklingspsykologisk oppdragelse og den lykkelige barndommen. I stedet for fortellingen om et hjemmekoselig hjem, fortalte hun en fortelling om *”Et praktisk og personlig hjem med sjel og kunst på veggene”*. Til forskjell fra de andre foreldrene tok hun avstand fra det andre tenker som vanlig når det kom til hjemlighet:

”Andres ideer av hjemlighet er tepper og lys, jeg er ikke der. Jeg mener det er viktigst at barna blir sett, hørt og elsket, uavhengig av det fysiske og materielle” (mor, informant 4)

Hun var ikke opptatt av tepper og lys, men løftet frem de relasjonelle sidene ved hjemme: barna skulle føle seg sett, hørt og elsket, slik de andre foreldrene var opptatt av og som bekrefter idealet om det moderne, aktive barnet.

En annen form for hjemlighet

”Jeg gjør ikke noe spesielt for at barna skal føle seg hjemme, de tilhører hjemmet og jeg vet at de opplever trygghet, kjærlighet, omsorg og forutsigbarhet. Det er hjemlig hos oss, godt miljø, god stemning og god utstråling. Det handler om å ha det psykologisk godt. Jeg gjør ikke så mye for det heller. Ungene vet at de er elsket og da har vi det fint sammen. Det er viktig at ungene kommuniserer godt, at vi snakker sammen og at ungene forstår at alle dager ikke er like. Barn og voksne har jo egentlig mange av de samme behovene, vi er mennesker med behov. Jeg tror mange ikke tenker over det” (mor, informant 4).

Hun gjorde også emosjonelt arbeid. Hun var opptatt av kjærligheten, tryggheten, omsorgen, tilhørigheten og forutsigbarheten, de utviklingspsykologiske betingelsene som ligger i et trygt og godt hjem. Hun beskriver hjemligheten som et godt miljø med god stemning og god utstråling. Som de andre foreldrene er hun opptatt av den positive stemningen i hjemmet og at familiemedlemmene skal ha det godt, men hun sier hun ikke gjør så mye for det. Hun la den gode stemningen til relasjonen mellom foreldre og barn, og mindre til innredningen av hjemmet. Hjemmet ble hjemlig ved at familien var i hjemmet og at det var god stemning og et godt miljø i familien. Når barna følte seg elsket, visste hun at de hadde det fint. Det at barna opplever kjærlighet, gjør at stemningen blir god og at familien har det fint i hjemmet. Hun var opptatt av god kommunikasjon mellom barna og henne. Hun var opptatt av kjærlighet- og intimitetsarbeid knyttet til barna. De skulle oppleve kjærlighet til hverandre og med henne. Hun var også opptatt av at barna skulle oppleve at alle dager ikke er like, en idé som kan knyttes til at barna skal bli robuste og fleksible og kunne forholde seg til det virkelige liv. I denne morens hjem var det ikke behov for å følelsesregulere eller skape kjærlighet og harmoni i relasjon til en annen forelder. Det var ingen fare for at det skulle oppstå konflikter mellom foreldrene i hjemmet da hun bodde alene med barna. Hun trengte dermed heller ingen spesielle materielle virkemidler eller rekvisitter til å skape kjærlighet og god stemning med en

annen voksen. Dermed visste hun at barna vokste opp i et hjem uten konflikter og fikk dekket sine utviklingspsykologiske behov. Hun hadde et litt annet syn på barn og voksne enn de andre foreldrene. Der de andre foreldrene tydelig skilte mellom barne- og voksenverden, var denne moren opptatt av at barn og voksne har mange av de samme behovene. Hun snakket om både barn og voksne som mennesker med behov, og ikke som noe som er helt forskjellig fra hverandre. Hun løfter dermed frem en moderne og individualistisk idé om at voksne har individuelle behov, med en tanke om at barn også trenger å lære dette. Hun var mer selvsikker når det kom til troen på at barna har det godt – hun *vet* at de opplever de grunnleggende relasjonelle sidene i et trygt og godt hjem som skaper en lykkelig barndom. Hennes trygghet kan henge sammen med at hun har fått sitt andre barn og har lengre erfaring på feltet enn de andre foreldrene. Hun kan spillereglene godt og hun *vet* at andre er opptatt av å gjøre det hjemmekoselig med telys og tepper. Hun kan kanskje kodekunnskapen så godt at hun kan velge å skille seg ut uten at det stilles spørsmål. Vi kan tenke oss at hun kan bryte feltets kulturelle og konforme koder fordi hun har en høy kulturell utdanningskapital innen utviklingspsykologi og kjenner feltet godt.

Et individualistisk og moderne moderskap

Som enslig forsørger faller hun ut av fortellingen de andre foreldrene forteller om ”den vanlige familien” som en heteronormativ kjernefamilie på mor, far og barn. Hun har en mindre familieorientert beskrivelse av hjemmet sitt, hun har en mer individualistisk og personlig stil:

”Hjemmet mitt er et åpent hjem der folk føler seg velkommen. Det er fysisk fint å se på og praktisk selvfølgelig. Det må være praktisk. Jeg synes ikke hjemmet endret seg særlig mye da jeg fikk barn, bortsett fra tingene til ettåringen og at jeg har tilpasset møbler og leker. Jeg har personlig preg på hjemmet, ting fra personlige reiser. Jeg følger ingen spesielle trender. Så lenge tingene har sjel, så passer de inn. Jeg har fin kunst på veggene og ulike malerier som jeg har kjøpt. Jeg får inspirasjon overalt hele tiden og ikke fra et konkret sted” (mor, informant 4).

Som de andre foreldrene er hun opptatt av at hjemmet skal være praktisk og sikkert. Men til forskjell opplevde ikke denne moren overgangen til å få et hjem med barn som særlig stor. Hun beskrev ikke endringer i måte å tenke på og endret ikke stil i hjemmet. Hun hadde bevart sin personlige stil og smak fra hjemmet uten barn. Hun var opptatt av det autentiske og ekte, reiser, kunst og malerier, ikke det hjemmekoselige og vanlige. Hjemmet speiler hennes personlige smak, og er ikke et uttrykk for familien slik som hos den andre foreldrene. Hjemmet representerer moren og ikke familien. Hun var mer opptatt av å reise og pynte hjemmet med minner fra reisene sine. På denne måten foregikk familielivet også utenfor

hjemmet og var mindre hjemmesentrert, slik at opplevelsen av fellesskap var mindre knyttet til hjemmet. For henne betydde hjemlighet tilhørighet, kjærlighet og trygghet, noe som hun mente var uavhengig av hjemmet, men som lå i relasjonen i seg selv. Så lenge tingene har sjel, så passer de inn. I overført betydning har hjemmet sjel og en unikhhet, på denne måten får tingene og maleriene symbolsk verdi og løftes frem som den symbolske kapitalen i hjemmet. De representerer henne som person, ikke nødvendigvis som mor. Hun viser sin identitet og at voksnes behov også er tilstede i småbarnshjemmet. På denne måten fremstår hun som en rollemodell for barna som uttrykker at den voksne skal være tydelige, trygg, omsorgsfull og kjærlig i relasjon til barn, men også ta vare på seg selv og sine behov. Hun viser barna selvomsorg og at man kan være seg selv som før og mor samtidig. Hun har en annen posisjon i det sosiale rommet enn de andre foreldrene når hun lever i en familie som enslig forsørger, og ikke i en kjernefamilie. Familieformen med enslige forsørgere løftes ikke frem som et ideal av foreldrene slik som kjernefamilien med to foreldre. Hun opplevde endringen av hjemmet som mindre enn de andre foreldrene. Dette kan henge sammen med at hun har en annen måte å gjøre det hjemlig på der hun både tar vare på barnas behov og sine egne. Hun var ikke opptatt av det hjemmekoselige, men av det autentiske og unike – det individualistiske og personlige. Hennes individuelle og personlige identitet var som før, dermed endret hjemmet seg mindre også.

Denne moren viste et mer moderne moderskap enn de andre mødrene. Hennes individualitet og ivaretagelse av seg selv står i kontrast til de andre mødrenes mer selvoppofrende og fellesskapsorienterte moderskap. Det interessante er at begge formene for ”moderskap” virker til å springe ut av de samme diskursene og oppfyller diskursene om et trygt og godt hjem som et utviklingspsykologisk hjem der den lykkelige barndommen kan realiseres. Hun tilbyr barna sine ”et hjem med sjel” fremfor ”et hjemmekoselig hjem”, men som ivaretar hovedbetingelsene i ”et trygt og godt hjem” og ”den lykkelige barndommen”.

Hennes fortelling viser at man kan konstituere hjem og hjemlighet på andre måter som passer innenfor idealet om ”et trygt og godt hjem”. Hun er ikke inspirert av ”den konforme smaken” eller av likheten med andre småbarnsfamilier. Jeg synes det er interessant at dette var den eneste fortellingen som skilte seg ut i mitt materiale. I fraværet av en partner og av å gjøre det hjemmekoselig, virker det som hun hadde mindre ambivalens og spørsmål rundt sin identitet, seg selv som mor og sin posisjon på feltet. Som aleneforelder lever hun heller ikke i en kjernefamilie, men det er to voksne i hjemmet da moren hennes defineres som en del av

familien. Hun tilbyr barna sine en moderne familiemodell samtidig som hun viser at hun mestrer kodene i idealet om ”et trygt og godt hjem”. Det kan se ut til at hun endrer spillereglene på feltet ved å reformulere hva den sosiale kapitalen i familien kan bestå av og ved at hun gjør hjemlighet på en annen måte enn det hun tenker og de andre foreldrene beskriver som vanlig. Hennes hjem for små barn er moderne i familieform. Det er likevel tradisjonelt når barna vokser opp med mor og mormor. Vi kan se at det i dette hjemmet også er kvinner som har hovedansvaret for barneomsorgen og det emosjonelle arbeidet i hjemmet. Barna vokser opp med at det er mor som er mest tilstede i omsorgen.

Denne alenemoren fremstod som sterk, individuell, selvsikker, handlekraftig, kompetent, uavhengig og omsorgsfull. Hun hadde kvaliteter som tradisjonelt har vært knyttet til forskjellige kjønnskategorier. Hun hadde feminine ressurser som ofte har blitt forbundet med det emosjonelle og omsorgsfulle, og hun hadde maskuline ressursene som ofte har blitt forbundet med handlekraft, kompetanse, selvsikkerhet og det å være sterk. Hun trosser de stereotypiske kjønnskategoriene, hun gjør ”moderskap” på en måte der skillet mellom maskulin og feminin overskrides og de dominerende fortellingene om feminitet og maskulinitet utfordres. Hun hadde en annen familieform enn kjernefamilien, stod utenfor den heteronormative diskursen og virker til å ha andre handlingsmuligheter enn kvinnene innenfor denne diskursen. Det kan dermed virke som diskursen om den heteronormative kjernefamilien har klare posisjoner som foreldrene går inn i, i kraft av sitt kjønn, og som legger føringer der kjønn fungerer som kulturell kode i hjemmet. Koden forteller foreldrene at å gjøre det hjemmekoselig er noe kvinner liker og er best på. Det blir da en essensialistisk oppfatning av hva kvinner gjør i et hjem til forskjell fra mannen. Denne familieformen reproducerer og opprettholder dermed tradisjonelle forestillinger om kjønn. Innholdet i kjernefamilien har endret seg i mer likestilt retning siden husmorfamilien på 60-tallet (Ellingsæter & Leira 2004). Men fortsatt gjør kvinnen mest, selv om mannen har kommet mer på banen. En måte å bryte med feltets selvfølgeligheter er å skape bevissthet rundt det som tas for gitt. Det emosjonelle arbeidet i hjemmet fremstår i alle mødrenes hjem som kvinnearbeid.

Nyere og mer moderne familieformer handler om mer enn samlivsbrudd, oppløsning av kjernefamilien og forvitring av tradisjonelle verdier i samfunnet. Nye familieformer får mulighet til å utvikle seg parallelt med nye sosiale relasjoner og foreldreroller (Frønes 2011, 86). Når kulturelle fortellinger om familieliv, foreldreskap, barndom og kjønn endrer seg og utvides, oppstår muligheten for nye og kreative fortellinger om hva et hjem for små barn er.

6. Å skape et utviklingspsykologisk hjem når man får barn

Småbarnsforeldrene jeg intervjuet fortalte om hvordan hjemmet hadde endret seg etter at det kom barn inn i hjemmet. Jeg vil i dette kapitlet oppsummere hovedendringene som småbarnsforeldrene fortalte om i overgangen til et hjem med barn. På denne måten besvarer jeg den siste problemstillingen i oppgaven. Til slutt kommer jeg med noen avsluttende refleksjoner rundt tatt-for-gitt-hetene i småbarnshjemmet.

Samtlige foreldre beskrev at hjemmet endret seg til å bli et utviklingspsykologisk hjem. Hjemmet ble utstyrt med leker, bøker og sikkerhetsanordninger som var tilpasset barnets alder og utvikling. Foreldrene skapte et hjem i tråd med utviklingspsykologiske forståelsesmodeller som gav utgangspunkt for den symbolske kapitalen i hjemmet: det lykkelige og veltilpassede barnet. Det oppstod dermed en følelse av maktkamp på feltet om å ha utviklingspsykologisk kompetanse for å sikre utviklingspsykologisk oppdragelse.

Da barnet kom, startet familielivet og foreldreskapet. Flere foreldre satte bort husvasken til en vaskedame for å få mer tid sammen og til barnet, dette så de som investering i lykke. Dermed var hun med på å gjøre det hjemlig. De praktiserte et mer moderne og likestilt familieliv og foreldreskap enn tidligere, men hadde fortsatt en mer tradisjonell praksis enn dagens diskurs om likestilling. Mor og far befant seg i skjæringspunktet mellom moderne og likestilte diskurser og tradisjonelle kjønnsdelte diskurser om familieliv og foreldreskap når de trådte inn i småbarnshjemmet som felt. Familiepraksisen ble gjort i tråd med den heteronormative kjernefamilien bestående av mor, far og barn. Foreldrepraksisen viste seg å være inndelt i kjønnskategorier der ulike oppgaver knyttet til barneomsorg ble delt mellom mann og kvinne, der kvinnen hadde større ansvar og flere oppgaver enn mannen. Heteronormativiteten i kjernefamilien så ut til å legge føringer der kjønn fungerte som kulturell kode i hjemmet og fortalte foreldrene at det å gjøre det hjemmekoselig er noe kvinner liker og er best på. Det ble da en essensialistisk oppfatning av hva kvinner gjør i et hjem til forskjell fra mannen. Det kunne dermed virke som diskursen om den heteronormative kjernefamilien har klare posisjoner i kraft av sitt kjønn, og at denne familieformen reproducerer og opprettholder tradisjonelle forestillinger om kjønn. Når foreldrene hadde lik virkelighetsforståelse der barns behov ble forstått ut fra utviklingspsykologien, kan det ha ledet til en kjønnnet foreldrepraksis som de anså som naturlig. De hadde lik oppfattelse, men ulik praksis. Mor skapte en hjemmekoselig atmosfære i tråd med tilknytningsteorien og hun sikret premisene i idealene

om ”den lykkelige barndommen” og ”et trygt og godt hjem”. Det viste seg at hun, i forhold til han, hadde en større og mer aktiv og avgjørende posisjon i småbarnshjemmet, enn hva det ved første øyekast så ut til.

Ved barnets ankomst i hjemmet ble samtlige mødre hjemlighetskapere, en posisjon som mor tok og som fedrene overlot til mor. De fleste mødrene med unntak av *en* mor snakket om kunsten å gjøre det hjemmekoselig. Det var mødrene som var best til å pynte, holde oversikt og gjøre det hjemmekoselig. Hun fungerte som det emosjonelle og administrative senter i hjemmet, den som holdt familien samlet. Det emosjonelle arbeidet handlet om å ta hensyn til andre og utsette egne behov gjennom regulering av egne følelser, med mål om å skape god stemning og kjærlighet og forebygge konflikter mellom de voksne i hjemmet slik at barnet kunne oppleve den lykkelige barndommen. Det emosjonelle arbeidet var ofte oversett som arbeid, et usynlig arbeid som ofte ble tatt for gitt og som det ble satt lite ord på. Emosjonelt arbeid handlet om å leve seg inn i og ta hensyn til alle i familien, trøste eller beskytte barnet ved å la være å protestere for å unngå konflikt og krangel i hjemmet. Det handlet om å skape flyt, om å få alt til å fungere problemfritt. Gjennom mødrenes praksisformer ble en tradisjonell idé om at kvinner er følelssespecialister i intime relasjoner opprettholdt. De skulle håndtere både egne, partners og barns følelser. Å gjøre det hjemmekoselig bestod i emosjonelt arbeid, en arbeidsform som var skjult i småbarnshjemmet. Mødrene hadde inkorporert kodekunnskaper i sine mentale skjemaer som gjorde at de kunne gjøre det hjemmekoselig som en konstituerende praksis av et trygt og godt hjem. Kvinnen som hjemlighetskapere ble underkommunisert og dermed undervurdert i hjemmet.

I småbarnshjemmet kolliderte utviklingspsykologiens underkommuniserte budskap om mor som primærorsorgsperson med ideologien om et likestilt familieliv og foreldreskap. Overgangen til hjemmet med barn førte til at fem av informantene søkte hjelp hos familievernkontor der de fikk hjelp til hvordan de skulle fungere som familie, få bedre kommunikasjon og fordele arbeidsoppgaver i hjemmet. På den måten ble praktiske arbeidsoppgavene mer likt fordelt. mens det emosjonelle arbeidet i hjemmet stod som et urørt, underkommunisert og undervurdert tema også i terapirommet.

En mor opplevde overgangen til småbarnshjemmet som mindre enn de andre mødrene. Hun hadde en annen form for hjemlighet, en annen familieform og stod utenfor den heteronormative diskursen om kjernefamilien. Hun var enslig forsørger for to barn og virket

til å ha andre handlingsmuligheter enn kvinnene i kjernefamilien. Hun gjorde også emosjonsarbeid knyttet til barna sine, men hadde en mindre familieorientert beskrivelse av hjemmet sitt, hun hadde en mer individualistisk og personlig stil. Hennes individuelle og personlige identitet var som før, dermed endret trolig hjemmet seg mindre også. Denne moren viste et mer moderne moderskap enn de andre mødrene. Hennes individualitet og ivaretagelse av selv stod i kontrast til de andre mødrenes mer selvoppofrende og fellesskapsorienterte moderskap. Hun trosset de stereotypiske kjønnskategoriene, hun gjorde moderskap på en måte der skillet mellom maskulin og feminin overskrides og de dominerende fortellingene om feminitet og maskulinitet ble utfordret. Det interessante var at begge formene for moderskap så ut til å springe ut av de samme diskursene og oppfylte idealene om et trygt og godt hjem som et utviklingspsykologisk hjem der den lykkelige barndommen kunne realiseres. Hun tilbød barna sine ”et hjem med sjel” fremfor ”et hjemmekoselig hjem”, men som ivaretok hovedbetingelsene i ”et trygt og godt hjem” og ”den lykkelige barndommen”. Hennes fortelling viste at man kan konstituere hjem og hjemlighet på andre måter. Fortelling fremstod som en ny og kreativ måte å skape et trygt og godt hjem for små barn på.

Småbarnshjemmets tatt-for-gitt-heter

I analysen av hva et hjem for små barn er kom det frem fem tatt-for-gitt-heter: den utviklingspsykologiske forståelsen av barns behov; kjønnsposisjonene i kjernefamilien der mor blir hjemlighetskaper; mors emosjonelle arbeid i hjemmet; forståelsen av hva som er et vanlig hjem; og vaskedama som bidrar til lykke i hjemmet. Det utviklingspsykologiske småbarnshjemmet bærer med seg noen usynlige selvfølgeligheter som opprettholder tradisjonelle kjønnsrollemønstre og forestillinger knyttet til kjønn. Det kan være foreldrene vedlikeholder eller reproducerer ulike måter å gjøre kjønn på når de som foreldre har ulik praksis og ansvar i hjemmet. Konstitueringen av hjemmet er moderne og tradisjonell i praksisform. Barnet sosialiseres inn i mer moderne kjønnsroller der både mann og kvinne gjør husstell og barneomsorg, det lærer at begge er med i konstitueringen av et hjem for små barn. Samtidig lærer barnet at det er kvinnen som har hovedansvaret i hjemmet ved at hun har ansvaret for å gjøre det hjemlig. Det hjemlige konstitueres gjennom å gjøre det hjemmekoselig. Dette er en praksisform som kvinnen gjør alene og har hovedansvar for. Reproduksjon av kjønnsrollemønstre kan skje når foreldrene har ulik praksis knyttet til kjønn. Det er en mulighet for at det emosjonelle arbeidet som ”en hjemmekoselig praksisform” kroppsliggjøres som noe naturlig ved kvinnen og derfor reproduceres til døtrene i familien. På

denne måten får kvinnen tykkere beskrivelser av sin stil og smak, og en større interesse for interiør og hjem. Hvis det emosjonelle arbeidet tematiseres og anerkjennes som arbeid i hjemmet, terapirommet og i samfunnet, vil det bli muligheter for at også dette arbeidet deles. På denne måten blir også ansvarsfølelsen i hjemmet trolig mer delt.

Foreldrene tok for gitt hva som var et vanlig hjem for små barn når de beskrev sitt eget hjem som et helt typisk og vanlig hjem. Det vanlige hjemmet var et småkaotisk hjem som bygde på utviklingspsykologisk forståelse av barns behov. Det vanlige hjemmet bestod av kjernefamilien der mor og far hadde samme idealer, men ulik praksis. Dette hjemmet hadde også høy kulturell kapital med høyt utdannede foreldre med god økonomi. Hvis vi sammenligner familiene, hadde foreldrene lignende habitus, de hadde like mentale skjemaer og lik praksis som far og mor, og kan sies å tilhøre utdanningsmiddelklassen (Aarseth 2011). Jo nærmere foreldrene er plassert i det sosiale rommet jo likere habitus har de (Bourdieu 1995, Prieur 2006). Likheten i informantenes svar kan tyde på at de følger en norm i utdanningsmiddelklassen for hva et hjem for små barn skal være. Når en gruppes praksiser stemmer overens med hverandre kan det skyldes at de følger samfunnets ”lover” og struktur som har blitt kroppsliggjort siden de var barn. De føler dermed det som føles naturlig og tar det for gitt (Bourdieu 2005, 211). Livsstiler med mye kulturell kapital, kunnskaper og status kan fort bli normen i samfunnet. *”Disse måtene å leve på har ikke bare mer prestisje, de utgjør i mange situasjoner den uuttalte normen som andre levesett blir vurdert opp mot”* (Gullestad 1989, 112-113). ”De privilegertes livsstil” kopieres i samfunnet, noe som kan gjøre at oppfatningen om kjernefamilien med et kjønnsdelt familieliv og foreldreskap opprettholdes. Det utdanningsmiddelklassen oppfatter som et vanlig hjem, er et hjem med høye krav og ekspertise på barn. Dette så ut til å kunne virke i retning av en akademisering av barneoppdragelsen, noe som kan føre til en forventning om at man trenger akademisk kompetanse for å være en god forelder. Småbarnsforeldrenes hjem er et privilegert hjem, et hjem med høy kulturell og økonomisk kapital og en bestemt sosial kapital bestående av mor, far og barn. Det er mange hjem som ikke kan dekke premissene for dette hjemmet. De må finne andre måter å konstituere et hjem for barna sine som kan være like trygt og godt og skape lykkelige barn, slik vi så en enslig mor gjorde. Hun hadde tilnærmet lik kulturell og økonomisk kapital som de andre foreldrene, og dermed liknende posisjon i det sosiale rommet. Hun hadde samme utviklingspsykologiske ideal for småbarnshjemmet som de andre foreldrene, men en annen sosial kapital gjorde trolig at hun hadde en annen praksis.

Det hadde vært spennende å undersøke hvordan flere foreldre med større spredning i sosioøkonomisk bakgrunn skaper hjem og hjemlighet for sine barn. Det hadde vært interessant å undersøke hvordan det utviklingspsykologiske hjemmet som foreldrene i utdanningsmiddelklassen skaper for barna sine, og som de selv anser som vanlig, kan fungere som distingverende sett i forhold til foreldre med annen sosioøkonomisk posisjon i samfunnet. Det hadde også vært interessant å se på hvordan dette småbarnshjemmet fungerer som reproduserende og opprettholdende av middelklassens idealer. Å utforske maktkampen på feltet nærmere hadde også vært fristende. Som nevnt sa en mor jeg snakket med: *”Jeg føler det er en slags konkurranse mellom foreldre, særlig mødre, om hvem som er nærmest et ideal man ikke helt vet hva er”* (mor, informant 6). Dette har jeg ikke hatt mulighet til grunnet oppgavens begrensede omfang. Det å utforske hvordan terapeuter begrepsgjør og kommuniserer om emosjonelt arbeid i hjemmet hadde også vært interessant. Det hadde også vært spennende å bli bedre kjent med ”vaskedama”. Foreldrene beskrev at vaskedama skapte lykke i deres hjem. På denne måten var hun med på å gjøre det hjemlig når hennes arbeid i småbarnshjemmet frigjør mer tid til at familien kan være sammen. Som en mor (informant 2) sa: *”Hun snakker bra norsk, vi anbefaler henne!”*. Det så ut til at vaskehjelpen i de fleste hjemmene var en dame med annen språkbakgrunn enn den norske. Mange som utfører renholdstjenestene er kvinner fra Øst-Europa som gjør billig kvinnearbeid og som tjener lite (Kristensen 2015). Man kan spørre seg om vaskedama har råd til vaskehjelp i sitt hjem for å få mer tid til sine barn.

Et spørsmål er hvordan man kan likestille familielivet og foreldreskapet i småbarnshjemmet. Bourdieu (2000) mener det må skje via staten og utdannessystemet, for eksempel ved å ikke kun ha fokus på kvinners muligheter og likestilling i arbeidslivet, men også ha et politisk fokus på menns overtidsarbeid og tilrettelegging for en mer familievennlig arbeidspolitikk for fedre, der også menn kan jobbe redusert og deltid uten at det stilles spørsmål ved deres motivasjon fra arbeidsgiver. Det kan også gjøres ved å innta et historisk og feministisk perspektiv på kunnskapen om barns behov, slik som utviklingspsykologien. På denne måten kan historisk dominerende maktforhold bevisstgjøres og synliggjøres. På denne måten fremstår utviklingspsykologien som mindre nøytral og universalistisk. En vil kunne tolke ut i fra en historisk kontekst som et kjønnet perspektiv på forholdet mellom mor og barn, far og barn og mellom foreldre. Metablikket på utviklingspsykologien som teori og virkelighetsforståelse vil kunne løfte den ut av doxaens sanne og selvfølgelige karakter. Hvis utviklingspsykologi formidles som noe universalistisk, som den eneste rette måten å forstå

barn på uten historisk og feministisk kontekst, er faren stor for at kjønnsroller reproduseres. Det nye møtes alltid med det gamle først (Bourdieu 1995; 2000). Verden endrer seg raskere enn våre mentale kart. Vi tilpasser oss det nye med det gamle som er innskrevet i kroppene våre. På denne måten ”henger vi en generasjon etter” (Bourdieu 2000). Diskursen om et likestilt familieliv og foreldreskap skaper nye handlingsmuligheter, scripter og måter å forstå moderskap og faderskap på. Men diskursen kan også skjule tregheten i de mentale skjemaenes endringer. Foreldrene jeg intervjuet hadde høy utdanning og har dermed stor sannsynlighet for å dele arbeidet likt mellom seg (Lima & Jensen 2012). De viste at selv om vi har en likestillingspolitikk med idealer og mål om et likestilt familieliv, arbeidsliv og samfunn, betyr ikke det at praksisen i småbarnshjemmet er likestilt. Enda. Vi er på vei, men veien er fortsatt lang å gå. *”Hjemmets enhet er riktignok et av stedene hvor den maskuline dominansen manifesterer seg på det mest udiskutable og synligste vis (...)*” (Bourdieu 2000, 124).

Litteraturliste

- Andenæs, Agnes. 1996. *Foreldre og barn i forandring*. Oslo: Pedagogisk forum.
- Antonovsky, Aaron. 2012. *Helsens mysterium. Den salutogene modellen*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Bernhardt, Eva, Turid Noack og Torkild Hovde Lyngstad. 2008. "Shared housework in Norway and Sweden: advancing the gender revolution". *Journal of European Social Policy*. Vol 18, no 3: 275–288.
- Borchgrevink, Tordis. 1995. "The Fairful Empty Space". I *Labour of Love. Beyond the Self-Evidence of Everyday Life*. Red: Tordis Borchgreving og Øystein Gullvåg Holter. Aldershot: Avebury. Gjengitt i Aarseth, Helene. 2010. "Moderne spydspisser eller de siste asketer? Den likestilte utdanningsmiddelklassen i dagens Norge". *Nytt norsk tidsskrift* nr.1-2: 33-45.
- Bourdieu, Pierre. 1977. *Outline a Theory of Practice*. Translated by Richard Nice. Cambridge: University Press. The original edition, entitled *Esquisse d'une théorie de la pratique, précède de trois études d'ethnologie kabyle* (Switzerland: Librairie Droz, 1972).
- Bourdieu, Pierre og Löic J.D.Wacquant. 1993. *Den kritiske ettertanke. Grunnlag for samfunnsanalyse*. Oversatt av Bjørn Nic. Kvalsvik. Oslo: Det Norske Samlaget. Opprinnelig publisert som *Péponses. Puor une anthropologie réflexive*. (Paris: Le Seuil, 1991).
- Bourdieu, Pierre. 1995. *Distinksjonen. En sosiologisk kritikk av dømmekraften*. Oversatt av Annick Prieur. Oslo: Pax Forlag. Opprinnelig publisert som *La Distinction. Critique sociale du jugement* (Les Éditions de Minuit, 1979).
- Bourdieu, Pierre. 1996. On The Family as a Realized Category. *Theory, Culture and Society* Vol 13, nr. 3: 19-26. Siter i Ellingsæter, Anne Lise og Arnlaug Leira. 2004. *Velferdsstaten og familien*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Bourdieu, Pierre. 2000. *Den maskuline dominans*. Oversatt av Knut Stene-Johansen. Oslo: Pax Forlag. Opprinnelig publisert som *La domination masculine* (Paris: Éditions du Seuil, 1998).
- Bourdieu, Pierre. 2005. *Udkast til en praksisteori – indledt af tre studier i kabylsk etnologi*. Oversatt av Peer Bundgård. København: Hans Reitzels Forlag. Opprinnelig publisert som *Esquisse d'une théorie de la pratique - précède de trois études d'ethnologie kabyle* (Paris: Éditions du Seuil, 2000)
- Brandtzæg, Ida, Lars Smith og Stig Torsteinsson. 2011. *Mikroseperasjoner, tilknytning og behandling*. Bergen: Universitetsforlaget.
- Douglas, Mary. 1966/1997. *Rent og urent: En analyse av forestillinger omring urenheter og tabu*. Oversatt av Kåre A. Lie. Oslo: Pax Forlag. Opprinnelig publisert som *Purity and Danger: An Analysis of the Concepts of Pollution and Danger* (London: Routledge &

- Keegan Paul, 1966).
- Ellingsæter, Anne Lise og Lars Gulbrandsen. 2003. *Barnehagen – fra selektiv til universelt velferdsgode*. NOVA-rapport nr. 24/2003. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Ellingsæter, Anne Lise og Arnlaug Leira. 2004. "Innledning: Velferdsstaten og familien". I *Velferdsstaten og familien. Utfordringer og dilemmaer*. Red: Anne Lise Ellingsæter og Arnlaug Leira. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Ellingsæter, Anne Lise. 2012. "Innledning: Velferdsstatens familier". I *Velferdsstatens familien. Nye sosiologiske perspektiver*. Red. Anne Lise Ellingsæter og Karin Widerberg. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Esmark, Kim. 2006. "Bourdieu's uddannelsessociologi". I *Pierre Bourdieu. En introduktion*. Red. Annick Prieur og Carsten Sesoft. København: Hans Reitzels Forlag.
- Fauske, Halvor. 1998. "Modernitet og selv-Identitet". I *Modernitet – refleksjoner og Idébrytninger*. Red. Elisabeth L'orange Fürst og Øystein Nilsen. Oslo: Cappelen akademisk.
- Fossakåret, Erik. 1997. "Ustrukturerte intervjuer med få informanter gir i seg selv ikke noen kvalitativ undersøkelse". I *Metodisk feltarbeid. Produksjon og tolkning av kvalitative data*. Red. Erik Fossakåret, Otto L. Fuglestad og Tor H. Aase. Oslo: Universitetsforlaget.
- Frønes, Ivar. 2001. *Handling, kultur og mening*. Oslo: Fagbokforlaget Vigmostad og Bjerke.
- Frønes, Ivar. 2011. *Moderne Barndom*. 3. utgave. Oslo: J.W. Cappelens Forlag.
- Geertz, Clifford. 1973. *The Interpretation of Cultures*. New York: Basic Books.
- Giddens, Anthony. 1991. *Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press. Gjengitt i Fauske, Halvor. 1998. "Modernitet og selv-Identitet". I *Modernitet – refleksjoner og idébrytninger*. Red. Elisabeth L'orange Fürst og Øystein Nilsen. Oslo: Cappelen akademisk.
- Giddens, Anthony. 1996. *Modernitet og selvidentitet*. Oversatt av Søren Schultz Jørgensen. København: Hans Reitzels Forlag AS. Opprinnelig publisert som *Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age* (Cambridge: Polity Press, 1991)
- Gregson, Nickey og Michelle Lowe. 1993. "Renegotiating the domestic division of labour? A study of dual career households in north-east and south-east London". *Sociological Review*, Vol. 41. Nr. 3: 475-505.
- Gullestad, Marianne. 1984/2001. *Kitchen-Table Society*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gullestad, Marianne. 1989. *Kultur og hverdagsliv. På sporet av det moderne Norge*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Gullestad, Marianne. 1996. *Hverdagsfilosofer*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gullestad, Marianne. 2002. *Det norske sett med nye øyne. Kritisk analyse av norsk innvandringsdebatt*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Haavind, Hanne. 2000. "På jakt etter kjønnede betydninger". I *Kjønn og fortolkende metode. Metodiske muligheter i kvalitativ forskning*. Red. Hanne Haavind. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Haldar, Marit. 1998. "Barndom på boks. Barne-Tv i et historisk-ideologisk perspektiv". I *Digital barndom*. Red. Marit Haldar og Ivar Frønes. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Hart, Susan og Rikke Schwartz. 2009. *Fra interaksjon til relasjon. Tilknytning hos Winnicott, Bowlby, Stern, Schore og Fonagy*. Oversatt av Heikki Gröhn. Oslo: Gyldendal Akademisk. Opprinnelig publisert som *Fra interakton til relation* (Hans Reitzels Forlag, 2008).
- Hennum, Nicole. 2002. *Kjærlighetens og autoritetens kulturelle koder. Om å være mor og far for norsk ungdom. Avhandling Dr. Pilot*. NOVA-rapport nr. 19/02. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Hennum, Nicole. 2004. "Å formidle seg selv om kjærlig mor og far i en norsk kontekst". *Fokus på familien*. Nr 3: 147-157.
- Hennum, Nicole, 2016. "Barnevernbarn i ekspertisesamfunn: Tid for refleksjoner". I *Forvaltning av makt og moral i velferdsstaten. Fra sosialt arbeid til "arbeid med deg selv?"*. Red. Randi Kroken og Ole Jacob Madsen. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Hillestad, Adelheid Hummelvold. 2008. "Kroppen som utgangspunkt for forståelse av hjemlighet". I *Hjem. Eldre og hjemlighet*. Red. Frode Fadnes Jacobsen og Solveig Hauge. Oslo: Cappelen Damm.
- Hochschild, Arlie Russell. 1990. *The Second Shift: The revolution at Home*. London: Piatkus.
- Hochschild, Arlie Russell. 1997. *The Time Bind: When Work Becomes Home and Home Becomes Work*. London: Piatkus.
- Holter, Harriet. 1974. *Kvinnens liv og arbeid. Kjønnroller og sosial struktur fra barn til voksen. Enslige kvinner i yrkeslivet. Kjønnforskjeller i yrkesatferd*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Holter, Harriet mfl. 1976. *Familien i klassesamfunnet*. Oslo: Pax.
- Jørgensen, Marianne Winther og Louise Phillips. 1999. *Diskursanalyse som teori og metode*. Fredriksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Kildegaard, Bjarne. 1987. "Barneværelsets kulturhistorie: en innebygde kontroll". I *Barnets sosiale verden. Perspektiver på kontroll og oppdragelse*. Red. Brit Berggreen og Sigurd Berentzen. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

- Kitterød, Ragni Hege. 2009. "Vaskehjelp vanligst i høystatusgrupper: rengjøringshjelp i norske Husholdninger". *Samfunnsspeilet*. nr. 1 s: 58-62. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Klette, Trine. 2007. *Tid for trøst. En undersøkelse av sammenhenger mellom trøst og trygghet over to generasjoner. Avhandling Dr. Pilot*. NOVA-rapport nr. 17/2007. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Kristensen, Guro Korsnes. 2015. "Hjemme- og lønnsarbeidets mening og verdi – Norske pars fortellinger om det å kjøpe private husholds- og omsorgstjenester". *Tidsskrift for kjønnsforskning*. Vol 39. Nr. 3-4: 204-223.
- Kvale, Steinar og Svend Brinkmann. 2009. *Det kvalitative forskningsintervju*. Oversatt av Tone. M. Anderssen og Johan Rygge. 2. utgave. Oslo: Gyldendal akademisk. Opprinnelig publisert som *Interview: Learning the Craft og Qualitative Research Interviewing* (SAGE publications, Inc, 1996/2009).
- Kvello, Øyvind. 2015. *Barn i risiko: Skadelige omsorgssituasjoner*. 2. utgave. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Langford, Wendy. 1999. *Revolutions of the heart: Gender, Power and The Delusions of Love*. London: Routledge.
- Lima, Ivar og Ragnhild Steen Jensen. 2012. "3 Arbeidsdeling hjemme: hvilken betydning har livsfase, yrkestilknytning, sosial klasse og bosted?". I *Likestilling hjemme*. Red. Thomas Hansen og Britt Slagsvold. NOVA-rapport nr. 8/2012. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Madsen, Ole Jacob. 2016. "Psykologiens innflytelse i velferdsstaten". I *Forvaltning av makt og moral i velferdsstaten. Fra sosialt arbeid til "arbeid med deg selv?"*. Red. Randi Kroken og Ole Jacob Madsen. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Massey, Doreen. 2005. *For Space*. London: SAGE. Gjengitt i Widerberg, Karin og Tone Kummen. 2012. "Kapittel 15. Flere skilsmisser – flere hjem". I *Velferdsstatens familier. Nye sosiologiske perspektiver*. Red. Anne Lise Ellingsæter og Karin Widerberg. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Miller, Daniel. 1987. *Material Culture and Mass Consumption*. Oxford: Basil Blackwell.
- Miller, Daniel. 2001. *Home Possession: Material culture behind closed doors*. Oxford: Berg.
- Mills, Carmen. 2008. "Reproduction and the transformation of inequalities of schooling: The transformative potential of the theoretical constructs of Bourdieu". *British Journal of Sociology of education*. Nr. 29: 79-89.
- Morgan, David. 1996. *Family Connections. An introduction to Family Studies*. Cambridge: Polity Press.
- Morgan, David. 2004. "Men in Families and Households". I *The Blackwell Companion to The Sociology of Families*. Red. Jacqueline Scott, Judith Treas & Martin Richards. Oxford: Blackwell Publishing.

- Morgan, David. 2013. *Rethinking Family Practices*. London: Palgrave Macmillan.
- Nelson, Anders og Mattias Nilsson. 2002. *Det massive barnrummet: teoretiske og empiriske studier av leksaker*. Malmö: Forskarutbildningen i pedagogik.
- Neuman, Cecilie Basberg og Iver Brynild Neuman. 2012. *Forskeren i situeringsprosessen. En metodebok om situering*. Oslo: Cappelen Damm.
- Oftung, Knut. 2012. "Script for farskap – en utfordring for skilte fedre". I *Velferdsstatens familier. Nye sosiologiske perspektiver*. Red. Anne Lise Ellingsæter og Karin Widerberg. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Prieur, Annick. 2006. "En teori om praksis". I *Pierre Bourdieu. En introduktion*. Red. Annick Prieur og Carsten Sesoft. København: Hans Reitzels Forlag.
- Sesoft, Carsten. 2006. "Om Bourdieu og hans værk". I *Pierre Bourdieu. En introduktion*. Red. Annick Prieur og Carsten Sesoft. København: Hans Reitzels Forlag.
- Skilbrei, May-Len. 2003. *Dette er jo bare en husmorjobb: ufaglærte kvinner i arbeidslivet. Avhandling Dr. Pilot*. NOVA-rapport nr. 17/2003. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Skilbrei, May-Len. 2004. "Mine, dine og våre saker: Likestillingspolitikk for viderekomne". *Kvinneforskning*. Nr. 27: 76-92.
- Skilbrei, May-Len. 2005. "Klasse, etnisitet og kjønn som erfaringer: om å være vanlig, arbeidssom og anstendig". *Sosiologi i dag*. Nr. 34: 50-68.
- Slagsvold, Britt og Thomas Hansen. 2012. "Har kjønnsrelaterte selvbilder betydning for likestilling hjemme?". I *Likestilling hjemme*. Red. Thomas Hansen og Britt Slagsvold. NOVA-rapport nr. 8/2012. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Smith, Lars. 2006. "Kapittel 5. Bowlbys teori om barnets bånd og empiriske studier av tilknytning". I *Oppvekst og psykologisk utvikling. Innføring i psykologiske perspektiver*. Red. Liv Mette Gulbrandsen. Oslo: Universitetsforlaget.
- Stefansen, Kari. 2011. *Foreldreskap i småbarnsfamilien: klassekultur og sosial reproduksjon. Avhandling Dr. Pilot*. NOVA-rapport nr. 24/11. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Sutton-Smith, Brian. 1986. *Toys as culture*. New York: Gardner.
- Thagaard, Tove. 2002. *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. 2. utgave. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke.
- Thomassen, Magdalene. 2006. *Vitenskap, kunnskap og praksis. Innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

- Thorsen, Kirsten. 1998. *Kjønn, livsløp og alderdom. En studie av livshistorier, selvbilder og modernitet*. Oslo: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke.
- Thurèn, Torsten. 2009. *Vitenskapsteori for nybegynnere*. Oversatt av Dag Gjestland og Kristin Gjerpe. 2. utgave. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag. Opprinnelig publisert som *Vitenskapsteori för nybörjare*.
- Trinh T. Minh-ha. 1989. *Woman, Native, Other*. Indiana: University Press.
- Vik, Bjørnar Mortensen. 2010. "Mentalhygiene og barnepsykologi. Vitenskapeliggjøringen av barneoppdragelsen i Norge 1910-1950". *Historisk Tidsskrift*. Nr. 89: 46-69.
- Wadel, Cato. 1977. "Hva er arbeid? Noen refleksjoner om arbeid som aktivitet og begrep". *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 18, No. 5-6: 387-411.
- Wadel, Cato. 1984. *Det Skjulte Arbeid. En argumentasjon for et utvidet arbeidsbegrep*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Widerberg, Karin og Tone Kummen. 2012. "Kapittel 15. Flere skilsmisser – flere hjem". I *Velferdsstatens familier. Nye sosiologiske perspektiver*. Red. Anne Lise Ellingsæter og Karin Widerberg. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Aagre, Willy. 2003. *Ungdomskunnskap. Hverdagslivets kulturelle former*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke.
- Aagre, Willy. 2006. *Sporene der hjemme. Om 15-16-åringer og deres hverdagskultur – basert på en undersøkelse om kulturelle og estetiske praksiser i noen utvalgte nordiske ungdomsrom*. Trondheim: NTNU trykk.
- Aagre, Willy. 2014. *Ungdomskunnskap. Hverdagslivets kulturelle former*. 2. utgave. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke.
- Aarseth, Helene. 2008a. *Hjemskapingens moderne magi*. Oslo: Unipub.
- Aarseth, Helene. 2008b. "Samstemt selvskaping: Nye fedre i ny økonomi". *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 32: 4-21.
- Aarseth, Helene. 2009. "Situert refleksivitet: det narrative selv mellom tilhørighet og distanse". *Sosiologi i dag*. Årgang 39, Nr. 4: 7-28.
- Aarseth, Helene. 2010. "Moderne spydspisser eller de siste asketer? Den likestilte utdanningsmiddelklassen i Norge". *Nytt norsk tidsskrift* nr.1-2: 33-45.
- Aarseth, Helene. 2011. *Moderne familieliv. Den likestilte familiens motivasjonsformer*. Oslo: Cappelen Damm.

Vedlegg 1: "Intervjuguide"

INTERVJUGUIDE

Intervjuguiden er delt inn i fire tematiske spørsmål med hjelpespørsmål under hvert tema. Intervjuguiden er halvstrukturert. Jeg ønsker at spørsmålene skal være så åpne og tydelige som mulig. Spørsmålene i intervjuet skal ikke oppleves som ledende eller gi ja/ nei svar. Intervjuguiden er tenkt som en rettesnor og skal ikke følges slavisk. Men gi svar på temaene. Målet er at foreldrene selv skal kunne komme med sine tanker, opplevelser og erfaringer rundt spørsmålene.

Introduksjon

- Om meg selv, masterstudent i familiebehandling
- Forskningskrav – taushetsplikt og anonymisering. Samtykket
- Undersøkelsen – et hjem for små barn – småbarnsforeldres konstruksjoner av hjem og hjemlighet for små barn.
- Før vi begynner, er det noe du lurer på?

Tema 1: Spørsmål om hvordan hjem og hjemlighet oppfattes (idéer, verdier)

- Hva er et hjem for små barn?
- Hva betyr et hjem for deg/dere?
- Hvordan vil du/dere beskrive hjemmet deres?
- Hvis noen du/dere kjenner skulle beskrevet hjemmet deres, hvordan ville de ha beskrevet det?
 - o Hva ville de spesielt lagt merke til?
- Hvor har du/dere fått idéer og inspirasjon til hvordan hjemmet ditt/deres skal utformes?
- Kan du/dere beskrive et hjem du/dere tenker er ideelt for små barn?
- Hvordan bør et hjem for barn ikke være?
- Hva ønsker dere ikke å ha i hjemmet deres?

Tema 2: Spørsmål om hvordan hjem og hjemlighet konstrueres (familiepraksis)

- Hva betyr "hjemlighet" for deg/dere?
- Hvordan gjør man det "hjemlig"?
- Hvem skaper "hjemlig" atmosfære i hjemmet?
- Hvem og hva tilhører i hjemmet?
- Hvordan kan man se at det bor små barn i hjemmet?
- Hva gjør dere for at barna skal føle seg hjemme?
- Hvilke "regler" gjelder hjemme hos dere?
- Hvor oppholder dere mest i hjemmet?
 - o Hvilke rom bruker dere mest og minst?
- Hvor i hjemmet oppholder barna seg?
 - o Hvilke rom bruker de mest og minst?
- Hva gjør dere i hjemmet?
 - o Hverdagen i hjemmet

- Aktiviteter
- Har dere ulike ansvarsområder i hjemmet?
 - Hvordan fordeles oppgavene?
 - Hvem er mest og minst hjemme?
- Hvem mener noe om hjemmet deres?
- Hvordan er et hjem som ikke er ”hjemlig”?
- Hvordan merker du/dere at det er ”hjemlig” hos andre?

Tema 3: Spørsmål om hvordan hjemmet har endret seg etter at det kom barn inn i hjemmet

- Hvordan har hjemmet endret seg etter at dere fikk barn?
- Kan dere beskrive hjemmet før og etter dere fikk barn?
 - Hva er de største forskjellene?
 - Hva er likt som før?
 - Hvordan tenker du/dere annerledes om hjemmet etter at du/dere fikk barn?

Tema 4: Avsluttende spørsmål om familie, familieliv, oppvekst og barndom.

- Hvordan kan man se at det bor en familie i dette hjemmet?
- Hva sier hjemmet deres om dere som familie?
- Hva er viktig for dere som familie?
- Hva håper du/dere barna deres vil huske fra hjemmet og barndommen sin?

Avslutning

- Er det noe du/dere vil legge til, noe annet som du/dere mener jeg kan ha nytte av?

Vedlegg 2: "Informasjonsskriv og informert samtykke"

Forespørsel om deltakelse i mastergradsprosjektet

"Et hjem for små barn"

Jeg studerer master i familiebehandling ved høgskolen i Oslo og Akershus og jobber med masteroppgaven min med tittelen *"Et hjem for små barn – En kvalitativ analyse av hvordan småbarnsforeldre konstituerer et hjem for små barn"*.

Bakgrunn og formål. Grunnlaget for at dette ble temaet mitt er at jeg tror at det å bli foreldre gjør at man møter nye forventninger og krav i hverdagen som gjør at hverdagen blir utfordret på nye måter. Blant annet ved å møte normative forventninger fra samfunnet, hjelpeapparatet, fra familie, nettverk og fra andre i samme situasjon. Medieverden og særlig "bloggverden" former stadig forventninger og idealer av hvordan man skaper et "drømmehjem" for familien sin. Jeg ønsker å utforske småbarnsfamiliens hverdagsliv ved å se på småbarnsforeldres idéer om hva et hjem for små barn er og deres erfaringer med hvordan hjemmet har endret seg etter at de fikk barn.

Formålet med studien er altså å undersøke hvordan småbarnsforeldre opplever og skaper et hjem for små barn, og hvordan hjemmet har endret seg etter at det har kommet barn inn i hjemmet.

Jeg ønsker derfor å intervju foreldre med barn i alderen 1 til 3 år. Foreldre som velger å bli informanter i denne studien får mulighet til å dele sin forståelse av hva et hjem er og erfaringer med hvordan hjemmet har endret seg etter å ha fått barn.

Kunne du tenke deg å delta som informant i mitt prosjekt?

Hva innebærer deltakelse i studien? Om du velger å delta i prosjektet innebærer dette at vi møtes og foretar et intervju. Spørsmålene som stilles er knyttet til dine tanker rundt hva et hjem for barn er, med spørsmål knyttet til hvordan "hjemlig" atmosfære skapes og hvilke erfaringer du har med hvordan hjemmet har endret seg etter at du fikk barn. Under intervjuet vil jeg ta notater som vil utgjøre grunnlaget for en skriftlig rapport som du vil få lese om du ønsker det. Opplysningene blir benyttet i en mastergradsavhandling og vil kunne komme til nytte for utvikling av ny kunnskap innen samfunnsfag og familiebehandling.

Hva skjer med informasjonen om deg? Alle personopplysninger vil bli anonymisert og behandlet konfidensielt. Anonymiseringen innebærer at opplysninger om navn og bakgrunnsopplysninger som eksempelvis bosted, alder, kjønn fjernes slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes i materialet. Prosjektet skal etter planen avsluttes 30.06.2015. Ved avslutning av prosjektet vil alle innsamlede opplysninger makuleres.

Frivillig deltakelse. Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert.

Høres dette interessant ut og du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med

Karianne Nguyen Johansen på tlf. 93216566 eller e-post kariannenjohansen@gmail.com

Behandlingsansvarlig institusjon er Høgskolen i Oslo og Akershus. Fakultet for samfunnsfag (SAM), Institutt for sosialfag. Ansvarlig for prosjektet er min veileder er Nicole Hennem.

Prosjektet er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Samtykke til deltakelse i studien "Et hjem for små barn"

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3: "Kvittering på melding om behandling av personopplysninger, NSD"

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS

NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Nicole Hennem
Institutt for sosialfag Høgskolen i Oslo og Akershus
Postboks 4 St. Olavs plass
0130 OSLO

Vår dato: 08.08.2014

Vår ref: 39282 / 3 / KH

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 10.07.2014. Meldingen gjelder prosjektet:

<i>39282</i>	<i>Et hjem for små barn - en kvalitativ analyse av hvordan småbarnsforeldre konstruerer et hjem for små barn</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>Høgskolen i Oslo og Akershus, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Nicole Hennem</i>
<i>Student</i>	<i>Karianne Nguyen Johansen</i>

Etter gjennomgang av opplysninger gitt i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon, finner vi at prosjektet ikke medfører meldeplikt eller konsesjonsplikt etter personopplysningslovens §§ 31 og 33.

Dersom prosjektopplegget endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for vår vurdering, skal prosjektet meldes på nytt. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>.

Vedlagt følger vår begrunnelse for hvorfor prosjektet ikke er meldepliktig.

Vennlig hilsen

Katrine Utaaker Segadal

Kjersti Haugstvedt

Kontaktperson: Kjersti Haugstvedt tlf: 55 58 29 53

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Karianne Nguyen Johansen kariannenjohansen@gmail.com

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no
TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no
TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@svt.uio.no

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 39282

Vi kan ikke se at det behandles personopplysninger med elektroniske hjelpemidler, eller at det opprettes manuelt personregister som inneholder sensitive personopplysninger. Prosjektet vil dermed ikke omfattes av meldeplikten etter personopplysningsloven.

Det ligger til grunn for vår vurdering at alle opplysninger som behandles elektronisk i forbindelse med prosjektet er anonyme.